01-KAPAK kopyası 2.qxp_Layout 1 27-08-2024 13:40 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

newaya jin

Eylül 2024 SAYI: 234

**Kadının Sözü**

*Toplumsallığı, yaşamı kadınca sevmek, büyük sorumluluk duygusu, bilinç gücü; her zaman yeniyi yaratma uğraşı ister. Pes etmeden, yılmadan ve bencillik göstermeden...*

*Berwar Dersim (Seyran Çomak)*

# Hakikatin ışığı oldular

## Ankara anlaşması sonucu

Başûrê Kurdistan'da çalışma yürüten gazeteciler Gulistan Tara ve Hêro Behadîn, 23 Ağustos 2024 tarihinde işgalci Türk devletine ait SİHA bombardımanında şehit düştü. KJK, katliamın 15 Ağustos'ta Ankara'da Irak, KDP ve Türk devleti ortaklığında imzalanan soykırım anlaşmasının bir sonucu olduğuna dikkat çekti.

## Geri adım atmayacağız

Özgür Kadın Basını (RAJIN), "Onların mücadelesi hakikatin ışığı olacaktır" dedi. Kurdistan Kadın Gazeteciler Birliği (ROJIN) ise, "Gerçeğin izini süren özgür basını durduramazsınız. 'Jin Jiyan Azadî' felsefesi ile meydanlara akan kadınların sesi olan biz gazetecileri korkutamaz, geri adım attıramazsınız" mesajı verdi.

4'te

## Gurur duyuyorum

"Kürt basın tarihinin direniş ve mücadele karakteri bizi bugünlere getirdi. Bir Kürt kadını olarak, gazeteci olarak bunun gururunu yaşıyorum."

## Bizim Gulêmiz

Bizim Gulêmiz direngendi. En sert rüzgarlara karşı duracak direnci adım adım öğrendiği basın geleneğinden devraldı. Bizim Gulêmiz halkının Gulê'siydi. O'nu tanıyanın yaşamından bir daha çıkmadı. Bizim Gulêmiz yürekli bir kadındı. Hakikat uğruna ateşlerde yanmayı göze aldı ama asla geri durmadı.

Özgür Serhad/ Sayfa 5'te

### Kültürel soykırıma karşı öz savunma



Bilinçli, örgütlü yaşam ve mücadele tarih bilincinin derinliği ile yakından bağlantılıdır. Düğün halayına bile müdahale edilmesi faşizmin ulaştığı boyutu, kurduğu onlarca hapishanenin yetmediğini, tek tek evlerimizi bir hapishaneye dönüştürmek istediğini gösteriyor. Bu da her evin bir öz savunma merkezine dönüştürülmesi anlamına gelir. **3'te**

### Başûr'la komployu tamamlamak istiyorlar

Kuzey Kürdistan'daki Kürt mücadelesinin zayıflatılmasına veya bitirilmesine karşılık Güney'le işbirliği yapıldı. Komplonun özü budur. Bu plana göre Kürtlerin özgürlüklerinin, acı çekmelerinin hiçbir önemi yok. Bu plana Kürtlerin bir kısmını da dâhil etmişler. Ama bu bir İngiliz planı, tutar mı? Tutmaz; çünkü artık özgürlük isteyen bir halk oluşmuş.

**Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın değerlendirmeleri 8'de**

### Çanda me hebûna me ye

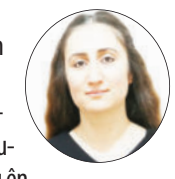

Ziman, çand û hunera Gelê Kurd eynika Gelê Kurd e. Em çiqasî vê rastiya xwe biparêzin, em ê ewqasî li ser axa xwe û li cîhanê bikaribin hebûna xwe biparêzin. Sîstema dijminatiya Gelê Kurd dike jî di ferqa girîngiya ziman, çand û hunera Gelê Kurd de ye, êrişên herî tund li ser van nirxên girîng ên Gelê Kurd pêk tîne. **Hevpeyvîna Roza Metina bi Mizgîn Turan re... Rûpel 10**

Kurte diroka jin li Nepal — Necibe Qeredaxî / Rûpel 12

Şerma mezin a mirovahiyê — Dengîr Güneş/ Rûpel 13

Değişim için örgütlenme gerek — TJK-E Üyesi Zeynep Dersim'le röportaj/ Sayfa 15

Fars kadın mücadelesine yön veren isim: Sadiqeh Dowlatabadi — Fidan Yıldırım/ Sayfa 17

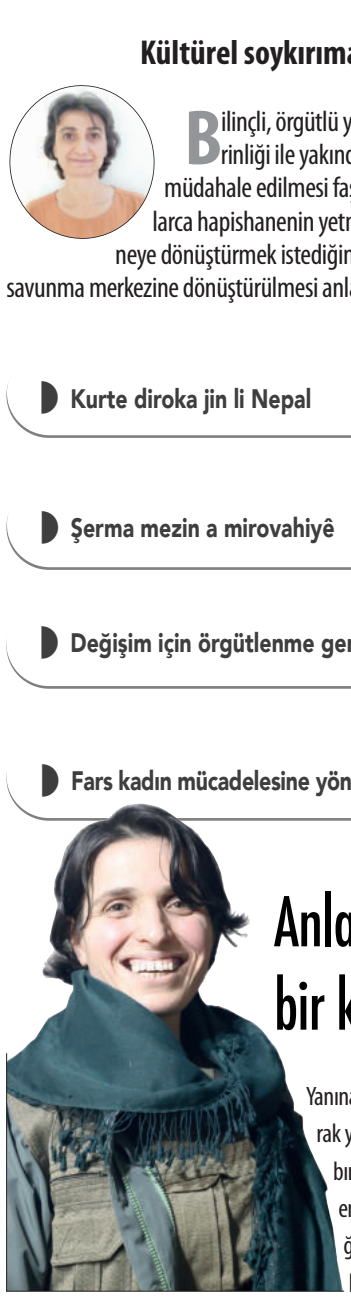

## Anlamın ve hissin yarattığı bir kadın: Axîn Gabar

Yanına tüm şehit yoldaşlarının vasiyetlerini, hayallerini alarak yiğitlerin diyarı Botan' a yol aldı şu sözleri heybemize bırakarak: "Bu halka özgürlük borcumuz var. Şundan eminim; vereceğimiz emek, diğer yoldaşlarımızın emeğine eklenip bu halka zaferi getirecek. İddiamız net, kararımız net. Yolumuz bellidir." **Laleş Renas/ Sayfa 20**

## Li Başûrê Kurdistanê polîtîkaya qirkirinê

Zeynep Erdem/ Rûpel 9

Barış ve antimilitarizm mi Sömürge, kapitalizm ve devlet karşıtlığı mı?

Nazan Üstündağ — sayfa 7

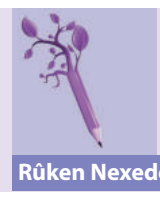

Rêya çareseriyê di azadiya jinê re derbas dibe

Rûken Nexede — rûpel 11

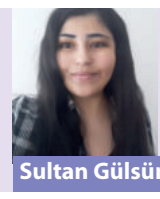

Orman yangınları ve ekosistem

Sultan Gülsün — sayfa 16

# Beyin yaşlanmasını yavaşlatan beslenme

Bilim insanları yıllardır beyin sağlığını etkileyen etmenleri araştırıyor. Özellikle beynin yaşlanmasını nelerin hızlandırdığına dair pek çok araştırma mevcutken, bilişsel bozulmayı engellemeye dair araştırmaların azlığı hayret verici. Yeni yapılan araştırmada ise beslenme ve beyin sağlığı ilişkisi incelendi.

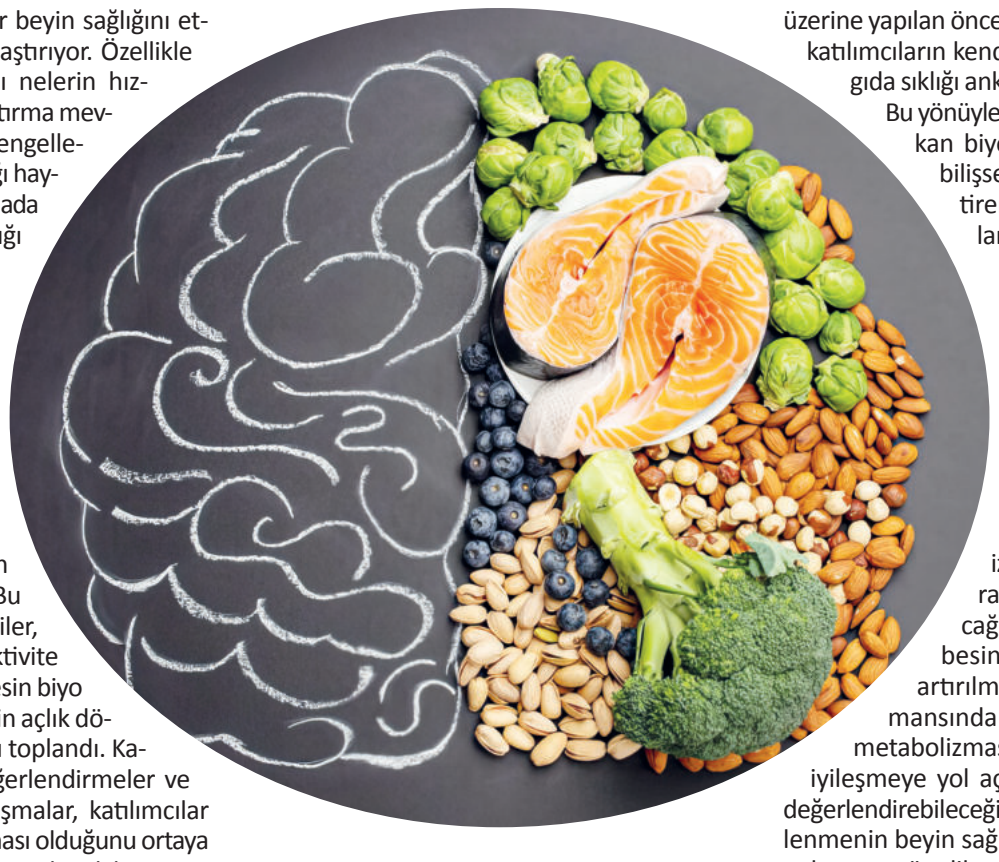

## Akdeniz diyetinde bulunan besinler

Bilişsel olarak daha iyi performans gösteren katılımcılarda belirli bir besin profili belirlendi. Kesitsel çalışmaya 65-75 yaş arası bilişsel açıdan sağlıklı 100 katılımcı katıldı. Bu katılımcılar demografik bilgiler, vücut ölçümleri ve fiziksel aktivite içeren bir anket doldurdu. Besin biyo belirteçlerini analiz etmek için açlık dönemini takiben kan plazması toplandı. Katılımcılara ayrıca bilişsel değerlendirmeler ve MRI taramaları yapıldı. Çalışmalar, katılımcılar arasında iki tür beyin yaşlanması olduğunu ortaya koydu: Hızlandırılmış ve beklenenden daha yavaş. Beyin yaşlanması daha yavaş olanların farklı bir besin profili vardı. Faydalı besin kan biyo belirteçleri, yağ asitleri; antioksidanlar ve cis-lutein, trans-lutein ve zeaxanthin dahil karotenoidler; E vitamini ve kolinin iki formunun bir kombinasyonuydu. Bu profil, araştırmaların daha önce sağlıklı beyin yaşlanmasıyla ilişkilendirdiği Akdeniz diyetinde bulunan besinlerle ilişkilidir.

## Umut verici çalışma

"Bu çalışma, umut verici olan ve bilişsel performans ve beyin sağlığı ölçümleriyle olumlu ilişkilere sahip belirli besin biyobelirteç modellerini tanımlamaktadır "diyor Mildred Francis Thompson Psikoloji Profesörü Barbey. Barbey, beslenme ve beyin yaşlanması üzerine yapılan önceki araştırmaların çoğunlukla katılımcıların kendi hatırlamalarına bağlı olan gıda sıklığı anketlerine dayandığını belirtti. Bu yönüyle çalışma; beyin görüntüleme, kan biyobelirteçleri ve onaylanmış bilişsel değerlendirmeleri birleştiren ilk ve en büyük çalışmalardan biri olarak görülüyor.

## Yeni denemeler

Profesör Barbey, "Bir sonraki önemli adım, randomize kontrollü denemeler yürütmeyi içeriyor. Bu denemelerde, bilişsel işlev ve beyin sağlığı ile olumlu ilişkileri olan belirli besinleri izole edeceğiz ve bunları nutrasötikler şeklinde uygulayacağız. Bu sayede, bu spesifik besin profillerinin seviyelerinin artırılmasının bilişsel test performansında ve beyin yapısı, işlevi ve metabolizması ölçümlerinde güvenilir bir iyileşmeye yol açıp açmadığını kesin olarak değerlendirebileceğiz" diye ekliyor. Barbey, "Beslenmenin beyin sağlığı üzerindeki derin etkisini anlamaya yönelik muazzam bir bilimsel ve tıbbi ilgi var. Bunun farkında olan Ulusal Sağlık Enstitüleri beslenme araştırmalarını önemli ölçüde hızlandırmak için on yıllık bir stratejik plan başlattı. Beyin sağlığına zarar veren şeylere gelirsek, fast food ve hazır gıdalar" dedi.

■ **gercekbilim**

## Biliyor muydunuz?

◗ Suda çözünen B12 vitamini, vücutta depolanabilen ender B vitaminlerinden biridir. B12 vitamini, karaciğerde yıllarca saklanabilir ve bu sayede uzun süreli eksikliklerde bile vücut bu stoktan faydalanabilir.

◗ En ilginç rakamlardan birinin 9 olduğunu fark etmiş olabilirsiniz. Öyle ki herhangi bir sayı 9 ile çarpıldığında elde edilen sayının rakamları toplamı 9'a eşittir. Arada 9'un katlarından olan 99 ve 189 sayılarında olduğu gibi istisnalar vardır. Ancak bu sayıların basamaklarındaki rakamların toplamı 18'dir ve bunun da basamaklarının toplamı yine 9'dur.

◗ Çikolatanın ham maddesi olan kakao ağaçları hastalıklara karşı çok hassas olduğundan üreticiler her yıl mahsullerinin ortalama %30'unu kaybeder. Bu nedenle kakao ağaçları, hastalıkların hızla yayılmasını engellemek için iki hektardan küçük ve birbirinden ayrı alanlarda yetiştirilir.

◗ Yer bilimcilere göre dünya üzerinde en fazla 10 büyüklüğünde bir deprem olabilir. Bir depremin büyüklüğü fayın kırılması sırasında açığa çıkan enerjinin bir ölçüsüdür. Açığa çıkan enerjinin büyüklüğü ise kırılan fayın uzunluğu ve derinliğine bağlıdır.

# 'hobbit' insanların varlığı doğrulandı

Araştırmacılar, Endonezya'daki bir adada 700 bin yıl öncesine ait, 'hobbitler' olarak bilinen Homo floresiensis ile akraba olması muhtemel üç ayak uzunluğundaki ön insanlara ait fosil kanıtlarını doğruladı.

## Ön insana dair kanıt

İnsanlık tarihine dair heyecan verici bir keşif, İngiliz yazar J.R.R. Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi adlı fantastik kitap serisiyle tanınır hale gelen hobbitlerin bir zamanlar inandığımız kadar hayali olmayabileceğini ortaya koydu. Endonezya'nın ücra bir adası olan Flores'te gerçekleştirilen son kazılar, küçük bir üst kol kemiği parçasını ortaya çıkardı ve yapılan analizler, bunun sadece üç fit (0,9 metre) boyunda olan bir ön insanın varlığına dair bir kanıt olduğunu doğruladı. Yirmi yıl önce adada yer alan Liang Bua mağarasında çalışan arkeologlar, resmi olarak Homo floresiensis olarak bilinen üç buçuk fit (1,07 metre) boyunda bir ön insan türünün fosillerini bulmuştu. Bu türe "hobbit" lakabı takılmıştı. Ancak bu yeni kalıntılar 2,4 inç (6 santimetre) daha kısa bir figüre işaret ediyor, ki bu da muhtemelen şimdiye kadar bulunanların en küçüğü.

## Küçük insan: Homo floresiensis

Tokyo Üniversitesi'nden çalışmaya katılan Profesör Yousuke Kaifu, "O kadar küçüktü ki normalde bir çocuk olabilirdi ancak Homo floresiensis'in küçük olduğunu ve küçük dişleri ve çeneleri olduğunu biliyorduk, bu yüzden doğrulamamız gerekiyordu" diyor ve ekliyor: "Sonuçlar şaşırtıcıydı. Sonuçlardan onun bir yetişkin olduğu çok açıktı. Kesin sonuç karşısında mutluluk ve heyecan gibi karışık duygular yaşadım."

## 600 bin yıl boyunca aynı boyutta kaldı

"Daha da ilginç olan şey, (Homo floresiensis) aynı küçük boyutta kalmış olması. Liang Bua'nın 60 bin yaşında olduğu düşünülürse, bu, büyük bir evrim geçirmeden muhtemelen 600 bin yıl boyunca aynı boyutta kaldığı anlamına gelebilir" diyen Kaifu, sözlerini şöyle sürdürdü: "Kıtadayken beynin boyutu büyüyor ve buna bağlı olarak vücut da büyüyor, bu da Homo sapiens'in ortaya çıkmasına yol açıyor. Bu gerçekleşirken, dünyanın diğer tarafında bir insan türü tamamen farklı bir kaderi yaşıyordu." ■ **euronews**

## Tarihte bu ay

**4 Eylül 1997** Anıları "Zinarin'in Güncesi" adıyla kitaplaştırılan Selma Doğan (Zinarin) Hakkari/Farasin'de şehit düştü.

**4-15 Eylül 1995** Çin'in başkenti Pekin'de gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı'nda kadın-erkek eşitliğinin arttırılması ve toplumsal cinsiyet perspektifinin politika ve programlara yerleştirilmesi tartışıldı.

**14 Eylül 2014** DAIŞ çeteleri Türk devletinin desteği ile 3 koldan Rojava'nın Kobanê kentine saldırdı. 4 aylık direniş sonucu Kobanê 26 Ocak 2015'te kurtarıldı.

**1 Eylül 1939** Nazi orduları Polonya'ya saldırarak bir dünya savaşının başlamasına ve milyonlarca kişinin ölümüne sebep oldu. Bu felaket unutulmasın diye,1 Eylül 'Dünya Barış Günü' olarak ilan edildi.

**28 Eylül 2009** Lice'de bir karakoldan atılan havan topu sonucu 12 yaşındaki Ceylan Önkol yaşamını yitirdi.

**16 Eylül 2022** Jina Amini zorulunlu başörtüsüne karşı çıktığı için Tahran'da 'ahlak polisi' tarafından gözaltına alındı ve işkence ile katledildi.

# En eski mağara resmi

Bilim insanları, Endonezya'nın Sulawesi Adası'ndaki bir mağara tavanında şimdiye kadar saptanabilmiş en eski mağara resmini buldu. Daha önce yine aynı bölgede en az 45.500 yıl önce yapıldığı tespit edilen bir mağara resmi bulunmuştu. Ancak yeni bulunan resmin en az 51.200 yıllık olduğu tahmin ediliyor. Bu resimde bir yaban domuzu ve insana benzeyen üç figür bulunuyor. Bir av sahnesinin anlatıldığı düşünülen bu resimde en büyük insan figürü, iki kolunu uzatmış ve bir çubuk tutuyor gibi gözüküyor. İkinci insan figürü, domuzun hemen önünde duruyor ve bir ucu domuzun boğazına temas eden bir sopa tutuyor. Son insan figürü ise bacakları yukarı bakacak şekilde baş aşağı duruyor. Bir eli domuzun kafasına doğru uzanmış ve ona dokunuyor gibi görünüyor. ■ **bilimgenc**

# Dış dünyadan izole kabile görüntülendi

Peru'daki Amazon ormanlarında dış dünyadan tamamen soyutlanmış halde yaşayan Mashco Piro kabilesinin birçok üyesi, yaşadıkları ormanın dışındaki nehrin kenarında görüntülendi. Yerli toplulukların haklarını savunan Survival International adlı kuruluşun paylaştığı görüntülerde, 50'den fazla Mashco Piro yerlisi, Las Piedras nehri kenarında görülüyor. BBC'ye konuşan araştırmacı Teresa Mayo, Mashco Piro kabilesinin en büyük izole kabile olduğunu aktardı.

## Ağaç kesimi, Mashco Piro kabilenin yaşam alanını daraltıyor

Teresa Mayo, kabilenin bu kadar çok üyesinin tek bir noktada görülmesinin olağan dışı olduğunu söyleyerek, birkaç grubun yemek aramak için bir araya gelmiş olabileceğini kaydetti. Görüntüleri paylaşan Survival International, kabile üyelerinin bu alanda görülmesinin, orman tahribatıyla alakalı olabileceğini savundu. Yerli haklarını savunan yerel aktivistler de son haftalarda kabile üyelerinin yemek aramak için orman dışına çıkmaya başladığını kaydediyor. Survival International, ağaç kesimi yapan şirketlerin söz konusu kabilenin yaşam alanına oldukça yaklaştığını da ekliyor. 28 Haziran'da Peru Hükümeti, diğer bölge sakinlerinin Mashco Piro yerlilerini daha sık olarak görmeye başladığını duyurmuştu. Kabile üyelerinin Brezilya sınırını da geçebildiği tespit edilmişti. Survival International, geçtiğimiz yıllar içerisinde bölgede doğal gaz ve petrol projelerine girişilmesi ve yasalara aykırı şekilde tomrukçuluk yapılması yüzünden, soyutlanmış durumdaki kabilelerin yeni alanlara göçtüğünü belirtiyor. ■ **BBC**

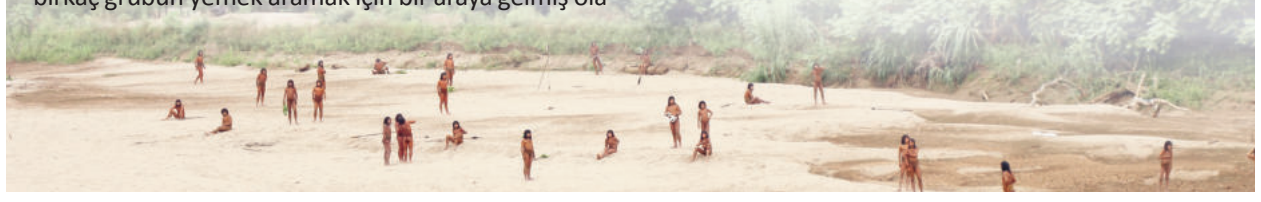

# Kültürel soykırıma karşı Öz savunma

Kürtçe trafik uyarı yazılarını silme, düğünlerde Kürtçe müzik eşliğinde halay çektikleri için gözaltına alma ve tutuklamalar Türk devletinin kültürel soykırım politikasının boyutlarını ortaya koyuyor. Devletin soykırım saldırılarını evin içine yöneltmesi, sokakta Kürtçe türkü söyleyen, Kürtçe müzik dinleyenlere faşist saldırıları meşrulaştırmakta ve önünü açmaktadır. Kültürel soykırım saldırılarının bu düzeye varması varlık ve özgürlük mücadelesinde önemli bir yol kateden Kürt halkının günlük yaşamın ve mücadelenin her anı ve alanını öz savunma bilinci ve eylemi ile örmesi gerektiğini ifade ediyor. Öz savunma bilinci ve eylemi tarihsel ve toplumsal gerçekliğin bilinci kadar sömürgeci devletin inkar ve imha politikalarını, saldırılarını bilmeyi gerektirir. Kapitalist modernite sisteminin kültür endüstrisi ile yerel kültürleri küçük düşüren modernite kültürünü umutvari bir gelecek gibi sunan, anlık pazarlayan saldırı ve politikalarına yem olmamayı gerektirir. TV, internet oyunları, sinema, dizi film, bilim-teknoloji ile hakikatten uzaklaştırarak kurgusal dünyanın içine çeken özel savaş bombardımanına karşı bariyer oluşturmayı zorunlu kılar.

Bulunduğu her mekan ve zamanı örgütlenme, eğitim, bilinçlenme ve eylem zeminine çevirmenin binbir gerekçesi vardır. Her gerekçe bir örgütlenme aracına dönüştürülebilir.

## Her ev bir öz savunma merkezi

Bilinçli, örgütlü yaşam ve mücadele, tarih bilincinin derinliği ile yakından bağlantılıdır. Düğün halayına bile müdahale edilmesi faşizmin ulaştığı boyutu, tek tek evlerimizi bir hapishaneye dönüştürmek istediğini gösteriyor. Bu da tek tek her evin bir öz savunma merkezine dönüştürülmesi anlamına gelir. Dağdan sokağa, sokaktan eve uzanan bu saldırı biçimi soykırım kıskacının ne kadar daraltıldığını göstermektedir. Ülkende özgür değilsen, evinin içinde de özgür olamayacağını gösteren bu saldırılarla Şark Islahat Planı'nı gündeme taşıyan tartışmalar yapılmakta.

Herkesin yakın tarihe dönüp Kürt halkının devletle nasıl yüzleştiği, nasıl baş etme gücünü geliştirdiği muhasebesini yapması geçtiğimiz kritik eşiğe ışık tutacaktır. Şark Islahat Planı adım adım kimliğinden, kültüründen, dilinden, öz güveni ve öz benliğinden uzaklaştırmanın, asimile ederek Türkleştirmenin 27 maddede dile gelişidir.

Önder Apo dönem dönem tarih bilincinin önemine vurgu yaparken özellikle son iki yüz yılı iyi bilmemiz gerektiğini dile getirmektedir. Son iki yüzyılda yaşanan isyanlar, nasıl ve neden kaybettikleri kadar sömürgeci sistemin Kürtler ve Ortadoğu üzerinde oynadığı oyunlar, siyasi, ekonomik, askeri komplo ve müdahaleleri bilmek ve ders çıkarmak, tekerrüre düşmemek içindir. Cumhuriyet'in kuruluşundan bugüne Şark Islahat Planı ve II. Abdülhamit'in asimilasyon, Hamidiye Alayları ile Kürt'ü Kürt'e kırdırma politikası devrededir. Lozan Antlaşması'nı imzalayanla Şark Islahat Planı'nı hazırlayanın aynı kişi ve bir Kürt olan İsmet İnönü olması taşları gediğine oturtmaktadır.

## Tehcir Kanunu'ndan bugüne

II. Abdulhamit 'Siyasi Hatıralarım' adıyla yazdığı kitabında "Rumeli'de ve bilhassa Anadolu'da Türk unsurunu kuvvetlendirmek ve her şeyden evvel Kürtleri yoğurup kendimize mal etmek şarttır" der. Türk unsurunu güçlendirmek demek başta Kürtler olmak üzere başka halkları yok etmek ya da asimile etmek demektir. Ermeni soykırımı, Rum ve Asuri-Süryani kırımı ve tehciri, Kürtlerin ve diğer halkların başına getirilenler hafızalardan silinmemiştir. Kürdistan özgürlük mücadelesi bu hafızayı yeniden canlandırmış ve Kürtlere dayatılan soykırım kadar diğer halklara dayatılan soykırım saldırılarını açığa çıkarmıştır.

İttihat Terakki'nin 27 Mayıs 1915'te çıkardığı Tehcir Kanunu aynı zihniyetin devamı niteliğindedir. Türk-İslam sentezini hayata geçirme ve Türk ulusu yaratmak için halkları kırımdan geçirmek mübahtır. 1. Dünya Savaşı'nın kaos ortamından yararlanarak Türk ulusu yaratma yolunda Ermeni, Rum, Laz, Gürcü, Kürt gibi Osmanlı sınırları içinde yaşayan bütün halklar hedeftir. Yerinden yurdundan etme, emek ve toplumsal kültür ve değerlerini ayaklar altına alma, emeğini talan etme kanunu anlamına gelen kanunun 12. maddesinde "Kürtler ufak ufak kafilelere ayrılıp silahlarından arındırılarak değişik bölgelere gönderilecek ve orada genel nüfusun yüzde beşini geçmeyecektir. Kürt mültecileri yerlerine gönderilmeyecektir" denmektedir. Kürtleri sürekli devlete başkaldırmaya hazır pozisyonda görme ve köklerinden koparak eritme bir siyaset olarak belirlenmektedir. Adım adım parçalama, öz savunma gücünden düşürme, teslim alma ve Türkleştirmeyi içeren bir yol haritası niteliğindedir bu kanun. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra kısa süre Türk-Kürt ittifakı olarak yansıyan, ama özünde cumhuriyetin güvenceye alınması ardından "devlete başkaldırma", direnme potansiyeli taşıyan Kürtler hedef alınır. Şeyh Sait isyanı akabinde 4 Mart 1925'te çıkarılan Takrir-i Sükun Yasası "sükunet"in sağlanmasına dönüktür. Bu da Kürt inkar ve imhasının sonuca ulaştırılması anlamına gelir. Son isyan Dersim İsyanı'na kadar yaşananlar bunun kanıtıdır. Takrir-i Sükun Yasası'nın hemen ardından 25 Eylül 1925'te meclisten geçen ve 27 maddeden oluşan Şark Islahat Planı soykırımı tamamlama planıdır ve halen yürürlükte olan sömürgeci devlet politikasının esasını oluşturmaktadır. 5 genel müfettişliğe ayrılan Türkiye'nin 5. Müfettişliği Kürdistan'dır. 5. Müfettişlik Kürdistan'da askeri ve sivil yetkilerle donatılan sömürge valiliği ile 19 Temmuz 1987'de ilan edilen 8 ili kapsayan OHAL ve sorumlu kılınan sömürge valiliği arasında hiçbir fark yoktur. Bugün belediyelere uygulanan kayyum ve kırım politikaları da aynıdır.

Hêja Zerya

## 'Islahat'ın Kürtler için anlamı

Şark Islahat Planı'nda "Tehlikeli aileleri Batı'ya sürme, devlete yakın duranları güçlendirme, destekleme ve yerinde tutma; Türkçe dışında başka dil kullanmama; Kürtçe dilinin yaşamasını sağlayan kadınlar olduğu tespitinden yola çıkarak kız yatılı okulları açarak kadınların asimilasyonuna ağırlık verme; Dersimlileri Sivas'ın Batısına sürme; Fırat'ın Doğusu ve Batısı olarak ayrıştırarak Batı'yı asimile etme, Doğu'da etkisi güçlü aşiretleri dağıtma" gibi kültürel soykırım politikaları elli yılı bulan Kürdistan özgürlük mücadelesi döneminde de devam etmektedir. Kürdistan'a hakim kılınmak istenen ve dört sömürgecinin ulaşmak istediği ortak nokta Kürt soykırımıdır.

Düzeltme, iyileştirme anlamı taşıyan islahatın Kürtler için anlamı yola getirme, asimile etme, Abdülhamit'in dediği gibi "kendimize mal etme" yani Türkleştirmedir. 14. maddesinde "Aslen Türk olup Kürtlüğe yenilmeye başlayan Malatya, Elaziz, Diyarbakır, Bitlis, Van, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Palu, Çarsancak, Çemişgezek, Ovacık, Hısnımansur, Behisni, Hekimhan, Birecek, Çermik vilayet ve kaza merkezlerinde hükümet ve belediye dairelerinde ve diğer kurum ve kuruluşlarda, okullarda, çarşı ve pazarlarda Türkçe'den başka dil kullananlar, hükümet ve belediyenin emirlerine muhalefet etmek ve direnmek suçundan cezalandırılacaktır" denmektedir. Türkçe konuşma kampanyaları başlatılır. Kürtçe konuşanların her kelimesine 5 kuruş ceza verilir. 12 Eylül 1980 darbesi ardından Diyarbakır zindanlarının duvarlarına yazılı "Türkçe konuş, çok konuş" emrine uymayanlar işkencelerden geçirilir, katledilir. 1982 darbe anayasası ile Türkçe'den başka dillere yayın yasağı getirilir. 1991'de bu yasak kalksa da mecliste Kürtçe yemin etmek isteyen Leyla Zana ve diğer DEP milletvekillerinin nasıl hapse atıldıkları Kürt halkının hafızasında canlıdır. Bugün Kürtçe stranlara, halaylara, konserlere getirilen yasak, tutuklamalar islah etme planının birer parçasıdır.

## Soykırım kıskacından kurtulmak

Kürtçe yasağın kolay kaldırılmadığı biliniyor. 12 Eylül zindanları ve işkencelerine karşı Mazlum Doğan, Sakine Cansız, Hayri ve Kemal'lerin, Dörtlerin ve nice yoldaşın direnişi bu saldırıların önünü aldı. Gerilla savaşının, direnen halkın, kadınların, Rojava devriminin temellerini attı. Ortadoğu ve dünya devrimine kan ve can vermeye devam ediyor. Böyle bir direniş kültürü ve tarihinden gelen bir halkın evlatları olarak dilini, kültürünü korumak, yakılan, yıkılan, işgal edilen köyler, şehirler, tecavüz ve katliamlara çok yönlü direniş ve örgütlenme ile yanıt vermek, boşa çıkarmanın yol ve yöntemleri bilinmektedir. Soykırım kıskacından kurtulmak; bu kıskacın adım adım nasıl örüldüğünün tarihini bilmek ve bu bilincin gerektirdiği özsavunma donanımına kavuşmaktır. Yeni bir dünya savaşı sürerken 1. Dünya Savaşı'nda Ermeni halkının başına getirilenlerin Kürt halkının başına getirilmemesi daha güçlü örgütlenmekten, devlet ve iktidar zihniyetinin kişilik ve yaşamlarımıza bulaştırdığı kirlerden arınmaktan geçer. Aynı kaderi yaşamamak, elli yıllık mücadelenin kazandırdığı özgür düşünce, örgütlü irade, her koşulda direnmek, savaşmak ve kazanmaktır. Kürdistan Özgürlük Hareketi direniş kültürünü bir yaşam biçimine, bir halk ve kadın kimliğine dönüşmüştür.

## Her gerekçe bir örgütlenme zemini

Kürdistan'da, modernite merkezlerinde hem zihinlerde yaşanan göçü hem fiziki göçü engellemek kadar, dünyanın neresine savrulma yaşanırsa yaşansın toprağından, dilinden, kültüründen kopmamak asimilasyonun önüne geçer.

Ancak hem metropollerde hem başta Avrupa olmak üzere göç edilen ülkelerde başta gençlik olmak üzere kadınlarda liberal özgürlük anlayışına savrulma, toplumsal değerlerden uzaklaşma, modernite kültüründen etkilenme, dilini unutma yaşanabilmektedir. Bütün dağları bombalanarak yangın yerine, emek verilen şehirleri, köyleri harabeye çevrilen, işgal edilen, kimyasalla çocukları katledilen, katliam dayatılarak insanları göç ettirilen, emek-yaşam-barış sembolü zeytin ağaçları kökünden koparılan, ağaçları kesilen, toprağına el konulan bir halk ve çocukları bu zulme seyirci kalamaz. Bulunduğu her mekan ve zamanı örgütlenme, eğitim, bilinçlenme ve eylem zeminine çevirmenin bin bir gerekçesi vardır. Her gerekçe bir örgütlenme aracına dönüştürülebilir. Kurumlarda dilini öğrenme, eğitimlerle tarihini, kültürünü öğrenme, özel savaş saldırılarına karşı öz savunma bilinci ve eylemine çok yönlü yoğunlaşma, özgür eş yaşam zihniyeti, bilinci ve ilişkilerinin örüldüğü zeminlere dönüştürmek gibi çok yönlü ve çok amaçlı yoğunlaşma mümkündür. Dünya halkları, kadınları, gençleri ile güçlü demokratik ağlar örmenin, kadınların ve halkların özgür ve komünal yaşamını güvenceye almanın yolu özgür Kürt, kadın kimliğinde direnmekten geçmektedir. Önder Apo'nun soykırım kıskacına karşı yarım yüzyıllık mücadelesi insan olmakta, insan kalmakta ısrarıyla ilgilidir ve "Sosyalizmde ısrar insan olmakta ısrardır" diyerek bu yolun kilometre taşlarını döşemeye devam etmektedir. Faşist, milliyetçi saldırıları boşa çıkarmak her kişinin, evin, kurumun, komünün, meclisin ve ülkemizin, yine bulunduğumuz her zaman ve mekanı demokratik ulus ve özgür eş yaşam zihniyeti ile örmekten geçer. Özgürlük sosyolojisi; özgürlük ruhu, bilinci ve eylemi ile yaşam bulur. Modernite sisteminin özümüzden uzaklaştırmaya dönük her saldırısına karşı bizi biz yapan kültürel ve toplumsal değerlerimizi sahiplenerek xwebun'laşma yolunda yürümeye devam...

# Gurur duyuyorum

Kürt basın tarihi büyük bir direniş geleneğine sahip. Bizler de bu geleneğin devamcıları olarak bugün Rojava Kurdistan'ında, Kuzey ve Doğu Suriye'de mücadele yürütüyoruz. Burada yürütülen mücadeleye, devrime tanıklık ediyoruz.

Bizden önce de birçok gazeteci arkadaşımız bu uğurda canını siper ederek; bir sözü, bir kareyi yakalamak için bedenlerini siper ederek gerçekleri, hakikatleri açığa çıkardı. Mazlum Doğan'lardan Gurbetelli Ersöz'lere ve onlardan sonraki birçok yoldaşımızın direniş geleneğiyle bugünlere geldi.

Sadece devlete karşı değil toplum içerisinde geleneksel tabuları kırma açısından da Kürt basını, gazeteciliği önemli bir mesafe kat etti. Kürt kültürünün gelişimi, devletin baskılarına karşı birçok gerçekliği gün yüzüne çıkardı.

## Hakikatleri açığa çıkarma azmi

Kürt basın tarihinin direniş ve mücadele karakteri bizleri bugünlere getirdi. Kürt basın tarihinde bu direniş karakterinin hakikatleri açığa çıkarma azmi ve istemi olmasaydı, bizler bugün alternatif basın olma yolunda yürüyemezdik. İnkar edilen, yok sayılan bir halkın, Kürt halkının varlığının yeniden topluma taşırılmasında, tanıtılmasında, diri tutulmasında Kürt basınının büyük etkisi var. Hem kültürel soykırıma ve asimilasyona, hem de fiziki olarak varlığının ortadan kaldırılmasına karşı büyük bir mücadele yürütüldü. Bu konuda gazeteci arkadaşlarımız büyük bedeller ödeyerek, özgür basın geleneğini bugünlere getirdiler.

## Bedenlerini siper ettiler

Çocukluk günlerimizden de hatırladığımız kadarıyla bir gerçeğe ulaşmak için; bir gazeteyi okumak için, dergilere, kitaplara ulaşmak için, bir faili meçhulun arka planını öğrenmek için nice bedel ödendi. O dönemin öncülerinin büyük bedeller ödeyerek bu mirası sürdürdüklerini biliyoruz.

Gazete binaları bombalandı; gazeteciler katledildi, işkencelerden geçirildi. Birçoğu şehit düştü. Gurbetelli Ersöz'ün böyle bir direnişi var. Dağlarda gazetecilik yaptılar. Halil Dağ gibi...

Şehit Deniz Fırat DAİŞ saldırısına karşı, o saldırıları yansıtmak için kamerasıyla en ön cephede canını siper etti. Bu arkadaşlar Kürt basın tarihinin yolunu böyle çizdiler. "Direniş olmadan hakikati açığa çıkaramayız, hakikatin peşinde koşamayız" dediler. Kişilikleriyle, direniş kültürüyle, mücadeleleriyle bizi bugünlere getirdiler. Görünmeyeni, duyulmayanı açığa çıkardılar. Bunun için bedel gerekiyor. Toplumda birçok gelişmenin önü böyle açıldı.

## Direniş ruhu bugünlere getirdi

Başûrê Kurdistan'da hiçbir televizyonda, gazetede kadınlar daha önce çok çalışmazken, genç bir kadının kamerayı alıp çalışması büyük bir gelişme oldu, özgürlük mücadelesindeki birçok kadının etkisiyle kadın gazetecilerin önü açıldı. Kürt basın geleneği sancılı olduğu kadar direniş ruhunu açığa çıkardı. Bugün elbette bir Kürt kadını olarak, gazeteci olarak bunun gururunu yaşıyorum."

**"Kürt basın tarihinin direniş ve mücadele karakteri bizleri bugünlere getirdi. Arkadaşlarımız bedenlerini siper ederek hakikatleri açığa çıkardı. Bir Kürt kadını olarak, gazeteci olarak bunun gururunu yaşıyorum."**

*** Gulistan Tara'nın 22 Nisan 2019'da yayınlanan Özgür Basın Belgeseli'nde yaptığı değerlendirmeden özetlenmiştir. Gulistan, Rojava Devrimi'ni takip ederken, Kürt basınının bu devrimdeki rolüne vurgu yapmıştı.**

# Kadınların özgürleşmesinden korkuyorlar

Güney Kürdistan tüm devrimciler, devrimci hareketler için, yüreği özgürlük için atan, halkın değerleri adına mücadele edenler için bir cinayetler yuvası haline dönüştürülmek isteniyor. Hewler katliamından bu yana böyle bir zemin haline getirildi. Ve bu, derinleştirilmek isteniyor. Nagihan arkadaş şahsında topluma öncülük eden, özgürlük mücadelesine öncülük edenler hedef alınıyor. Nagihan arkadaş, erkek egemen zihniyetin özellikle Başûrê Kurdistan'da geriletilmesi için mücadele eden bir Kürt kadınıydı. Nagihan arkadaş, bir Jina Amini daha katledilmesin diye mücadele ediyordu. Nagihan arkadaşı da Jina Amini'yi de katleden kadın katili akıl aynıdır. Kadınlar bu yaşamı değiştirebileceği için, o gücü kendilerinde buldukları, bu gücü kadınlarda açığa çıkardıkları için erkek egemen zihniyet korkuyor. Kadın özgürlüğünden korkuluyor. Çünkü kadınlar ayağa kalkarsa, özgürleşirse toplum değişecek, işgal ortadan kalkacak, egemenler bir bir ortadan kalkacak. İşte bundan korkuyorlar.

***Gulistan Tara'nın Nagihan Akarsel'in katledilmesi ardından 7 Ekim 2022 tarihinde Medya Haber'de katıldığı programda yaptığı değerlendirmelerden alıntıdır.**

# Hakikatin meşalesi oldular

KJK Koordinasyonu, gazeteciler Gulistan Tara (Gulistan Tekik) ve Hêro Behadîn'in katledilmesine ilişkin yaptığı yazılı açıklamada, katliamın 15 Ağustos 2024'te Ankara'da Irak, KDP ve Türk devleti ortaklığında imzalanan soykırım anlaşmasının bir sonucu olduğuna dikkat çekti.

KJK, Türk devletinin Başûrê Kurdistan'da gerçekleştirdiği saldırılara karşı hiçbir yaptırım uygulanmadığı için saldırıların sistematik bir hal aldığının altını çizerek şunları belirtti: "Topyekün bir Kürt soykırım konsepti tüm Kürtleri kapsayacak biçimde uygulanmaktadır. 15 Ağustos tarihinde gerçekleşen Ankara-Bağdat-Hewler anlaşması, yeni bir Kürt soykırım paktı olarak yürürlüğe girmiş durumdadır. Bu anlaşmayı şimdiye kadar gerçekleşen sömürgeci güçlerin ortak anlaşmalarından ayıran, ilk defa sözde bir Kürt partisinin doğrudan bir soykırım anlaşmasında yer almasıdır."

Gülistan Tara ve Hêro Behadîn'in yaratılan bu anlaşma zemini sonucu katlediklerini ifade eden KJK, "Yeni bir Cezayir anlaşması ve yeni bir Enfal durumu söz konusudur ve bu soykırımı gerçekleştirme önünde Özgürlük Hareketini engel gördükleri için doğrudan Özgürlük hareketini hedeflemektedirler" diye belirtti.

Özgür Kadın Basını RAJIN'in açıklamasında ise, "Onların mücadelesi bizlere güç, inanç ve hakikatin ışığı olacaktır. Özgür basın, hakikati susturmaya çalışan tüm saldırılara, baskılara, tutuklanmalara rağmen hakikatin sesi olma mücadelesinden asla geri adım atmayacaktır" denildi.

## Gulistan devrimci ruhun temsili

"Hakikati ortaya çıkarmak devrimci bir duruş gerektirir ve böyle anlarda gazeteci, devrimci bir kimliğe bürünür. Arkadaşımız Gulistan Tara sadece bir gazeteci değil, aynı zamanda özgür basın geleneğine sahip çıkan devrimci bir ruh, devrimci bir duruşun sahibiydi" ifadesini kullanan RAJIN, şu mesajı verdi: "Gulistan Tara, Nûjiyan Erhan, Deniz Fırat ve bu yolda şehit düşen diğer arkadaşlarımız gibi bizler de KDP'nin işbirlikçiliğine ve ihanetine karşı duracağız. Bu onursuzluğa karşı sessiz kalmayacak ve mücadelemizi sürdüreceğiz. Onların mücadelesi, bizim için bir ışık, inanç ve hakikat kaynağı olacak. Gulistan'ın mücadelesinden öğrendiğimiz bu duruşu sürdüreceğiz. Kadın özgürlük mücadelesi 'Jin, Jiyan, Azadî' felsefesiyle zafere ulaşacak Gulistan Tara ve tüm özgür basın şehitlerinin anısı hep yaşatılacak."

## ROJIN: Geri adım atmayacağız

Kurdistan Kadın Gazeteciler Birliği (Yekîtiya Rojnamevanên Jinên Kurdistan-ROJIN) de yaptığı açıklamada, saldırının 2023'te Rojava'da JIN TV ekibine yönelik gerçekleştirilen saldırının yıldönümüne denk getirildiğine dikkat çekti. Silêmanî'de 2022 yılında bir suikastle katledilen Jineoloji Araştırma Merkezi Üyesi ve gazeteci Nagihan Akarsel'i hatırlatan ROJIN, "Soykırımcı Türk devleti sınır ötesinde gerçeğin izini süren gazetecileri katlederken yurt içinde bu politikayı gözaltı, tutuklama, şiddet ve baskı ile devam ettirmektedir. 17 Mart 2024'te Medya Savunma Alanları'nda yaşamını yitiren 24 yaşındaki meslektaşımız Emine Demir'e (Rosîda Mêrdîn) yaptığı haberlerden dolayı 137 yıl hapis cezası vermesi, bu politikanın somut örneklerindendir" diye belirtti.

ROJIN, Gulistan Tara ve Hêro Behadîn'in Başûrê Kurdistan'da kadınların mücadelesini, KDP ve Irak devletinin kadın kırım politikalarını dünyaya duyurduklarına dikkat çekerek, "Bu hakikati takip eden kadın gazetecilerin hedeflenmesi, kırımı görünmez kılmak, kadının sesini kısmak anlamını taşımaktadır" ifadesini kullandı.

ROJIN açıklaması şöyle devam etti: "Haber alma hakkı adına her türlü tehlikeyi göze alan gazetecilere boyun eğdiremezsiniz, gerçeğin izini süren özgür basını durduramazsınız. 'Jin Jiyan Azadî' felsefesi ile meydanlara akan kadın mücadelesinin sesi olan biz kadın gazetecileri korkutamaz, geri adım attıramazsınız. Rosîda, Gulistan ve Hêroların meslektaşları olarak bedeli ne olursa olsun gerçeğin izini sürmeye, kamuoyuna duyurmaya ve kirli politikalarınızı ifşa etmeye devam edeceğiz."

Kuzey ve Doğu Suriye'de faaliyet gösteren Kadın Basın Birliği YRJ de bir basın açıklaması düzenledi. Açıklamada, Gulistan ve Hêro için "Hakikatin Meşaleleri" tanımlaması yapıldı. Ve "özgür kadın basını olduğu sürece Kürdistan'daki özgürlük mücadelesi bayrağı hiç inmeyecek" denildi.

## Kalemlerimiz ve kameralarımızla

Mezopotamya Kadın Gazeteciler Derneği (MKG) ve Dicle Fırat Gazeteciler Derneği'nin (DFG) ortak açıklamasında da, "Gazeteciler olarak gerçeklerin peşinden gitme kararlılığımızdan asla vazgeçmeyeceğiz. Hakikatin gücü, susturulmaya çalışılan her sesle daha da büyüyecektir. Onların anısını kalemlerimiz ve kameralarımızla yaşatacağımızı yineliyoruz" ifadesi yer aldı.

Tüm hatırlamaların tebessümü,
dostun bahar bahçesi,
yaslanılan dağ Gulê

Ilık yellerin beşiği;
naif, narin, içli Gulê…

Tufanın içine dalacak kadar cesur
Sağlam-derin köklere sahip Gulê

İnancın ışıldayan gözleriyle
toz bulutlarını dağıtan,
Zamanın zorlu ama
hep doğru yerindeki eli Gulê

Sıcacık kucaklaşmaların huzuru
Ruhumuza çektiğimiz toprak kokusu Gulê

Bir ömrü sevgiyle nakış nakış işleyen
Rindexana Batmanê Gulê

Axx Gulê
Ağustos'un ayazı Gulê…

**Bîrcan Yıldız**

# Bizim Gulêmiz

● **Özgür Serhad**

Rêber Apo'nun bir sözü var çok bilinen. "Sade insan seçkin insandır" der. Bazı insanlar vardır sadeliği, içtenliği, samimiyeti, sizi öyle yakınlaştırır kendisine. Birbirine yabancılaşmış, yan yana dursalar da duyguların, düşüncenin fersah fersah birbirinden uzak olduğu günümüz (modernite) insanının anlayamayacağı bir bağdır bu.

Gulê böyle biriydi. Hepimiz O'na Gulê derdik. Yoldaşlık bahçesinin Gulêsiydi. Nasıl ki gül şairlerin ilham kaynağı, sevgi sembolüyse bizim Gulêmiz de öyle bir sevgi insanıydı; sevgisi, içtenliği, samimiyeti, saflığıyla sizi sarmalar, o sevgi halesi içinde başka bir ilişki biçimine imkan tanımazdı.

## Hakikati işledi elmas inceliğinde

Yollara düşmek, korkuların üzerine gitmek O'nun işiydi. Özgür basına ömrünü adadı, Özgür Gündem gazetesinin sıkı bir okuyucusu olduğu günden itibaren vermişti belki de bu kararı. O kararla yürüdü son nefesine kadar. Bu uğurda yirmi yıl emek verdi.

Kamerası, fotoğraf makinesi, klavyede koşarcasına yazan parmakları en büyük silahıydı. Dişini tırnağına takıp hiçbir zorluk, engel tanımadan; hakikati, gizlenmek, tüm kirli yöntemlerle üstü örtülmek istenen hakikati inadına ortaya çıkardı, işledi bir elmas inceliğinde.

## Gelincik misali naif ve direngen

Bizim Gulêmiz direngendi. Naifliğiyle tezat mıdır derseniz gelincikleri düşünün derim. O'nun kırmızı rengi çok sevmesinden değil sadece, O'nun gibi inceliğine rağmen rüzgarlara direnirken kendi rengini böylesine canlı, göz alıcı verecek kadar güçlü olmasından.

Dokunduğu her yerde, kısacık sohbet ettiği bir insanda dahi iz bırakırdı. Sadeliğin seçkinliği vardı onda. Bu yüzden çekiciydi. O'nu tanıyan insanların bir daha unutması mümkün değildi. Kim unutabilir ki gelinciğin o nazenin görünümlü keskin ve yakıcı kızılını…

İşte böyle en sert rüzgarlara karşı duracak direnci adım adım öğrendiği basın geleneğinden devraldı.

## Ab-ı hayat dercesine

O'nu bugünlere getiren kendisinin de dediği gibi, "Özgür basın tarihinin direnişçi ve mücadeleci karakteriydi." Dilsiz kılınan bir halkın dili olmak, kendine, kendini var eden kelimelere yabancılaştırılan topraklarda, Kurdistan'da gazeteci olmak, bir hakikati görünür kılmak ateşten gömlek giymek demekti. Öyle de yaptı; ab-ı hayat dercesine yaşam damarlarına yürüyen bu ruhtan, direnişin öz suyundan beslendi; tüm tehlikeleri göze alarak inatla ve kararla yürüdüğü bu yolda kökleri güçlendi, içindeki özgürlük aşkı büyüdü, serpildi.

## Kalbi haberini yaptığı insanla attı

İyi bir kadın gazeteci nasıl olmalı, sorusunu hep sorardı. Bu soruyu cevaplamak için 'özgür bir kadın olmak nedir' sorusuna yanıt aradı. Hakikati açığa çıkarma iddiasına sahip olanların önce kendi hakikatine kavuşması gerektiğini bildi. Gördükleri, yaşadıkları karşısında kendini değiştirdi. Kendini gün be gün yeniden yarattı. Özgür bir kadın olarak düşünüp yaşamadan, erkek aklın verili düşüncelerinin aşılamayacağını gördü.

Bizim Gulêmiz halkının Gulê'siydi. Haber peşinde koşarken pek çok insan tanıdı. Bir sürü kadının hayatına dokundu. Tanıdığı her insanla öyle güzel bağlar kurdu ki, çevresi kocaman bir insan kalabalığına dönüştü. O'nu tanıyanın yaşamından bir daha çıkmadı. Konuşmak değildi yaptığı. Her insanın dünyasına girmekti; acısını, sevincini pay etmekti. Kalbi haberini yaptığı insanla atıyordu. Çünkü karşısındaki insanı çok derinden anlıyordu. İnsanı anlama ve bilme çabası hiç bitmedi.

## Cesur ve yürekli bir kadın

Bizim Gulêmiz cesur ve yürekli bir kadındı. "Bizden önce de birçok gazeteci arkadaşımız bu uğurda, bir sözü, bir kareyi yakalamak için bedenlerini siper ederek hakikatleri açığa çıkardı" sözleri aslında pusulasıydı. Başûrê Kurdistan'da boşaltılan köylerin, tandırlarda yakılan kadınların sesi, Rojava'da dünyaya ilham olan yiğit kadınların aynası oldu… Kah bir çocuğun gözünden baktı dünyaya kah bir ihtiyarın. Günü geldi, Deniz Fırat gibi DAİŞ saldırılarını en ön mevzide takip etti. Maxmûr'daki DAİŞ saldırısını ilk duyuranlar, Serêkaniyê'deki vahşi saldırıları tarihe kaydedenler arasında da Gulistan vardı… Başûrê Kurdistan'a yönelik işgali, kirli pazarlıkları duyurmayı da boynunun borcu bildi. Kimyasal silah kullanımını belgeledi, göç ettirilen halkın duygularına tercüman oldu. Nagihan'ın Süleymaniye'de güpegündüz sokak ortasında vurulmasının, Feryal'in Kerkük'te şehit edilmesinin hesabını sorma çabasını böyle gösterdi. Bu çağın yüz karası muktedirlerin Gulê'ye öfkesi, korkusu bundandı. Hakikat uğruna ateşlerde yanmayı göze almıştı çoktan. Asla ama asla geri durmadı.

## Ülkesini ve çocukları çok sevdi

Bir gazeteci eğer özgür Kurdistan ve özgür Kürtlük için yazıp çiziyorsa bunun için aynı zamanda bir devrimci de olmalıydı. Gulê böyle yaşadı. Sade, direngen, korkusuz, sevgi dolu. Kokusunu, rengini, izini her yere bırakan bir kızıl gelincik inceliğinde. Hayatının her anında bir gazeteci, ama aynı zamanda bir devrimci, bir öğretmen, bir yoldaştı. Ülkesinin her karış toprağını sevdi ve onun mücadelesini yürüttü. Yoldaşların en güzeli olmayı başardı. Halkını çok sevdi, kadınları çok sevdi, çocukları çok sevdi. Bize bu çağa meydan okuyacak cesareti aşılayan bir miras bıraktı.

Biz Gulê'nin yoldaşlarıyız. Naif, sevecen, sade ve direngen bir kadının bize öğrettikleri var. O yüzden Gulê'nin peşinden koştuğu hakikate bağlı kalacağız. Hakikatleri anlatmaya devam edeceğiz. Yoldaşlarının Gulê'si, Kurdistan'ın Gulê'si, halkının Gulê'si hiç unutulmayacak, mücadelesi hep yaşatılacak.

*Bizim Gulêmiz direngendi. Naifliğiyle tezat mıdır derseniz gelincikleri düşünün derim.*

*Halkının ve yoldaşlarının Gulê'siydi. O'nu tanıyanın yaşamından bir daha çıkmadı.*

*Gulêmiz yürekliydi. Hakikat uğruna ateşlerde yanmayı göze aldı ama asla geri durmadı.*

# Yeni tip sömürge biçimi

# Mültecilik

● PAJK Koordinasyonu

**● 21. yüzyılda yeni tip savaş ve sömürgecilik biçimleri geliştirilmekte. Yerlerinden edilen mültecilerin etnik, dini, kültürel kimlikleri asimilasyona uğrar. Göç yollarında bilinçli yöntemlerle katledilirler.**

Bugün derin bir yapısal kriz içinde olduğunu söylediğimiz kapitalizmi, erkek egemenliğine dayalı gelişen 5000 yıllık bir sistem olarak çözümlediğimizde bu çağda karşı karşıya kaldığımız kadın kırımı daha anlaşılır hale gelir. Sürekli yeni erkek egemenlikleri ve kadın kölelikleri yaratmadan, bu sistemin kendini sürdürmesi mümkün değildir. Devletli uygarlığın ve onun devamı olan kapitalizmin her yeni hamlesine kadınlara yönelen bir saldırı dalgası ve kadın kırımı eşlik etmiştir. Kapitalizmin Avrupa'da çıkış yapmasının ilk adımlarından birinin cadı avları adı altında kadın katliamı olması gibi 21. yüzyılda derinleşen yapısal bunalımının en ağır bedelleri kadınlara ödetilmekte ve kadın kırımı yapılmaktadır.

Üçüncü Dünya Savaşı ile giriş yaptığımız bu yüzyılda ulus devletlerin sürdürülemezliği ile kriz derinleşiyor. 20. yüzyılda ulus devletlerin sayısı 3 kat arttı. Fakat ulusların sorunları çözülmediği gibi çizilen sınırlar yeni çatışma ve savaşları beraberinde getirdi. Milliyetçilik ve dincilik ideolojileri ile etnik, dini, kültürel gruplar homojen ulus yaratmaya dayalı projelerin kurbanı haline getirildiler. 21. yüzyılda militarizmin yükselişi her geçen yılda askeri harcamalara ayrılan bütçenin artmasından da anlaşılmakta.

## Askeri harcamalara ayrılan bütçe

2019'da askeri harcamalara ayrılan bütçe dünya genelinde toplam 1,917 trilyon dolar idi. Ülkelerin silah harcamalarına ayırdıkları bütçeye göre sıralamalarında ilk sırada ABD, daha sonra sırasıyla Çin, Hindistan, Rusya, Suudi Arabistan, Fransa, Almanya, Japonya, Güney Kore yer alıyor. TC devleti de son on yılda silahlanmaya ayırdığı bütçeyi iki katına çıkartarak on beşinci sıraya yükselmiştir. Soğuk savaşın sona erdiği söylenmesine rağmen silahlanmaya ayrılan bütçenin sürekli biçimde artması 21. yüzyıl savaşlarının yaygınlığı ve militarizmin yükselişinin göstergeleridir. 20. yüzyılda çıkan savaşlarda 136,5 milyon ila 148 milyon arası değişen sayıda insanın öldüğü belirtilmektedir.

## Faşizan rejimler neden güçlendi?

20. yüzyılda egemen ulusların kendi içindeki etnik temizlik, soykırım, asimilasyon ve demografik değişim temelinde başlattıkları kırımlarla, ulus devletin esas karakterinin faşizm olduğu ortaya çıkmış oldu. Dünya üzerindeki tüm ulus devletler hem kendi toplumları içinde hem de farklı uluslarla sürekli sorunlar üreten bir durumdadır. Kapitalizmin yayılma biçimi doğayı talan etmek, kadınları baskı altına almak, direnen kültürel toplulukları bastırmak, emekçileri sömürmek için sürekli faşizan rejimlere ihtiyaç duymakta. Küresel sermayenin yayılımını kolaylaştırmak ve yarattıkları toplumsal krizler nedeniyle aşılacağı ya da demokratikleşeceği düşünülürken tüm dünyada faşizan rejimlerin yeniden iktidar olmasının bir nedeni de budur. Direnen topluluklara dönük uygulamalar soykırım, asimilasyonla nüfuslarının azaltılması, fuhuş-uyuşturucu, sanal yaşamlar, ajanlaştırmayla yozlaşma, işsizlik ve yoksullukla teslim alınmadır. Egemen ulusun nüfusunu arttırma temelinde kürtaj yasakları, ataerkil ailenin korunması için erkeğin kadın üzerindeki egemenliğini güçlendirme, çok çocuk doğurmayı teşvik etmek faşizan rejimlerin ortaklaştığı politikalardır. Bu açıdan ulus devletleri aynı zamanda kadın kırım rejimleri olarak tanımlayabiliriz.

## Toprak ve kadın bedeni işgali

Ulus devletlerden kaynaklanan savaşlarda bu gerçeklik daha vahşi bir görünüm kazanır. Toprak işgali ile kadın bedenlerinin işgalini özdeşleştiren ordu, polis ve paramiliter çeteler kadınlara dönük tecavüz, kaçırma, şiddet, köleleştirme ve öldürme saldırılarını savaşın bir parçası olarak planlı bir biçimde ve sistematik olarak gerçekleştirirler. Tarihte de çokça örneğine rastlanan bu uygulamalar ulus devletlerden kaynaklı savaş ve militarizmin artışı ile orantılı biçimde daha yaygın hale geldi. 17. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar sömürgeci ve emperyalist güçler Afrika, Avustralya, Ortadoğu ve İndo-Amerikalı kadınları sistematik taciz, tecavüz, köleleştirme, kısırlaştırma ya da zorla çocuk doğurmalarını dayatarak kırımdan geçirdiler. Birinci Dünya Savaşı sürecinde Türk devleti Ermeni, Asuri, Süryani ve Kürt kadınlarına dönük benzer uygulamalar yaptı. Dersim katliamı bu açıdan Kürt Alevilerin katledilmesi olduğu kadar bir kadın katliamı olarak tarihe geçti. İkinci Dünya Savaşı'nda Naziler Yahudi kadınlara, Berlin'e giren Rus askerleri Alman kadınlarına, 70'li yıllarda Pakistan ordusu Bangladeşli kadınlara ve Amerikan ordusu Vietnam'daki savaşta benzer biçimde tecavüz kampları kurarak kadın kırımlarını sürdürdüler. 90'lı yıllarda Sırplar Bosnalı on binlerce kadına, Irak'ta Saddam rejimi Enfallerle Kürt ve Şii kadınlara tecavüz edilmesi, kaçırılmasıyla bu kırımı sürdürdüler. Ruanda, Liberya, Sierra Leone'deki iç savaşlarda yüzbinlerce kadın savaşan tarafların sistematik tecavüz ve kadın katliamına uğradı. Yakın tarihte DAİŞ'in Şengal, Irak ve Suriye'de, Boko Haram'ın Afrika'daki saldırılarında aynı yöntemlerle kadın kırımları gerçekleştirildi. Kuzey Suriye'ye saldıran Türk devleti ve ona bağlı çeteler Afrin'de ve işgal ettikleri bölgelerde bu uygulamaları sürdürmektedirler.

## Yeni tip savaş ve sömürgecilik

21. yüzyılda insan hakları, savaş hukuku gibi kavramların tümden devre dışı kaldığı, devletlerin birbirine savaş ilan etmelerine gerek kalmadan savaş teknolojisinin ve yapay zeka adı verilen insansız hava araçlarının, paramiliter çete ordularının, ekonomik krizlerin kullanıldığı yeni tip savaş ve sömürgecilik biçimleri geliştirilmektedir. Demografik değişim bu savaşlarda belirleyici bir rolün sahibidir. Binlerce yıldır yaşadıkları topraklarından edilen halkların yerine yerleştirilen farklı halklar yüzyıllara yayılacak yeni savaş ve çatışma zeminlerinin hazırlanmasını sağlar. Yerlerinden edilen mülteciler çok yönlü bir araç olarak sömürgeci ülkeler ve emperyalistlerce kullanılırlar.

## 200 milyonu aşkın insan mülteci

Resmi rakamlara göre dünyada 210 milyon insan mülteci kamplarında ya da mülteci olarak yaşamını sürdürmekte, bu rakam her geçen gün yükselmektedir. Mülteciler ucuz iş gücü, organ mafyalarının dadandığı zemin, fuhuş sektöründe çalıştırılacak kadın ve çocukların derlendiği bir potansiyel olarak işlev görürler. Kendi topraklarından ve toplumundan koparıldıklarından etnik, dini, kültürel kimlikleri asimilasyona uğrar. Göç yollarında bilinçli yöntemlerle katledilirler. Gittikleri ülkelerde vatandaşlar ve mülteciler biçimindeki ayrım derinleştirilerek, mültecilerin vatandaşlık hakkı alabilmesinin koşulları ağırlaştırılarak işsizliğin ve suçun kaynağı olarak gösterilirler. Bu nedenle milliyetçi, ırkçı, cinsiyetçi saldırıların hedefi olurlar. Suriye'deki savaştan kaçan göçmenlerin TC devleti tarafından kullanılma biçimi bunun en bariz örneklerinden biridir.

## Mülteci kadınların trajedisi

Yapılan araştırmalara göre Suriyeli mültecilerin gittikleri ülkelerde çocuk yaşta evlilik oranı kadınlarda yüzde 51,3 oranındadır. Bu kadınların büyük bölümü evliliği temel insani ihtiyaçları karşılamak amacıyla kabul etmek zorunda kalıyor. Hatta ikinci ve üçüncü eş olmayı da... Dünyanın birçok yerinde mülteci kadınların kimlik ve vatandaşlık elde edebilmede evliliği zorunlu bir yol olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. İnsan hakları derneklerinin araştırmalarına göre kamplardaki kadınlar herhangi bir yere gittiklerinde taciz ve tecavüze uğrama riski taşımakta, kadınların yüzde 60'tan fazlası kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmektedirler.

Bu, aynı zamanda milliyetçiliğin, dinciliğin ve cinsiyetçiliğin beslendiği bir kaynak işlevi görmektedir. Çete örgütlemelerinin geliştirdiği terör eylemlerinin yarattığı korkuya dayalı olarak ulus devletler sınırlardaki sıkı önlemleri, güvenlik adı altında kendi vatandaşlarına dönük antidemokratik uygulamaları ve olağanüstü halleri meşrulaştırırlar. Yükseltilen milliyetçiliğin sonucunda birçok ülkede sağ iktidarların işbaşına gelmesinde mültecilerin durumu tehdit aracı olarak kullanılmaktadır.

Devam edecek...

***PAJK'ın Eylül 2023 tarihinde yayımladığı 'Kadın Devrimi' belgesinden derlenmiştir.**

Nazan Üstündağ

# Barış ve Antimilitarizm mi kapitalizm ve devlet karşıtlığı mı?

2024 yılına kuşkusuz ki İsrail'in Filistin'de gerçekleştirdiği soykırım damga vurdu. Bu soykırım birçok kişinin de belirttiği gibi dünyada canlı yayınlanan -belki ilk değil ama- en kapsamlı soykırım.

Yıllardır dünya kamuoyu İsrail'in Filistin işgali konusunda bölünmüş durumda. Aynı bölünme soykırımı izlerken de yeniden yaşanıyor. Böylelikle bizlerin Kürdistan bağlamında birçok kez deneyimlediğimiz bir gerçek dünyaya da mal oluyor. Görmek, bilmek, haberdar olmak başlı başına insanların fikrini değiştiren bir şey değil. Toplumsal bir hareket, hatta dünyayı sarsacak, yaptırım gücü olan ve kendini çeşitli yapılaşmalar aracılığıyla yeniden üreten bir toplumsal hareket olmadığı sürece soykırım önlenemiyor. Gene birçok kişinin söylediği gibi kınanması, üzerine çalışmalar yapılması bir sonraki jenerasyona kalıyor.

## Direnenler engel görülüyor

Dünya siyaseti ve bilgi üretim kurumları öyle bir durumda ki, yapısal olarak, bir soykırıma dair aşağı yukarı ortak bir duygu oluşturmak için, nerdeyse direnenleri bir engel olarak görüyor. Herhalde ancak tüm Filistin halkı yok edilirse, ölüler ve sağ kalanlar "medeni" dünyanın adalet ve bilgi çarklarının içine girebilecek ve üzüntü yaratacak. Canlı ve direnir oldukları sürece daha ta en baştan şiddet üretici ve suçlu olarak damgalanmış durumdalar.

Öte yanda Filistin soykırımı, bir taraftan da, muhalif kamuoyunu dünyadaki başka görünmez soykırımlar üzerine eğitiyor. Sudan'da iç savaş kılıfı altında bize sunulan ve Türkiye dahil bir çok ülkenin taraflara silah satarak müdahil olduğu karşı devrimin sebep olduğu soykırımı ve açlığı, Kongo'da artık on yıllara yayılmış hem madenler çevresindeki çıkar grupları hem de Rwanda tarafından desteklenen silahlı grupların yarattığı büyük soykırımı, Etiyopya'nın Tigray'da milyonlarca insanı katletmesini hep bu vesile ile öğreniyoruz.

Üstelik bu soykırımlar, birçok halkın kendi kendini üretmesini sağlayan alt yapılara yapılan saldırıların ve bunların sonucunda ortaya çıkan kayıplar ve yerinden edilmenin yanında devede kulak. İklim krizi sonucunda ortaya çıkan ve Güney Asya ve Afrika'yı derinden etkileyen yeryüzü felaketlerinin yarattığı ve çok açık bir biçimde emperyalist devletlerin ve şirketlerin faili olduğu soykırımlara değinmiyorum bile.

## Kadın barış hareketi mümkün mü?

İşte dünya tam böyle bir durumdan geçerken on yılların emeği ile kurulan ve halklara garantör olacak kurumların da birer birer aslında ne kadar etkisiz olduğunu öğreniyoruz. Bir zamanlar birlikte onlarca konferans yaparak birbirlerinin sömürge karşıtı hareketlerini destekleyen üçüncü dünya ülkeleri, Birleşmiş Milletler ve kurumlarını soykırımı durdurmak için kullanmaya çalışıyor. Kimseyi bağlamıyor. Üstelik bu devletlerin hepsi de zaten soykırım devletleri.

Bu bağlamda bundan on-on beş yıl önce hem Türkiye'de hem de dünyada oluşacak, hayalini kurduğumuz bir kadın barış hareketi mümkün mü diye sormak gerekiyor. Mümkün mü? Ve aynı zamanda arzu edilir mi?

## İçi boşalan ve bürokratlaşan hareket

1990'lar boyunca güçlenen 2000'lerin başında etkinleşen ve etkinleştiği hızın birkaç katıyla yok olan bir antimilitarizm ve barış söylemi vardı bir zamanlar. Kadınların gerçekten de önemli rol oynadığı bir hareketti. Bu hareket, Birleşmiş Milletler'de ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarında kurumsallaştı ve bürokratikleşti. İçi boşalarak, geçiş süreçlerinde kadın katılım sayısını ve kadınları ilgilendiren konuların süreçlerde ne kadar üstünde durulduğunu izleme ve raporlaştırma görevine indirgendi. Sonuçlarını Afganistan'da gördük.

Birleşmiş Milletler kurumlarının tüm güçle çıkartma yapıp kadınların siyasetteki ve toplumsal hayattaki sayısını arttırdığı Afganistan'da, bugün Taliban altında kadınlar bırakın okullara, işe; saçlarını kestirmeye dahi gidemiyorlar.

Benzer bir çok durum Afrika'da da geçerli. İç savaşların sonunda yapılan anlaşmalar yürürlükte ama, paramiliter devlet güçleri, cihatçı gruplar, kaynakların başını tutan çeteler ve tüm toplumlarda artan muhafazarlık kadınları vurmaya devam ediyor. Haberlere baktığınızda hepsi kendi hayatta kalma sürecinin mücadelesine kapatılmış kadınlar, bir çok ülkede çareyi savunma sanatlarını, silah kullanmayı öğrenmekte, paramiliter gruplara katılmakta, ya da kamplarda yardım dilenmekte ve ülkelerini terk etmekte buluyorlar.

## Dünya genelinde savaş rejimi

Barış eskisi gibi gündemde olan bir kelime değil velhasıl. Barış süreçleri halkların arzularını, isteklerini, özgürlük arayışlarını boşa çıkarttı. Barışın bürokratikleşmesine karşı çıkan ve özne olmaya gayret eden halklar, başta da kadınlar, demokratik devrimlerinin karşısında uluslararası kapitalist aktörlerin desteklediği militarist karşı devrimci rejimler buldular. Mısır, Tunus, Sudan, saymakla bitmez.

Şimdilerde bütün ülkelerde bütçelerin önemli bir bölümü savunmaya ayrılıyor ve dünyada resmi ve kaçak, en önemli ticaretlerden biri silah ticareti, silah teknolojisi olmaya devam ediyor. Yani bir savaş rejimi var. Bir yandan geçiş süreçlerinden büyük hayal kırıklığına uğramış, bir yandansa hepsi kendi derdine düşürülmüş ve aşırı bir saldırı altındaki kadınlar ve halklar dünya rejimini sorgulayacak ve alternatifini kuracak, yaptırım gücü olan birliktelikler kuramıyorlar.

## Genişlemek yerine daralmak

Öbür taraftan yerel bağlamda dahi hemen her ülkede farklı grupların kadınlarının bir araya gelme yolları kesildi. Herkes birbirinden farklı gibi gözüken dertlerle uğraştırılıyor. Amerika'da beyaz kadınlar kürtajla uğraşırken, siyah kadınlar polis tarafından öldürülmeme mücadelesi veriyor. Birbirlerine ilgisiz olduklarından değil. Tam tersine; hem kürtaj yasağı, hem militarist polis devleti kadınların ölümüne sebep olduğu için. Her ikisi de hayatta kalmaya çalıştığından. Bu iki meseleyi birbirine bağlamaya kalktığınızda ise hem bir taraftan hem de öbür taraftan itirazlar yükseliyor. (Bana göre) yeni tür kurumsallıklar ve yeniden üretim mekanizmaları iyi çalışmadığından genişlemek yerine daralıveriyorsunuz.

## Antikapitalist mücadele daha etkin

Barış veya antimilitarizm kelimelerinin şu konjonktürde kadınların ortak ihtiyaçlarını ve arzularını kapsayamadığını düşünüyorum. Antiemperyalizm, dekolonyalizm, antikapitalizm, otonomi gibi kelimeler şu sıralar harekete geçirme, örgütlenme ve dünya muhaliflerini ortaklaştırma konusunda çok daha etkinler.

Tıpkı 60'ların sonları, 70'lerin başlarında olduğu gibi. Bu yüzyılın 'lanetlileri' kadınların, Rus kadınlarının Rus devrimine yol açan devlet, yoksulluk ve şiddete karşı sokak gösterilerinden, Afrikalıların sömürge karşıtı mücadelelerinden, üçüncü dünyacı liderlerin fikirlerinden ilham alması gerektiği kanısındayım.

Antiemperyalizm, dekolonyalizm, antikapitalizm, otonomi gibi kelimeler şu sıralar harekete geçirme, örgütlenme ve dünya muhaliflerini ortaklaştırma konusunda çok daha etkinler. Tıpkı 60'ların sonları, 70'lerin başlarında olduğu gibi.

ABDULLAH ÖCALAN

# Başûr'la komployu tamamlamak istiyorlar

**■ Kuzey Kürdistan'daki Kürt mücadelesinin zayıflatılmasına veya bitirilmesine karşılık Güney ile işbirliği yapıldı. Komplonun özü budur. Ama Kürtler artık özgürlük istiyor, özgürlük isteyen bir halk oluşmuş.**

Türkiye, Kuzey Irak politikasıyla bugüne kadar bizi hep bitirmeye çalıştı. Ama 90'ların başından itibaren ABD'nin Kuzey Irak'ta yapmak istediklerini Türkiye anlayamıyordu. Ankara Anlaşmasıyla bizi tasfiye karşılığında Güney'e desteklerini sundular, onlara birçok imkân verdiler.

Şimdi de 1999'da yarım kalan komployu tamamlamak isteyebilirler. Kuzey Kürdistan'daki Kürt mücadelesinin zayıflatılmasına veya bitirilmesine karşılık Güney ile işbirliği yapıldı. Komplonun özü budur. Türkiye bize karşı Barzani'yi sürekli destekledi.

## Bütün amaç tasfiye

Nakşibendilik, toplumda çok güçlü bir tabana sahiptir. Nakşibendilik, dininin yanında hatta dinden de çok siyasettir. Devletin birçok önemli noktasında Nakşibendilik vardır. Şimdi de AKP'de Nakşilik çok etkindir ve AKP eliyle iktidardalar. AKP eliyle toplum dönüştürülüyor, Kürtleri de yanlarına almak istiyorlar. KDP de Nakşidir. ABD, bunları destekliyor.

Bütün amaç PKK'nin tasfiyesidir.

İngiltere, ABD ve İsrail, Güney'de Kürtlerin bağımsız bir otorite olabileceğine karar verdi. Bu oluşum sayesinde bölge devletlerine, İran olsun, Türkiye olsun, Arap devletleri olsun, daha rahat müdahale edilecekti. O dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş İngiltere'ye gidip bu planı onaylatıp öyle döndü. Hatta "İngiltere'den yeşil ışık aldık" demişti. Bunun anlamı şuydu: Güney'de bir Kürt oluşumuna izin verilecek, karşılığında PKK tasfiye edilecekti. Türkiye'nin PKK'ye karşı yürüttüğü kirli savaşa ses çıkarılmayacaktı. Anlaşma buydu, o dönem Talabani, Barzani defalarca benimle görüştüler, gelip kendilerine katılmamı istediler. Tabii ben reddettim, çünkü ben bunun çözüm olmayacağını biliyordum.

## Bu bir İngiliz planı

Özgürlük çizgimizden taviz veremezdik. Sonuç olarak, tasfiye edilmeme karar verildi. Aslında bu politikalar Londra merkezlidir. İngiltere'nin planına göre Türkiye, İran ve Suriye'ye "Irak Kürdistan'ında bir Kürt Devleti kurulacak, sizler buna destek vermelisiniz, ama sizin Kürtleriniz de size. Onlara ne yaparsanız biz karışmayız, istediğiniz gibi vurabilirsiniz" denilmiş.

Bu plana göre Kürtlerin özgürlüklerinin, acı çekmelerinin hiçbir önemi yok. Bu plana Kürtlerin bir kısmını da dâhil etmişler. Ama bu bir İngiliz planı, tutar mı? Tutmaz, tutmayabilir. Çünkü Kürtler artık özgürlük istiyor, özgürlük isteyen bir halk oluşmuş.

Kürtleri bu konsepte dâhil etme çabasına rağmen halkımızın da bir özgürlük talebi vardır. Bu planı PKK bozdu. PKK onların planlarını altüst etti, bunun için bu kadar panikliyorlar, üzerine hep birlikte gidiyorlar. Bu işin 1999 yılında bittiğini sanıyorlardı. Ben sorgumu yapan kişilere de söyledim. "PKK bitmez, yanlış yapıyorsunuz" diye. Çünkü ortada bir halkın özgürlük talebi var. Gelinen aşamada süreç beni haklı çıkartıyor.

AKP, Kürt işbirlikçileri yanına alarak bu Londra planını uygulayıp kendi yandaşlarına da çıkar sağlamaktadır. Kürt işbirlikçiler de bu ranttan pay almakta ve birlikte bu konsepti yürütmektedirler. Türkiye'deki ekonomiden pay alabilmek, ekonomiyi kontrol etmek için savaşa ihtiyaçları var. Bu savaştan kazanç elde ediyorlar. Ortada büyük bir konsept var ve bu konseptten elde edilen muazzam bir gelir var. Bir devlet yılda 100 milyar dolar faiz öderse ne hale gelir! Bu politikalarla Türkiye'yi kupkuru hale getirecekler. Kazançlarının devam etmesi için savaşın da devam etmesi gerekir.

## Savaş bitsin istemiyorlar

Şimdi de Ortadoğu'da sistem bozan adam benim. İngilizler beni benden daha iyi tanımış, teşhis etmişler, İmralı sistemini kurmuşlar. Ortadoğu'da onlar için bir tehlikeydim. İmralı sistemini geliştirdiler. Ben Ortadoğu'da olsaydım, Ortadoğu bu şekilde çözülmezdi. Komployla hedeflenen, Apo'suz PKK, PKK' siz Kürt yaratmaktır. Bu halen stratejik bir hedeftir.

Buraya geldiğimde yetkililer gelip benimle görüştüler ama ilginçtir, ilk kez burada derli toplu söylüyorum, benimle görüşen yetkililer çatışmanın durdurulması için benden bir talepte bulunmadılar. Hani barış istiyorlardı, çatışmaların durmasını, "terör"ün bitmesini istiyorlardı! Ben bu duruma çok şaşırdım. Kimse çatışmaların bitmesini istemiyordu; ne ABD ne KDP! Çatışmalı ortam ABD'nin, KDP'nin Ortadoğu'daki varlığı demekti. Kendi inisiyatifimle çatışmalı ortamı durdurabileceğimi söyledim. Buna karşı da çıkmadılar, evet de demediler. Ben de sorumluluk alarak, oyunları boşa çıkarmak için, PKK'yi sınır dışına çektim ve bildiğiniz dönüşüm sürecini başlattım. Beni buraya getirirken, benden intiharvari bir tavır bekliyorlardı. Ama ben intiharvari bir tavıra girmedim, barıştan yana tavır koydum. Onlara, demokratik çizginin benim için taktik değil, stratejik bir hedef olduğunu, üzerinde ciddi çalışacağımı söyledim. Ben halkların çatışmasını, kan dökmesini istemedim. Bu benim tarih bilincimin, politik duruşumun, felsefi-ideolojik çizgimin gereğidir.

## Hegemonik savaşa karşı

Bugün yaşananlar bir hegemonik savaştır. Ben, Türkiye için Iraklılaşma, Lübnanlılaşma tehlikesini görüyorum. Halklar birlikte hareket etmezse, dayanışmayı sağlamazlarsa, herkes kendi etnik ve diğer kimliklerini dayatırlarsa herkes kaybeder.

Bağımsızlık birbirinden uzaklaşmak değildir. Toplumların birbirleriyle çatışmasını önlemek için demokratikleşmek için bu gerekli ve önemlidir. Demokratik bir toplum için sadece kardeş olmak da yetmez, halkların demokratik birliği, birlikteliği gerekir. Sol, en azından demokratikleşme ilkeleri çerçevesinde bir araya gelebilir, birliklerini sağlayabilir. Bunu başarırlarsa çok parçalı yapısından da kurtulur. Sosyalizm, biliyorsunuz Batı kökenli bir kelimedir. Anlamı toplumculuktur. Demokratik toplumculuk ilkeleri etrafında tüm güçlerini birleştirebilirler.

**Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın savunmalarından derlendi.**

# Kalküta: Hindistan'da tecavüz kültürü ve kadınların güvencesizliği

**Hindistan'da 14 Ağustos'ta düzenlenen protesto gösterilerinde 'Jin Jiyan Azadî' yazılı pankart da açıldı.**

● **Ananya Ray***

Kalküta'daki RG Kar Tıp Fakültesi'nde 9 Ağustos 2024'te stajyer bir doktorun tecavüze uğrayıp öldürülmesi ülkeyi derinden sarstı ve kitlesel protestolara yol açtı. Stajyer genç doktor 36 saatlik vardiyanın ardından dinlendiği seminer odasında tecavüze uğrayıp öldürülmüştü. Yetkililer başta vakayı intihar olarak göstermeye çalışsa da, detaylı otopsi gerçeği ortaya ortaya koydu. Şimdiye kadar sadece bir şüpheli tutuklandı ancak otopsideki bulgular olayın bir toplu tecavüz vakası olduğunu gösteriyor.

RG Kar Tıp Fakültesi Müdürü Dr. Sandip Ghosh kurbanı suçlayarak gece tek başına seminer salonuna gitmeyi sorumsuzluk olarak nitelendirdi. Açıklamaya tepkiler yükselince Dr. Ghosh istifa etmek zorunda kaldı. Ancak Eyalet hükümeti onu Kalküta Ulusal Tıp Fakültesi Müdürlüğü'ne atadı.

Kolküta tecavüz ve cinayet davası, kadınların hiçbir yerde güvende olmadığını ortaya koydu. Doktorun ölüm haberi, ülke çapında bir şok dalgası yarattı. Feministler, hak temelli örgütler öncülüğünde 14 Ağustos gecesi binlerce kadın "geceyi geri al" sloganıyla sokaklara çıktı. Organizatörler bu protestoyla hastaneler, otobüs ve metro hizmetleri de dahil olmak üzere, kadınların gece saatlerinde de güvenlik içinde olması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin okul müfredatına ve ders programına dahil edilmesi, 'kurbanı suçlama'nın da bir suç olarak yasal çerçeveye dahil edilmesi gibi taleplerde bulundu.

## 'Devrimi yakınımda hissettim'

Protestolara katılanlardan biri olan Ankana, "Geceleri yollarda bu kadar çok kadın görmek güven vericiydi ancak her şeyin geçici olduğunu hissetmekten kendimi alamıyorum" diyor.

Umut dolu bir not olarak, Anindita isimli gösterici şunları paylaşıyor: "Hayatımda ilk kez, gece geç saatlere kadar sokaklarda korkmadan dolaşabildim. Uzun bir süre sonra ilk kez, bir devrimin sadece mümkün değil, aynı zamanda yakın olduğunu hissettim."

RG Kar tecavüz vakasını tekil bir korkunç olay olarak görmeden önce, toplumumuzun her dokusuna nüfuz eden tecavüz kültürü bağlamında bu krizi ele almamız gerekmiyor mu?

Florida Üniversitesi'nde feminist çalışmalar uzmanı olan Anomitra Paul, bu konuyu ele alırken şunları söylüyor: ' RG Kar'daki stajyer doktorun başına gelenler tekil bir olay değil. Bu, ülkemizin kurumları tarafından haklı gösterilmeye devam edilen, kadınlara yönelik yıllardır süren sistematik şiddetin bir sonucu.

## Sistematik şiddetin sonucu

Gerçek şu ki, okullarımızdan iş hayatımıza kadar, hayatlarımızı kadın olarak yaşamaktan sürekli korkarak büyüdük. 'İffet' ve 'namus' gibi dikte edilen normlardan en ufak bir sapma olmadı. RG Kar davasındaki kurban her şeyi patriyarkanın kitabına göre yapmış olmasına rağmen bu korkunç cinsel şiddetin kurbanı oldu. Bu, vakaların sistematik ve tecavüz kültürünün bir ürünü olduğunu gösteriyor.

Bu tür olayların tekrarlanmamasını sağlamanın tek yolu, tecavüz kültürü kendini gösterdiğinde onunla yüzleşmek, suçlama ve güvenlik sorumluluğunu kadınlardan erkeklere kaydırmak ve cinsiyete dayalı şiddet hakkında ajitasyon yapmayı ve konuşmayı bırakmamaktır

*** feminismindia sitesinde 16 Ağustos 2024 tarihinde yayınlanan yazıdan özetlenerek çevrilmiştir.**

# Li Başûrê Kurdistanê polîtîkaya qirkirinê

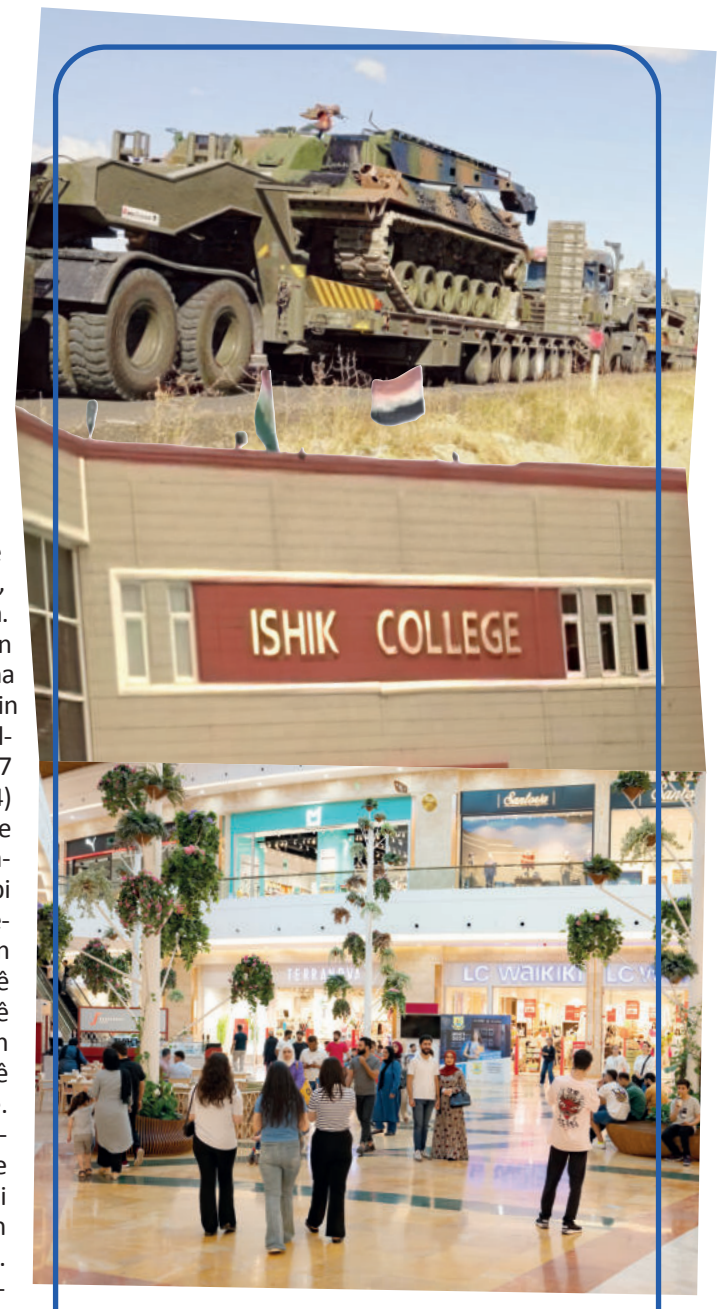


**Bêguman planên dijmin ên dagirkirina Kurdistanê bi êrîşên li ser çiyayên Kurdistanê re sînordar nîne. Îro êrîşa herî mezin li Başûrê Kurdistanê, li ser civakê tê meşandin. Bi giştî Başûr niha weke labaratûarekê tê bikaranîn.**

● **Zeynep Erdem**

Kurdistan navenda şerê cîhanê yê sêyemîn e. Dagirkerên li Kurdistanê jî bi hemû hêza xwe hewl didin ku mêtîngeriya li ser gelê Kurd dewam bikin. Yek ji dagirkerên sereke bêguman dewleta Tirk e. Ruhê Osmanîtiyê di şexsê faşîzma AKP-MHP'ê de îro şîn bûye. Ew ruh li ku derê dibe bila bibe rê nade hebûn, çand û zimanê Kurdan. Ji dîrokê heya roja me ya îro tu rêbazê qirkirina fîzîkî û çandî nemaye ku li ser gelê Kurd nehatibe ceribandin. Ev hê jî bi rengekî giran dewam dike. Rabûn û destpêkirina Tevgera Azadiyê ya Kurdistanê destwerdana li vê siyasetê ye. Ji ber wê ye ku bi piştgiriya hêzên hegemonîk ên cîhanê bi hemû derfetên xwe êrîşî Gerîlayên Azadiyê yên Kurdistanê dikin. Li dijî van êrîşan jî gerîla berxwedaneke bêhempa nîşan dide, ruxmî teknîka herî pêşketî ya di destê artêşa Tirk a dagirker de gerîla bi ser dikeve, dijminê gelê Kurd bi bin dixe, tirsa mirinê dixe dilê dijmin.

## Dîrok xiyanetê jî berxwedana gerîla jî dinivîsîne

Rêbazên mêtîngeriyê tên guherandin. Dewleta Tirk îro bi hemû hêza xwe êrîşî Rojavayê Kurdistanê dike, hewl dide Kurdan qir bike, li qada navneteweyî rê li naskirina statu û îradeya gelê Kurd bigire. Li Bakurê Kurdistanê ji dijminatiya li mirovên Kurd heta bi dar û daristanên Kurdistanê, dijminatiyê li her tiştên bi navê Kurdîtiyê dike. Dijminatiya Erdogan ê faşîst li hemberî gelê Kurd ewqas mezin e ku navê li gorî hestên xwe yên faşîzan li Kurdistanê dike. Di rewşeke wisa de bi pêşengiya xiyaneta PDK'ê li dijî gelê Kurd artêşa Tirk a dagirker ketiye axa Başûrê Kurdistanê. Hewl dide Başûrê Kurdistanê dagir bike. Gerîlayên azadiyê bi berxwedaneke bêhempa û bi bedelên giranbuha li pêşiya dagirkeriya dijmin dibin asteng. Dîrok xiyaneta PDK'ê jî berxwedana gerîla jî dinivisîne. Ev xiyanet wê were darizandin, berxwedan jî wê bi azadiya gelê Kurd tacîdar bibe. Ji ber ku gerîla hêza berxwedana bêhempa ji berxwedana Rêber Apo ya li Îmraliyê digire.

## Êrişên herî mezin li ser civakê ne

Bêguman planên dijmin ên dagirkirina Kurdistanê bi êrîşên li ser çiyayên Kurdistanê re sînordar nîne. Îro êrîşa herî mezin li Başûrê Kurdistanê, li ser civakê tê meşandin. Gelê Başûr gelekî serhildan û raperînê ye. Desketiyên îro hene ku xiyaneta mala Barzanî jî li ser van destketiyên gel xwe dide jiyankirin, bi ked û xwîna xelkê Başûr hatine avakirin. Her bihosta xaka Kurdistanê bi xwîna xelkê me yê Başûr hatiye avdan, ji Helebce heyanî Enfalê xelkê Başûr di komkujiyan re derbas bûye, êşên bêhempa kişandine. Ruxmî wê dev ji berxwadanê bernedane li hemberî dijmin serî netewandine. Lê îro li hemberî dagirkeriya dewleta Tirk helwesta divê bê nîşandan, lawaz e. Ji ber ku hêza xelkê Başûrê Kurdistanê heye ku yek yek baregehên dewleta Tirk li Başûrê Kurdistanê hilweşîne. Di wextê xwe de li Behdînanê gel baregehên artêşa Tirk dorpêç kirin, nehîştin wesayitên wan ên zirxî ji cîh bilebitin. Ketine nava baregehên wan û hilweşandine. Îro ew ruh lazime. Çima ew ruh lawaze? Dagirkerî tu carî bi êrîşên leşkerî-mîlîtarîst re sînordar namîne. Êrîşên herî mezin li ser civakê dagirkeriya mejî, hest, çand, ziman e. Îro li Başûrê Kurdistanê tu berê xwe bide ku derê tu tiştekî bi zimanê Tirkî dibîne. Dikanek boyaxê difroşe, mobîlya, yan jî xwarinê. Rengê Tirkî, tamên Tirkî û şêwazê jiyanê derdikeve pêşberî mirovan. Bi giştî Başûr niha weke labaratûarekê tê bikaranîn. Welatên rojavayî bi dehan sazî û dezgehên di bin navê saziyên civaka sîvîl ava kirine li herêmê. Di wan saziyan de bi hezaran kes kar dikin, maaş werdigirin û bi awayekî xwezayî jî berpirsin ku bîr û fikrên van saziyan di nava civakê de belav bikin. Ya din jî sektora tîcaretê ya bi Tirkiyeyê re ku di her warî de tê kirin. Yek ji wan sektoran rêzefîlmên Tirkan e. Bi wan rêzefîlman li şûna jiyana bi Kurdî, çanda Kurdî, hestên Kurdî, tamên Kurdî, yên Tirkî didin nîşandan. Haya civakê zêde ji vê nîne, van fîlman weke beşeke ji hunerê dibîne. Lê dema tu bandora wê ya li ser civakê dibîne, bi taybetî jî li ser jinan, eşkere dibe ku ev huner nîne. Ev rêbazê dagirkeriyê ye ku li ser civakê tê bikaranîn.

## Li Başûr bombardûmana asîmîlasyonê

Di çavê civakê de nirxên çand, ziman, kevneşopiya neteweyî lawaz bibe, çanda rêzefîlmên Tirkan dikeve şûna wê. Di her warê jiyanê de xelkê Başûr di nava hejariyê de ye. Beşek ji siyaseta jor (PDK) yekser bi dijminê gelê Kurd re tevdigere, beşa din jî di bin zextê de ye ku weke PDK'ê lê were.

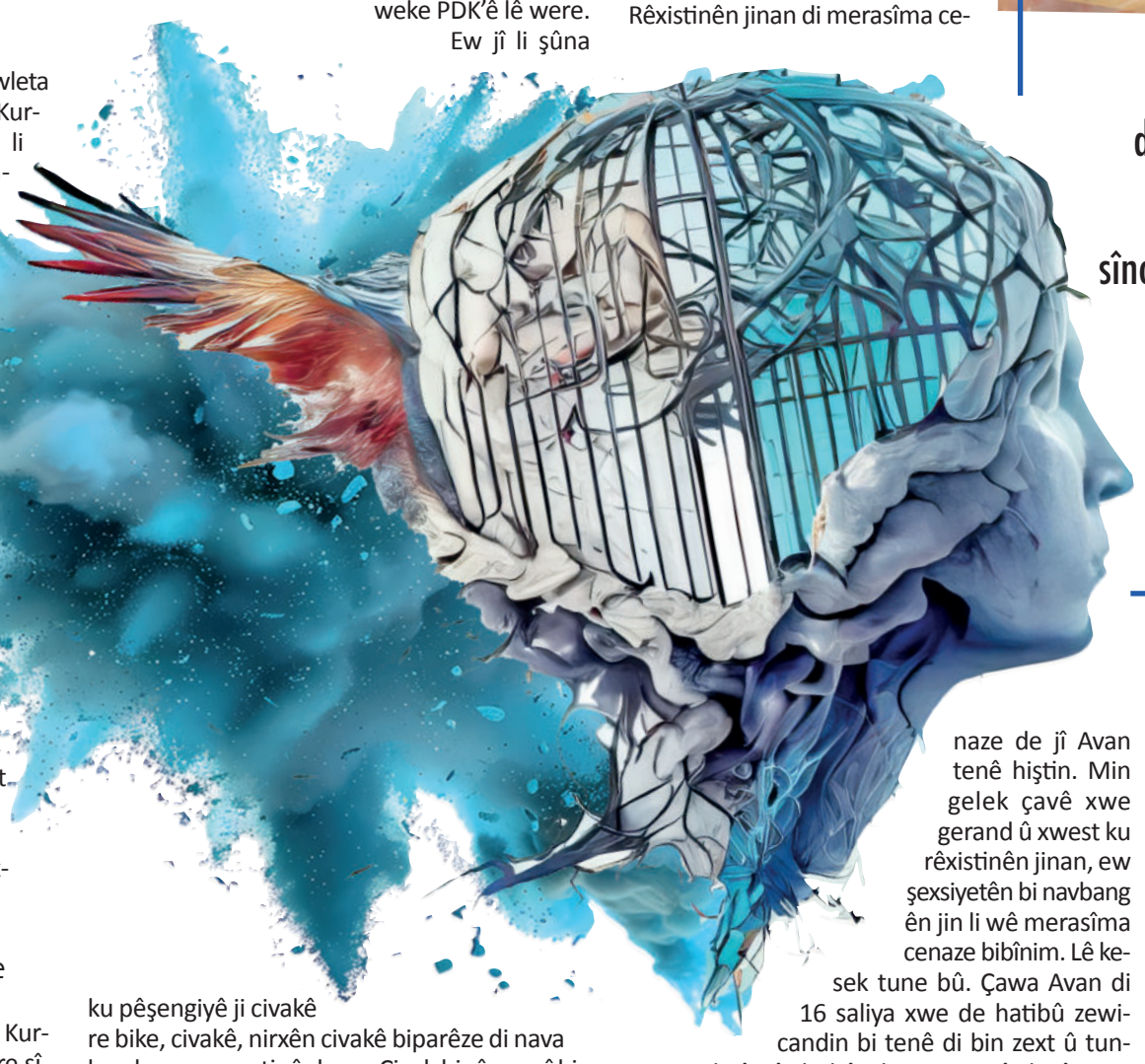

Ew jî li şûna ku pêşengiyê ji civakê re bike, civakê, nirxên civakê biparêze di nava hewla xweparastinê de ye. Civak bi vî awayî bi tena serê xwe, bêparastin maye. Civaka bêparastin ji destwerdanê re vekiriye. Li ser xelkê Başûr bombardûmana asîmîlasyon û dagirkirina mejî di asta herî bilind de dewam dike.

Ev polîtîka herî zêde bandorê li ser jinan û ciwanan dike. Her du hêz jî dînamîkên civakê ne. Dema ev her du hêz bê bandor bin civak ber bi hilweşînê ve diçe. Li herêmê weke nav gelek rêxistinên jinan hene, weke şexs jî gelek kesên naskirî hene. Lê li meydanê kesên ku derkevin û rê nîşanî civakê bidin, hişyar bikin, Kurdistanê bi hemû zor û zahmetiyên wê jî bidin nîşandan ku axeke hêjayî hezkirinê ye, axeke hêja ye ku di oxira wê de têkoşîn bê meşandin, axeke hêja ye ku ji bo wê fedakarî bê kirin, nîne. Bi vî awayî dagirkerî bi dînamîkên civakê dilîze. Hestên civakê diguherîne. Civak ji dêvla li ser axa xwe ji bo avakirina jiyaneke aram, azad têbikoşe, xeyalên jiyanek li derveyî erdnîgariya xwe diafirîne. Ev jî rê li ber koçberiyê vedike ku li ser rêya koçberiyê bi hezaran kes dimirin.

## Kuştin û şîdeta li dijî jinan

Li Başûr di heman demê de kuştin û şîdeta li dijî jinan bi rêjeyeke mezin zêde bûye. Em vê jî nikarin ji polîtîkaya dagirkeriyê qut binirxînin. Rojane hema bêje agahî ji hemû bajarên Kurdistanê tên ku jinekê xwe kuştiye, xwe şewitandiye, yan jî hatiye qetilkirin, şewitandin. Agahiyên xwekuştinê bi guman in. Her roj goreke nû li goristana bêkesan zêde dibe. Ez dixwazin qala yek ji van jinên hatine qetilkirin bikim. Avan Ceza, jineke 17 salî bû. Di 6'ê Hezîrana îsal (2024) rakirin nexweşxanê ku di asteke bilind de hatibu şewitandin. Zilamê ku pê re zewicîbû got, wê bi xwe di hemama malê de xwe şewitandiye. Lê derket holê ku Avan a bi cêwîkan ducanî bû, ji aliyê zilamê pê re zewicî ve destpêkê biriyê wê û porê wê bi jîlêtê hatin kurkirin, piştre li hemamê benzînê bi ser de dike û wê dişewitîne. Avan di 12'ê Hezîranê de li nexweşxaneyeke Silêmanî jiyana xwe ji dest da, bi herdu zarokên di zikê xwe de. Yanî sê can hatin şewitandin. Ev êşeke mezin e. Rêxistinên jinan di merasîma cenaze de jî Avan tenê hiştin. Min gelek çavê xwe gerand û xwest ku rêxistinên jinan, ew şexsiyetên bi navbang ên jin li wê merasîma cenaze bibînim. Lê kesek tune bû. Çawa Avan di 16 saliya xwe de hatibû zewicandin bi tenê di bin zext û tundutîjiyê de bû, di mirina wê de jî Avan tenê hate hiştin. Di civaka exlaqî û polîtîk de bûyereke wisa sedema serîrakirin û serhildanê ye. Lê deng ji tu kesî derneket. Em li vir qala dînamîkên civakê dikin. Bi vî awayî em dibînin ku dînamîkên civakê hatine hilweşandin. Dema li hember zilmeke wiha bêdengî hebe êdî mirov dibêje ji vê êşê mezintir tune ye. Li hember vê deng dernekeve wê li hember çi deng derkeve. Ev bûyer hinceta têkoşîneke mezin a jinan e li dijî desthilatdariya zilam.

## Feraseta selefîst didin pêş

Li Başûrê Kurdistanê civak ji gelek aliyan ve hatiye dorpêç kirin. Xaleke din jî ew e ku selefîstiyê didin pêş. Ev feraset ji her alî ve di nava civakê de xwe birêxistin dike. Çanda civakê ya resen ji holê radike, li dijî vê çandê diaxive. Feraseta selefîstî hêdî hêdî dikeve nava şaneyên civakê. Lê li dijî wê jî xemsariyeke mezin heye. Selefîst ji welatekî cîran ji xwe ber ranabin û nayên hucreyên xwe di nava civakê de birêxistin nakin. Ev hêz bi polîtîkayeke bi zanebûn arasteyî civakê tê kirin. Merasîmên sergirtina jinan ên girseyî têne lidarxistin. Her jineke serê xwe digre dibe amûra propogandayekê li ser torên dijîtal. Yanî dibe mijareke ku her kes bêje ez jî tiştekî wisa bikim, tiştekî gelekî baş e. Ev li ber çavê herkesî rû dide. Lê weke tiştekî xwezayî tê pêşwazîkirin. Ev xalên me behsa wan kirin dema tu ji dûr ve lê dinihêre weke her yek bi serê xwe mijarek e, ji hev qut e. Lê ne wisa ye, hemû bi hev re girêdayî ye. Dagirkerî, polîtîkayên asîmîlasyonê bandorê li ser civakê dike. Hewl dide civakê ji cewherê xwe dûr bixîne. Dema di vî warî de bi ser ket êdî dikare her tiştî bike. Ji ber bi polîtîkayên xwe xistina meriyetê civak bêparastin û bêrêxistinkirin hiştiye.

## Têkoşîna li dijî polîtîkayên qirkirinê

Em nikarin bêjin di van xalên me anîn ziman de ji sedî sed ev polîtîka li Başûr bi ser ketiye. Lê dijmin ji bo bi serxistina vê polîtîkayê bi şev û roj dixebite. Li dijî wê divê civak hişyar be, yên îdîa dikin ku pêşengên civakê ne divê hay ji erkên xwe hebin. Bi taybetî rêxistinên jinan ên hene divê ji formalîtebûnê bêhtir, di nava civakê de, di nava jinan de karên pêwîste bikin. Ji bo Başûrê Kurdistanê demeke ji vê zehmetir nîne. Xelkê Başûr bi dehan salan li dijî rejîma Baas a faşîst, li dijî diktator Sedam li ber xwe da. Îro bi hevkarî û xiyaneta PDK'ê, faşîzma dewleta Tirk êrîşî Başûrê Kurdistanê û destketiyên gelê Kurd ê li Başûr dike. Rabûna li ber van êrişan di serî de jin û ciwan erka civakê ye. Civak hişyar nebe, li nirxên xwe xwedî dernekeve, tu kes civakê naparêze. Sibê, dusib çeteyên DAÎŞ'ê ku bi pêşengiya PDK'ê ji aliyê dewleta Tirk ve li Başûrê Kurdistanê ji bo li dijî gerîla bidin şerkirin hatine bi cîh kirin wê dakevin nava gund û bajarên Başûrê Kurdistanê. Îro em li dijî vê polîtîkayê dernekevin dibe sibe gelek dereng be. Jiyaneke bi rûmet û selamet derveyî axa xwe civak nikare li tu derê bijî. Ji ber wê jî em Kurdistana xoşewîst neterikînin û jiyanê li derve negerin, jiyan li Kurdistanê ye, ji bo xweşikahiyên vê jiyanê em bijîn divê em têbikoşin. Li derveyî vê rêyeke din nîne li pêşiya me.

# Çanda me hebûna me ye



Roza Metîna

Ziman, çand û hunera Gelê Kurd eynika Gelê Kurd e. Rastî û wateya Gelê Kurd a girîng e. Em çiqasî vê rastiya xwe biparêzin em ê ewqasî bi hêz bibin, em ê ewqasî li ser axa xwe û li cîhanê bikaribin hebûna xwe biparêzin.

Êrişên li dijî ziman, çand û hunera Gelê Kurd ên li Kurdistan û Tirkiyeyê yên ji aliyê îktidara AKP-MHP'ê ve pêk tên, dewam dikin. Bi taybet di demên dawî de polîs bi ser govendên kurdan de digirin. Kesên govendê digerînin û hunermendên stranên Kurdî dibêjin tên girtin û binçavkirin. Her wiha nivîsên bi Kurdî yên "Pêşî Peya" û "Hêdî" yên ji aliyê şaredariyên DEM Partiyê ve li ser rêyan tên nivîsandin, bi biryara Wezareta Navxweyî tên reşkirin. Li dijî van êrişan bertek û nerazîbûna Gelê Kurd jî bilind dibe.

Endama Komeleya Çand, Huner û Wêjeyê ya Jinan (KASED) Mizgîn Turan têkildarî êrişên li ser ziman, çand û hunera Gelê Kurd pirsên me bersivand.

**Tu girîngiya ziman, çand û hunera Gelê Kurd çawa dinirxînî ?**

Zimanê dayikê di cîhanê de xwediyê cihekî girîng e. Bingeha nirxên mirovahiyê ye. Ger zimanê te tune be tu nikarî hebûna xwe jî biparêzî. Mirov çand û hunera xwe jî bi zimanê xwe dike. Ger tu çand û hunera xwe li ser zimanekî din bikî, wê demê ew nabe çand û hunera te. Li vir dîsa em baş dibînin ku parastina zimanê dayikê çawa girîng e. Ziman, çand û hunera Gelê Kurd eynika Gelê Kurd e. Rastî û wateya Gelê Kurd a girîng e. Em çiqasî vê rastiya xwe biparêzin em ê ewqasî bi hêz bibin, em ê ewqasî li ser axa xwe û li cîhanê bikaribin hebûna xwe biparêzin. Sîstema dijminatiya Gelê Kurd dike jî di ferqa girîngiya ziman, çand û hunera Gelê Kurd de ye, êrişên herî tund li ser van nirxên girîng ên Gelê Kurd pêk tîne. Ji dîroka Gelê Kurd heta niha şerê zimanê dayikê yê Gelê Kurd dewam dike. Di vê riyê de gelek berdêl hatin dayin û hîn berdêl tên dayin. Her civak çawa dikare bi zimanê xwe biaxive, divê Gelê Kurd jî bikaribe bi awayekî azad bi zimanê xwe bixwîne, binivîse, perwerdeyê bibîne. Zimanê Kurdî jî heye. Ew ê kurd axaftina bi Kurdî bidomînin û wê bi vî rengî hebûna xwe bidomînin. Kurd nikarin çand, dîrok û hunera xwe bi zimanekî dinê rave bikin. Kurd bi salan e bi zimanê dayikê têkoşîna xwe dide û şerê xwe dike loma jî kurd encax bi zimanê xwe bên famkirin û hîskirin.

**Bi taybet di demên dawî de polîs bi ser dawetên kurdan de digirin. Kesên govendê digerînin û hunermendên bi Kurdî dibêjin digirin bin çav û dixin zîndanan. Hûn van êrişên li dijî ziman, çand û hunera Gelê Kurd çawa dinirxînin?**

Li gelek cihan êriş li dijî ziman, çand, hunera Gelê Kurd pêk tên. Bi taybet di van demên dawîn de polîsan bi ser govendên kurdan de digirtin. Kesên li ber stranên bi kurdî govend digerandin û hunermendên ku bi Kurdî stran digotin hatin binçavkirin û girtin. Ev êriş salên 90'î tînin bîra mirov. Em dibînin ku ev sîstem dixwaze çanda me kurdan tune bike. Naxwaze ev çand bijî. Lê belê rastiyek wiha heye ku Gelê Kurd van nêzîkatiyên faşîst baş nas dike. Gel ji êrişan natirse. Gelê Kurd li qadan û li ser medyaya dîjîtal jî têkoşîna xwe dewam dike. Govend çanda me ye. Ev çand bi salan e didome. Kesek nikare pêşî li vê çandê bigire û kesek nikare Gelê Kurd biçewisîne. Polîtîkayên şerê taybet, guhertina rojevê nikare govenda me bidin sekinandin. Ew ê govenda me li her derê bijî. Niha li her derê Gelê Kurd govenda xwe hîn zêde digerînin. Kurd li her derê cîhanê govendê digerînin. Ango zihniyeta faşîst û tehemula wê tune ye, her ku mudaxale bike ew ê kurd hîn zêde govendê bigerînin. Ew ê Gelê Kurd li her qadê be û hebûna xwe biparêze. Vê yekê jî encax em rihê yekîtiya xwe bi pêş bixin. Heger li qadên têkoşîna me yekîtiya Gelê Kurd xurt be wê êriş jî bên bêbandorkirin. Wê êriş negihêjin armanca xwe.

**Li dijî êrişan çalakiyên "Em dev ji dîlana xwe bernadin" hatin destpêkirin. Hûn girîngiya çalakiyê bi vî rengî yên li dijî êrişan çawa şîrove dikin?**

Piştî êriş bi ser dawetên kurdan de hat wê demê her kesî li ser medyaya dîjîtal wêne û videoyên govendê parve kirin. Li dijî êrişan çalakiyên gerandina govendê dest pê kirin. Kurd xwedî li van çalakiyan derketin. Bi berzkirina dirûşma "Em dev ji dîlana xwe bernadin" bersiva hûn nikarin dest govenda me bidin hat dayin. Çalakiyên bi vî rengî ji bo dayina peyameke zelal û ji bo rêxistinbûyinê gelekî girîng in. Loma divê ne tenê li welat li hemû cîhanê ev govend belav bibe, ev çalakî li her derê bên lidarxistin. Ji ber ku çalakiyên bi vî awayî rihê yekîtiyê, rêxistinbûyinê û serhildanê pêş dixin. Polîsan êrişî van çalakiyan jî kirin lê belê gel digel van êrişan jî çalakiyên xwe domandin. Ya girîng jî ew e ku mirov tevî hemû zext û êrişan bikaribe peyama domdariya berxwedanê bide. Ji ber ku berxwedan bingeheke xurt a parastina nirxên me yên wekî ziman, çand û hunerê ye.

**Bi taybet dîsa di demên dawî de nivîsên mîna "Pêşî Peya","Hêdî" yên ji aliyê şaredariyên DEM Partiyê ve tên nivîsandin bi biryara Wezareta Navxweyî ve tên reşkirin. Dîsa hişyariyên bi Kurdî yên li ser rêyên Mêrdîn, Amed û Wanê hatine nivîsandin hatin rakirin. Hûn vêya çawa dinirxînin?**

Reşkirina nivîsên wekî "Pêşî Peya","Hêdî" ji bo têkbirina ziman, çand û hunera Gelê Kurd e. Armanca vê sîstemê ew e ku bi vî hawî hebûna me kurdan ji holê rake. Ev jî dibe parçeyekî polîtîkayên şerê taybet. Piştî DEM Partiyê di 31'ê Adarê de şaredarî bi dest xist, bêtehemûliyek zêde derket holê. Gelê kurd niha bi vê rewşê re rû bi rûye. Her tim li hemberî me seknek dijminatiyê heye. Bi salan e ku Gelê Kurd li hemberî vê hişmendiya qirêj bê navber li berxwe dide. Qirkirina ziman, çand û hunera kurdan her tim di rojevê de ye. Şert û merc çi dibin bila bibin em kurd her tim çalakiyên xwe li dar dixin û li dijî zilmê disekinin. Çalakî û têkoşîna me li cîhanê belav bûye. Li Kurdistan û Ewropayê gelek çalakiyên li dijî êrişan hatin lidarxistin û ev yek pir bi qîmet e. Çi di jiyana gelekî de xwedî wate û bi qîmet be ew tim bi êrişan ve rû bi rû dimîne. Hişyariyên bi Kurdî yên li ser rêyên Mêrdîn, Amed û Wanê hatine nivîsandin hatin rakirin. Ev mafekî rewa yê Gelê Kurd e. Lê êrişî vî mafê me yê rewa jî kirin. Ew dibêjin qey wê Gelê Kurd bi êrişan çongê xwe bitewînin. Lê em bêtir xurt dibin.

**Bi rêya medyaya dîjîtal her tim êrişek li dijî zimanê Kurdî û hunera Kurdî pêk tê. Wekî mînak her tim rûpela twittirê ya JINNEWS'ê ya Kurdî tê girtin. Dîsa kesên ji bo ziman, çand û hunera xwe tiştan parve dikin dibin hedef. Hûn êrişên bi rêya medyaya dîjîtal a bi vî rengî çawa şîrov dikin?**

Ev ziman, hebû, heye û wê hertim bijî. Ango em dibînîn kû li her qada ku em hene rasterast em serdestiya dewletê ya li ser xwe dibînin. Li hemû cîhanê her dewlet parvekirinên xwe li ser medyaya dîjîtal bi awayekî zelal tîne ziman û parve dike. Gelê Kurd li ser medyaya dîjîtal jî li hember şerekî dijwar e. Ji ber kurd li ser platforma medyaya dîjîtal bertek û nerazîbûnên xwe tîne ziman dibe hedef. Dixwazin bi zextên bi rêya medyaya dîjîtal jî, heqîqeta gelê kurd tune bikin tune bihesibînîn. Li her derê li ser kurdan erîşeke dijwar û qirêj heye, her diçe ev sîstem dijminatiya xwe bêhtir nişanî me dide lê kurd li her qadê bi rengê xwe, bi nasnameya xwe, bi ziman û çanda xwe li berxwe dide. Ev îktidara heyî dixwaze bi rêya platforma medyaya dîjîtal civakê têxe binê kontrola xwe. Dixwaza bi vê re îdeolojiya xwe di nava civakê de belav bike. Ev îktidar medyayê ji xwe re wekî hêzeke mezin dibîne. Dixwaze tenê ew ji vê hêzê fêdeyekê bibîne. Kesên mûxalîf li gor îktidarê nikarin li ser platfromên medyaya dîjîtal dengê xwe bilind bikin. Yên dengê xwe bilind dikin jî dibin hedef. Îktidara heyî medyaya dîjîtal wekî mekanîzmaya kontrolkirinê bi kar tîne. Heta niha bi sedan rûpel hatine astengkirin û gelek mirov ji ber parvekirinên xwe yên medyaya dîjîtal hatine darizandin. Ev yek nayê qebûlkirin. Divê rêza îktidara heyî ji bo mafê ramana azad hebe. Ev sepanên îktîdarê di heman demê de jî azadiya ramana mirovan jî asteng dike. Dibe xetereyeke mezin.

**Di Mîhrîcana Mûnzûrê de jî bi hinceta "qedexe ye" pirtûkên Kurdî hatin komkirin. Hûn êriş û bêtehemuliya bi vî rengî ya li dijî ziman û wêjeya Kurdî çawa dibînin?**

Ziman û wêjeya Kurdî ji dîrokê heta niha tevî êrişan li ser piyan mane. Çimkî xwediyê rihekî mezin in. Li cîhanê ziman û wêjeya Kurdî xwediyê nirxekî giranbuha ye. Loma xwedîderketina li van nirxên giranbiha divê her tim di jiyana me de cihê xwe bigire. Qedexekirina pirtûkên Kurdî, stranên Kurdî ne li gor parastina demokrasî û hestên mirovahiyê ye. Kesên dibêjin em demokrasiyê diparêzin ji aliyekî jî ziman û pirtûkên bi Kurdî qedexe dikin. Wê demê ka demokrasî li ku ma ? Ji bo bingeheke zexm a demokrasiyê divê rêzgirtin ji ziman, çand û hunerên cuda re hebe. Lê belê li Tirkiyeyê her tim ev yek dibe hedef. Tenê li ser feraseta yekperestiyê pergalek tê meşandin. Em ê jî li dijî vê pergalê her tim xwedî li ziman, çand û hunera xwe derkevin. Em nahêlin bên çewisandin. Ji ber heta ev nirxên girîng neyên parastin wê nasnameya me jî di nava xetereyeke mezin de be.

**Gelo em dikarin bibêjin ku di bingeha van êrişan de neçareserkirina meseleya kurd heye ?**

Dema em li hemû êrişên li ser Gelê Kurd ên sîstematîk dinêrin di bingeha wan de tecrîd û neçareserkirina meseleya kurd heye. Heta tecrîd bi dawî nebe û meseleya kurd çareser nebe wê pirsgirêk dewam bike. Wê êrişên li ser zarok û jinan dewam bike. Wê tu carî qadeke aram neyê avakirin. Ji bo wekhevî bê avakirin û ji bo her mirov azad bijî divê tecrîd bê rakirin û meseleya kurd bê çareserkirin. Ji bo bêdengiya li hemberî zilm û zordestiyê bi dawî bibe divê di destpêkê de em li ser van herdu xalên girîng bisekinin. Ji bo şer biqede û aştiyeke mayinde pêk were divê meseleya kurd bê çareserkirin. Ji bo ev mesele bê çareserkirin jî divê her kes peywira dikeve ser milan bi cih bîne.

# Rêya çareseriyê di azadiya jinê re derbas dibe

◗ Komara Îslamî jî ji bo dawiya wan wekî Seddam û yên mîna wî nebe divê vê rastiyê baş bibîne, rêz nîşanî rastî û heqîqeta dîrokî bide. Rêya çareseriyê azadiya Jinê, xebatên jinê û ciwanên li rojhilatê Kurdistan û Îranê ye.

● **Rûken Nexede**

Dibin navê dizayna nû, çareserkirina pirsgirêkan û şerê li hemberî hêzên tarî, rojhilata navîn kirine gola xwînê, li her derê alozî heye. Dewleta Osmaniya nû, ji bo dagirkeriya xwe, di navbera hemû dewlet û welatan de agir pê dixe, şer çêdike. Ev jî dihêle ji hemû welatan sûdê bigire da ku dagirkerî û sînorên mîsakî milî bixe meriyetê. Bi derxistina alozî, gengeşe û şer nahêle civak li ser pîlan û lîstikên wan bifikirin, bibînin û bibin xwedî helwest. Di rastiyê de dewletên zilhêz an go hêzên serdest ên cîhanî ji bo berjewendiyên xwe dixwazin heta demekê çavê xwe ji dewleta Tirk re bigirin heta pîlanên wan jî pêk tên. Dewleta Tirk jî bi fêlbazî nêz dibe da ku vê derfetê ji bo xwe bikarbîne. Ji ber ku ew jî dewletên zilhêz ji bo xewnên xwe yên Osmanî bikartîne. Ya ku pêşî li van qirêjiyan û pîlanên qirkirinê bigire jinin. Di desthilata heyî de ne nêrîna jinê heye ne jî cihê wê. Ev bi hezarê sale, hevsengî xirab bûye. Her ku diçe ber bi wêrankariyê ve tê birin.

## Dixwazin naveroka sedsala vale bikin

Dewletên wekî Amerîka û hin dewlet, dibin navê naskirina jinê û îradeya wê dixwazin şer û qirêjiya plan dikin, bi beşdarkirina jinan nava desthilatdarî û rêveberinê, naveroka sedsala 21'ê ku sedsala jinê ye vala bikin. Em lê binêrin li Îranê Mesûd Pizîşkiyan heman tiştî dike. Bi qîza xwe destpêkir, di kabîneyê de cih da jinekê. Di zagonên Îranê de, serokkomar dikare di kabîneya xwe de jinekê wekî alîkara xwe hilbijêre. Di van 45 salên desthilata komara Îslamî de tenê di serdama Muhemed Xatemî de jinek bû alîkarê serokkomar, ew jî salên 2001 û 2005 bû. Ehmedî Nejad jî jinek kiribû seroka tendurustiyê. Niha jî Pizîşkiyan di kabîneya xwe de cih daye jinekê, ew kiriye alîkara xwe. Ev jin bi nasnameya xwe yan jî bi nasnameya civaka resen û çanda wê ranabin, tenê bi fizîkî hene, xizmeta feraseta serdest dikin, ji bo dewleta Ruhanî baş li ser kar bin û berteka jinan sar bikin hene. Desthilat ji ber vê wan jinan tercîh dike. Lê ew jin çiqas di ferqa vê de ne, rastiya dewletê nas dikin an na? Pirsa girîng a ku were kirin eve. Dibe bibêjin rêyek ji bo jinê tê vekirin. Lê di rastiyê de ya bi destê wan jinan didin kirin li dûrî rastiya jin û civakê ye, li dijî jin û civakê ye.

## Di nava 2 rojan de 23 kes sêdare kirin

Em lê binêrin hemû şerên li rojhilata navîn bi destê dewletên zilhêz ên wekî Amerîka çêdibin. Dema dîtin yekîtiya jinan di asta cîhanî de ye, rabûn kabîneya Biden hemû kirin jin. Bi vê dixwazin bi destê wan jinan, pêşiya yêkitiya jinê û rêxistinbûna wê bigirin. Ev jî gelek metirsîdar e. Dewleta bi nav Îslamî ya Îranê jî vê dike. Pizîşkiyan ji bo şoreşa jinê serkot bike, hêz û îradeya jinê tune bike dixwaze bi îdam û hepsan jinên siyasetmedar û têkoşînvan ji holê rake. Dixwaze modela jinên Besîc ên bi destê keça xwe dexist pêş, pêşkêş bike. Ew jî li gorî hişmendiya wan; Jina baş û ya bi aqil, jina qaşo bi edeb û ehlaq, jina guhdarî zilaman dike, jina bi vê erkê radibe, li kêleka mêr cih digire. Em bûn şahid ku komara Îranê ya li dijî jinê ye bi destê Pizîşkiyan ku kîna wî li hemberî jinê heye, di nava 2 rojan de 23 kes sêdare kirin. Bi van polîtîkayan dixwazin rûyên xwe yên herî bi wehşet nîşanî civakê, nîşanî jinê bidin. Dixwazin beriya salvegera şoreşê, zîndanan ji kesên ku di raperîna "jin, jiyan azadî" de cih girtibûn paqij bikin. Bi vê dixwazin pêşî li têkoşîna zîndanan û berxwedanê bigirin. Lê ji bîr kirine, jin û ciwanên canê xwe ji bo şoreşê feda kirine, ji sêdare, girtîgeh û êşkenceyê natirsin.

Dema gav avêtin dizanîn û li bendê bûn, dibe ku dewleta xwînmêj wehşet û şîdetê bike. Çalakvana mafê jinan û rojnamevana dengê azadiyê di nameya xwe de vê dibêje; Heke em ji mirinê tirsîban em ne diketin ser rêya têkoşîn û azadiyê. Azadî berdêl dixwaze. Ev bersivên herî binirx ên jinên pêşeng in ku bi doz û armanca xwe re kilît bûne. Ne dewletên zilhêz ne jî komara Îslamî nikare bi wan, hevokên wan jî fêm nake.

Jinên ku ketine ser rêya azadiyê, ji bo welat û azadiya gelan şer û têkoşînê dikin bi ti awayî nakevin bin bandora model û ferasetên serdest dixwazin jinê pê bixapîne. Ya Îranê ji alozî û kaosê rizgar bike ku hêzên serdest wê ber bi şerê germ ve defh didin, hêza siyasî û birêxistinkirî ya jinê ye.

## Hewildana Dewleta Tirk li Îranê

Dewleta Tirk ji bo Îranê bixe nava şereke mezin û dagirkeriya xwe berfireh bike xwe li Azerbaycanê û Îranê birêxistin dike. Yê ku li hemberî vê dagirkeriyê dibe kelem tevgera azadiya kurd û têkoşîna Jinên Kurd e. Rêya rizgariya ji kaos û qeyranê naskirina nasnameya jinê ya siyasî û têkoşîna wê ya civakî ye.

Dewlet Netewe xwe li ser derxistina krîz, qeyran û parçebûnê ava dikin. Sedsala 21'ê ku sedsala jinê ye tirs û xofek mezin xistiye dilê desthilatdaran, ji ber vê her tiştî dikin da ku jin gavê şûnde bavêjin. Ev jî tê wê wateyê ku şoreşa jinê astengiya herî mezin û bingehîn e li hemberî feraseta deshilatdar, sîstema mêrsalar. Zayendperestî, olperestî, netewperestî amûra herî bihêz ên vê zihniyeta mêrsalar bû ku, dikarî xwe li ser piyan bigire. Lê bi şoreşa jinê, bi fikir û felsefeya Rêber Apo her sê lingên civakê diçewisîne dixe bin lêpirsînê. Jin û civak van mijaran nîqaş dikin, şiyarî çêdibe, bi zanista jinê ev feraset tên nirxandin û destgirtin. Ev pêşketin wan ditirsîne, ji ber wê bi kuştinê, bi şerî, bi girtinê û sêdareyan, bi êşkence û tirsandinê dixwazin pêşî li ronakbîrî û şiyariyê bigirin, wê demê jî bivirê li lingê xwe didin. Civak li derdora jinê û hêza wê kom dibin, bi taybetî jî ciwan û zarok xwe li jinê digirin, rêya wê wekî tekane rêya têkoşîn û xebatê dibînin.

Pergala ku xwest xwe li ser seks, spor û huner bidomîne, bi têkoşîna azadiya Jinê şkestin xwar. Ji ber ku jin û ciwanan li hemberî vê pergala qirêj yekîtiya xwe avakirin, pêşengiyê dikin. Ti dewlet nikare li hemberî vê hêzê bisekine. Jin û Ciwan kirin hedef, heta astekê bandor jî kirin lê jin û ciwan li rojhilata navîn mil dane hev, li hemberî tarîtiyê şer dikin.

## Ji jina bi rêxistinkirî ditirsin

Komara Îslamî jî ji bo dawiya wan wekî Seddam û yên mîna wî nebe divê vê rastiyê baş bibîne, rêz nîşanî rastî û heqîqeta dîrokî bide. Rêya çareseriyê azadiya Jinê, xebatên jinê û ciwanên li rojhilatê Kurdistan û Îranê ye. Em baş dizanin ku potansiyela li Îranê girîng e û bandorê li hemû cîhanê dike. Heke dewlet bixwaze vê potansiyelê serkot bike wê bi tunebûnek sedî sed re rûbirû bimîne. Di van du salên dawî de ev rastî bi awayek şênber derkete holê. Dewleta ku ji pêşengî û nêrîna jinê tirsiya, bi wehşetê bersiv dan. Niha jî ji hêz û îradeya komelgeha Jinên Azad a Rojhilatê Kurdistanê, ji hêza jina bi rêxistinkirî ditirse, dawiya xwe dibîne. Ji bo we jî hukmê îdamê da Zeyneb Celaliyan, Pexşan Ezîzî, Werîşe Muradî, Şerîfe Muhemedî û bi dehan jinên din en li girtîgehê. Civaka demokratîk encex bi jina rêxistinkirî, jina bûye îrade û hêz, bûye nasnameya siyasî dikare ava bibe.

Pizîşkiyan û Amerîka bi feraseta xwe nêzî jinê dibin, dixwazin wan ji bo berjewendiyên xwe bikarbînin. Ji ber wê li hemberî jina daxwaza azadiyê dike û şer dike, propogendeya reşkirinê dide destpêkirin. Ji bo jin xwebûnê esas negirin, li pey armancên xwe neçin bi sêdare û girtinan dixwazin tirsê avê bikin.

Lê jinan tama azadiyê girtine, rêya xwe dîtine, qet gavê şûnde na avêjin û em natirsin. Emê bi rih, fikir û hestên xwe yekîtiyê çêkin, şoreşa çandî û dîrokî bigihînin serkeftinê. Zeyneb Celaliyan û hevalên xwe li girtîgehan ji bo armanc, daxwaz û xeyalên xwe têdikoşin, emê jî li derve ji bo heman dozê têbikoşin, armancên wan dê bingeha têkoşîna me be. Çawa wan ji bo civakê xwe fedakirin, lazime em jî hem ji bo xwe, hem jî ji bo wan her tiştî bikin. Tekane rêya ku dê pêşî li êrişên li ser jinê, pêşî li qirkirinê bigire yekitî, hebûn û xwebûn e. Emê bi nasnameya xwe, xwe îfade bikin. Tu hêzeke serdest û zilamek nikare teşe bide xebata me. Emê bi xwe, derbarê xwe de biryarê bidin, pîvana civaka ehlaqî û polîtîk diyar bikin. Pêwiste em li hemberî feraset û hişmendiya kesên wekî Pîzîşkiyan ku dixwaze pîvanan li ser jinê ferz bike bibin xwedî helwest. Di serî de keça wî û ji hemû jinên ku dibin navê besîc de li derdora dewletê kom bûne re bibêjin çavên xwe vekin. Nebin qurbanê berjewendiyên dewletê, li hemberî daxwazê jinan, bi hişmendiya mêr nesekinin, li dora rêxistinbûna jinê kom bibin. Xwe bibînin û ji rastiya xwe vegerin da ku jin û dîrok we efû bikin.

Çalakvana mafê jinan û rojnamevana dengê azadiyê di maneya xwe de vê dibêje; Heke em ji mirinê tirsîban em ne diketin ser rêya têkoşîn û azadiyê. Azadî berdêl dixwaze. Ev bersivên herî binirx ên jinên pêşengin ku bi doz û armanca xwe re kilîtbûne. Ne dewletên zilhêz ne jî komara îslamî nikare bi wan, hevokên wan jî fêm nake.

Beşa I.

# Li Nepalê kurte dîroka jinê

Çavkaniyên dîrokî dibêjin ku di dema felsefeya Vedîk de, mafên jinan hatine parastin. Mafê wan hebû ku hevjînê xwe hilbijêrin, bixwînin û bibin xwedî milk.

● Necîbe Qeredaxî

Ji sala 2001'ê û vir ve, Foruma Civakî ya Global her du salan carekê weke tor û qadeke alternatîf dicive. Herî dawî di sala 2024'an de li Nepalê bi beşdariya zêdetirî 98 welat û 1000 rêxistin, tevger û kesan hat lidarxistin. Piraniya beşdaran jin û ciwan bûn ku ji welatên Asya û Başûrê Asyayê bûn.

Helbijartina Nepalê weke malovana Foruma Civakî ya Gerdûnî ya 2024'an ji ber çend sedeman biryareke bi armanc bû. Yek ji wan, Nepal welatekî biçûk e û di bin serdestî û nakokiyên di navbera Çînê û Hindistanê de ye. Niha Amerîka hewl dide bandora xwe li ser zêde bike. Hin akademîsyen û siyasetmedar dibêjin hukûmet û dewleta Nepalê neçar maye vê stratejiyê qebûl bike ji bo ku ev herdu dewlet Nepalê nekin cihê kêşmekêşên xwe. Hatina hêjmareke mezin a mirovan ber bi Nepalê ve bi awayekî rasterast jî nebe, piştgiriyê dide welat. Hem hewldaneke ji bo vejandina warên gerûgeştê, bazirganî, aborî û siyasî. Ya duyem; di warê siyasî de ji sala 2008'an û vir ve gerîlayên Maoîst piştî 240 salan dawî li desthilata monarkî anîn. Ev pêvajo hîn jî neqediyaye. Lewma dixwazin bi van çalakiyan giraniya xwe çêbikin. Ji salên 1990'î û vir ve, sîstemeke pir-partî heye ku di bin serweriya aboriya lîberal de ye. Vê jî hiştiye ku bazara taybet xurt bibe, derfetên ji bo turîzma olî, jiyan û aboriya komînal a civakî xirab kiriye.

## Ji aliyê civakî û dîrokî ve Nepal

Ji hêla civakî ve Nepal ciwan û zindî ye. Li gorî amaran û rêxistinên jinan, hêjmara jinan li welat ji mêran zêdetir e. Lê bêkarî û xizaniyê bandoreke mezin li ser civakê kiriye. Gelek rêxistin, tevgerên karker û cotkaran ên jinan û giştî hene. Lê ji aliyê zihnî ve girêdayî dewlet û desthilatê ne. Hêviya wan ji dewletê heye. Ev jî eşkere rê li ber demokratîkbûna civakê digire. Aliyeke din de jî Nepal welatek e li ser xeta erdhejê ye. Ji ber wê her çend salan carekê bi sedema xirabûna avahîsaziyê û hilweşîna xaniyan hêjmareke zêde ya xelkê jiyana xwe ji dest didin. Ji aliyê dîrokî ve, Nepal welatekî kevnar e û cihê gelek şaristaniyan e ku di encama pevçûnan de hatine hilweşandin. Hin çavkanî diyar dikin ku dîroka çanda herî kevn a xwecihî li wî welatî vedigere 30.000 sal berî zayînê.

Jiyana gel li ser çandinî, bazirganî û tûrîzma olî ye. Ji ber ku Nepal ji aliyê pir-olî ve cihekî dewlemend e. Li gorî hêjmareke dîroknasan, li Nepalê pevçûnek olî ya tund çênebûye. Her çend pirraniya wan Hindû ne jî, lê bi hindikahiyên din ên wekî Budîst, Misilman, Cihû û anîmîstan re bi hev re dijîn.

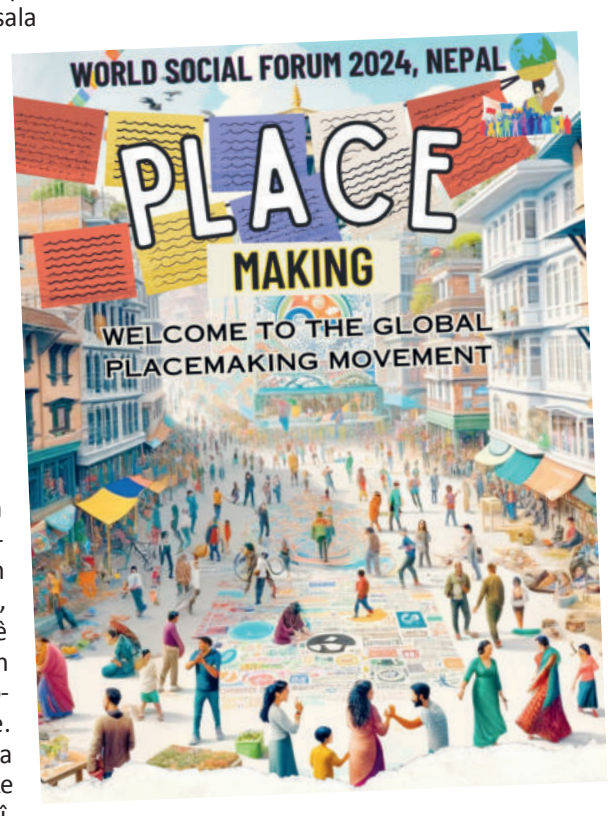


## Li Nepalê bandora ol û mîtolojiyê

Ji ber paşxaneya dîrokî û civakî ya li Nepalê, civak di bin bandora ol û mîtolojiyên kevnar de ye. Li paytexta Kathmandu li her derê fîgurên xweda û xwedawendên ji kevnariya Asyayê hene. Ew bi çandên din ên cîran re gelek hevpar in. Xala herî giring peyva "Namaste" ye ku ji bo silavê ye û tê wateya "Silav ey gerdûna ku tu xwe di min de dibînî".

Di aliyê sosyolojiyê de wekî her devera cîhanê beşa herî hatî çewisandin jin in. Her çend ew hêjmara herî mezin in jî, lê yên herî marjînal û kedkar jî xuya dikin ew in. Rêjeya xizanan bi giranî di nava jinan de ye. Jin bi giranî di sistema kast, civakî û olî de yên herî marjinalîzekirî ne.

Tê gotin ku çand û ol cudahiyê naxe navbera jin û mêran. Lê di pratîkê de tiştek din heye. Jinan di dema têkoşîna xwe ya wekheviyê û perspektîfa sosyalîst a şoreşgerên Maoîst de hêvî dikir ku bigihin mafên xwe. Lê ji sala 2008'an ve piştî desthilata Maoîst, komkirina hêzê di navendeke desthilatdariyê de ya ku weke kevneşopiyeke hevpar a desthilatdarî û dewletê ye, ev xewna civakê û bi taybet jî ya jinan têk çû. Niha jî li ser "Sozyalîzma rastî çiye û ya heyî çima wisa ye" di nava civakê de gotubêjek pir xurt heye. Ev jî piştrast dike ku hemû şoreş û guhertin piştî hatina desthilatdariyê daxwazên civakî ji bîr dikin û pişta xwe didin jinan. Ji bo tevgerên ku di bin desthilatdariya mêr de bigihin desthilatdariyê tenê pêwistiya wan bi jinê heye.

## Di felsefeya Vedîk de mafên jinan

Çavkaniyên dîrokî dibêjin ku di dema felsefeya Vedîk de, (ku di gelek çavkaniyan de wekî ol tê hesibandin) mafên jinan hatine parastin. Mafê wan hebû ku hevjînê xwe hilbijêrin, bixwînin û bibin xwedî milk. Mînak, jina bi navê Asura Shachi bi Indra re zewicî û ew bi navê Shachipatî hate naskirin. Jinan jî rîtuelên weke Opanayan (rîtuela bena pîroz) hebûn û zewaca zarokan jî nedihat qebûlkirin.

Lê di serdema piştî Vedîk de, keşeyên Brahmana yên hilbijartî ku zordestî li jinan dikirin, hêza xwe avakirin, li ser civakê serdest bûn û wekheviya Vedîkî ya jinan winda bû. Yasadanerê Brahman yê herî bêrehm Manusmrîtî bû. A yekemîn; di malekê de jin bi rûmet in, keyxweş u razî ye. A duyemîn; divê jin di zaroktiya xwe de ji aliyê bavên xwe ve, di ciwaniya xwe de ji aliyê mêrê xwe ve û ji aliyê kurên xwe yên mezin ve bêne kontrolkirin. Ev du biryarên dijberî hev in. Ya yekem di berjewendiya jinan de ye û ya duyemîn jî ji bo kontrolkirina wan e. Paşê, civaka baviksalarî ya dawî, peyama Manûsmrîtî ya li dijî jinê pêk anî.

## Di civaka Hindû de jin

Civata Hindû çar kesayetên jin ên navdar ên bi navê Ghosha, Lopamudra, Gargi û Sulaba Maitreyi ku di serdema Vedîk de çalak bûn nas kirin. Gargi yek ji fîlozofan bû, ku di pirtûka Janaksabha de bi Yajnavalkya re nîqaş kir. Jin wê demê bi hêz bûn.

Li gorî mîtolojiya Nepalî, di civaka Hindû de, Kalî weke xwedawenda hêzê ye. Ji ber ku wê karakterên xirab ên mîna Sumba, Nishumba, Mahishasura, Raktavija û gelek ên din têkbir. Di Hindûîzmê de sê karakterên mîtolojîk ên din jî hene: Durga wekî hêz, Saraswatî wekî pisporiya di karên xwe de û Laximî wekî dewlemendî pênase bûne. Her wiha kesayetên din ên bi navê Panchakanya (pênc keç, yên ku pakîze ne) hene. Evana Ahalya, Draupadi, Tara, Kunti û Mandodarî ne.

Li gorî mîtolojiya "Swastani" dema ku xwedayan nikarîbûn li hemberî xerabiyê bi ser bikevin; xwedawend Kalî rabû û ew têk bir. Ji ber hêza wê, hemû xwedayan serî li ber wê danîn û ew bû cihê rêzdariyê. Li gorî lêkolînan, Bûdîzm jinan ji mêran kêmtir nabîne û cudahiyên biyolojîk û fizîkî yên di navbera herdu zayendan de qebûl dike. Rewşa jinên Misilman, Xiristiyan û Cihû ji ya jinên di bin bandora olan de ne cudatir e. Her wekî li i deverên din ên cîhanê ku jin bi gelemperî ji mêran kêmtir têne hesibandin û divê her dem di xizmeta mêran de bin; ji ber ku di olan de wisa hatiye formulekirin.

Jinên Nepalî ji bo mîsogerkirina mafên xwe tim li benda guhertinên qanûnî, beşdariya saziyên dewletê û qada siyasî man e. Lê bêbaweriya ji van nêzîkatiyan jî di nîqaşên wan de diyar dibe. Ji ber nebûna rêyeke din, lêgera çareseriyan a di nava sîstemê de dewam dike. Hêviyek din ji bo riyeke din nemaye. Lê piraniya wan dizanin ku riya alternatîf ne ew riya hevpar e ku heta niha hatiye ceribandin.

***Dê berdewam bike**

# Şerma mezin a mirovahiyê

Dengîr Güneş

**Desthilatdariya AKP/MHP bi vê biryara komkujiyê ku li parlamenê erê kir li sûc û şermên xwe yên mirovahiyê yeke din zêde kir. Ew nijadperestî, dijminahî û kîna mezin a li hemberî civakê gihandin heta ajalan. Li pey xwe mîrateyeke bi xwîn hiştin.**

Dîroka ku li dibistanên dewletê tê dayîn, pirranî dîroka nivîskî ya civaka çînayetî ya 5 hezar salên dawî ye. Lê dîroka rastîn ji çêbûna gerdûnê destpêdike û bi qasî însan, tê de hemû zindî û hebûnên din hene. Parçeyek ji vê dîrokê jî şerê mirovan yê li dijî xweza û ajalan e. Lê behsa vê beşa ku sûcên mezin dihewîne naye kirin. Ji ber nêçîr û êrîşên bê dawî yê li dijî xwezayê heta niha nifşê bi hezaran cureyê ajalan tine bûye. Tevî yên kovî, yên kedikirî jî rastî êrîşên dijwar hatin. Ev kiryar hem veşartî, hem jî bi navê kevneşopî, pêdivî, bawerî an jî qanûnan pêk hatin û hîn dewam dikin. Qanûna komkujiyê ya dewleta Tirk ya di dawiya Tirmehê de li parlamenê biryara wê girt jî yek ji van e. Bi vê qanûna sosret a qirker plan dike ku tevahî ajalên li kolanan bikuje.

Bingeha vê hişmendiyê kûr e û bi çend kiryaran jî sînordar nîne. Ev biyanîbûna însan a ji xwezayê jî eşkere dike. Ji ber pêşketina aqil û tekonolojiyê ji bo serdestiya xwe zêde bike bikaranî, bi demê re xwe weke xwediyê xwezayê dît. Civaka çînayetî, olên yek xweda, zanista pozîtîvîst û modernîteya kapîtalîst jî ji vê hişmendiyê re bingeheke xurt danîn û rewa nîşandan. Bê gûman însan xeleka dawî ya peresanê ye û zindiyê ku civakbûn ava kiriye tenê ew e. Lê ew jî di koma ajalan a bi navê "anîmalîa" de cîh digire. Tevî vê yekê ji ber her xwe mezin dibîne naxwaze vê rastiyê qebûl bike û tim ji bo ferqa xwe ya ji ajalan nîşan bide di nav lêgerînê de ye. Lewma xwe bi têgehên weke "ajalê ku difikire" û hwd. penase dike. Lê ev jî rastiyek e ku heta niha ti ajal bi qasî vî ajalê ku difikire nekuştiye, tûndî nekiriye û ziyan nedaye xwezayê. Her weha tevî ku xwe ewqas girîng dibîne, di werçarxa ekosîstemê de tenê zindiyekî serfkar, tinekar e. Ango di ekosîstemê de însan nebe jî jiyan dewam bike, lê belê nebat an bakteriyên piçûk yên organîzmayan parçe dikin nebe, ev jiyan nabe.

## Hemû zindî bi nirx in

Ji ber di ferqa vê heqiqatê de ne, civakên ku cewherê xwe, nirxên civaka xwezayî parastine qîmet didin hemû zindiyan û wan weke endamekî jiyana xwe dibînin. Di civaka Kurdan, çanda qedîm ya Zerdeştî de jî weha ye. Di baweriya Zerdeştî de tê gotin ku ajal emanetê mirovan in, divê werin parastin û ziyanê nebînin. Her weha di baweriya Alewîtiyê de jî însan zindiyek ji zindiyan e. Hiyerarşiya di navbera însan û ajalan de nîne, dewrkirina rih heye. Yeqîn dikin ku piştî mirinê rih di bedena zindiyekî din de tê dinê. Di ola Îslamê de ji ber însan weke "eşrefî mahlûkat" ango zindiyê herî baş hatiye penasekirin ev bi xwe re hîyerarşiyekê tîne, lê di Qûranê de sûreyên ku balê dikşînin ser xwezayê û ajalan jî hene. Weke mînak di sûreya En'am a Qûran'ê de tê gotin, "Heywanên ku li ser rûye erdê dimeşin û çûkên bi perên xwe difirin jî weke we kom in".

Li welatên Rojava jî, nêzîkahî û hûrmeta ji ajalan re encex di pêvajoya Yunana Antîk de, tê nîqaşkirin. Ji fîlozofên wê demê Arîstoteles îdîa dike ku xweza ji bo mirovan hatiye afirandin. Di beşa afirandinê ya di pirtûka Încilê de jî tê gotin, "Stûyê ser rûyê erdê (dinyayê) û yê ajalên wê bitewînin". Ev paşê mîna ku serweriya li ser xwezayê mafê însan e hate şîrovekirin û encamên dijwar bi xwe re anî. Ev zîhniyeta serdest di dema Ronesansê de hinek guherî. Nivîskar Montaîgne bi gotinên "dostên me", "xwişk û birayên me" behsa ajalan dike. Lê di dema Ronakbûnê de kesên weke Descartes, Bacon û Newton ku bi navê zanistê tevdigerin xweza zindî nedîtin û wan jî serweriya însan parastin. Bi vê yekê ji bo ajal tine werin hesibandin û di ceribandinên zanistê de werin bikaranîn rê vekirin.

## Mafê ajalan nayê parastin

Tevî ku xwedî girîngiyeke mezin in, ji ajalan re nirxê ku heq kirine nehatiye dayîn. Însan; piştî ku wan kedî kir, hîn zêde xist bin xizmeta xwe. Di çandiniyê, veguhestinê, ewlekariyê, di karên agahî dayînê, zanistê û hwd. de tim cîh girtin û ji bo jiyana mirovan piştgiriyeke mezin dan. Di encama nêzîkatiyên berjewendîperest de hêjmara ajalên kovî di asta rekorê de her kêm bûn, yên hatine kedîkirin jî zêde bûn. Di pergala kapîtalîst de jî ne nirxê mirov, ne jî yê ajalan ma. Bi zîhniyeta "her tişt ji bo însan e" mafê xwe dibînin ku bi hemû rêbazan tûndiyê li xwezayê bikin û ji zindiyên din re derfetê jiyanê nehêlin. Ajal jî tenê weke "heywanên şîr û goşt" an "mal" tên dîtin. Îro di wan çewlikên şîrketên mezin de mîna ku bê rih û bê can in her eşkenceyê dibînin. Hiqûqa qaşo demokratîk a pergala kapîtalîst jî van kiryarên hovane asayî qebûl dike.

Ji ber ev hişmendî serdest e, zû bi zû behsa maf û azadiyan naye kirin. Lewma Danezana Mafê Ajalan heta sala 1978'an di rojeva Neteweyên Yekbûyî de cih negirt. Ev danezan encex di sala 1990'an de pêşkeşî NY hate kirin. Lê tevî ku ji aliyê UNESCO'yê ve hatiye eşkerekirin, weke şert li ser welatan nehatiye ferzkirin. Her weha tevî ku ev danezan derbarê mafan de ye, di dewsa ku mafê jiyanê yê ajalan were parastin, di naverokê de tê gotin, "dema pêwîst kir divê bêyî ku êş bikşînin werin kuştin".

## Berê jî komkujî pêk hatin

Dewleta Tirk jî niha bi vê destûr û hişmendiyê plan dike komkujiya mezin ya li dijî ajalan bixe meriyetê. Lê ev komkujî ne ya destpêkê ye û sicîla dewleta Tirk a berê jî gelekî tarî ye. Berî komara Tirkiye were damezrandin jî di sala 1910'an de bi qasî 80 hezar kûçik bi fermana desthilatdariyê ji kolanan hatin kom kirin û ji bo werin kuştin wan şandin "Girava Bêxêr" (Hayırsız Ada) a nêzî Stenbolê. Li wir bê xwarin û bê av hatin hiştin û hemû bi vê eşkenceya demdirêj hatin kuştin. Komkujiya dûyemîn jî 1932'an di dema Ataturk de bi îdîaya ku kuçikên har zêde bûne dest pê kir û bi salan dewam kir. Paşê di sala 2002'an de bi gişтînemaya ku Wezîrê Tendûristiyê yê MHP'yî weşandibû dîsa biryara komkujiya ajalên li kolanan hate dayîn. Li gorî vê fermanê kûçik û pisîkên li kolanan hatin komkirin û yên kes xwedî li wan derneket hatin kuştin. Daneyên van ti carî nehatin eşkerekirin, lê heta ku di 2004'an de "Qanûna Parastina Ajalan" a bi hêjmara 5199 hate qebûlkirin, ev komkujî dewam kirin. Ji ber mafê jiyanê yê ajalan li ber çavan digire û di vê çarçoveyê de Desteya Parastinê ya Ajalan a Bajêr erkdar dike, tevî kêmahiyên heyî ev qanûn di dîroka dewleta Tirk de ya herî baş bû. Ji ber di vê qanûnê de hatibû diyarkirin ku hemû ajal bi awayekî wekhev tên dinê û xwedî mafê jiyanê ne. Divê bi qasî mafê jiyanê yê ajalên bi xwedî, yên ajalên bê xwedî jî were naskirin. Her weha divê ji bo hewandinê şaredarî jî ji wan re cîh ava bikin. Piştî vê qanûnê di 9'ê Tirmeha 2021'an de dîsa gaveke erênî hate avêtin û binpêkirina mafê ajalan weke sûc hate qebûlkirin.

## Biryara komkujiyê erê kirin

Lê belê desthilatdariya AKP/MHP ji bo komkujiyê pêk bîne Qanûna Parastina Ajalan guherand û tevî mafên jiyanê, mafên erênî yên di qanûnê de ji holê rakir. Qanûna AKP'ê ji bo qetilkirina ajalên li kolanan a ji 17 madeyan pêk tê û bi navê Qanûna Derbarê Guherîna Qanûna Parastina Ajalan hatiye amadekirin, di 30'ê tîrmehê de di Lijneya Giştî ya Meclisê de hatibû qebûlkirin. Tevî hemû îtîrazên civakê, qanûna dihat pêşniyazkirin bi dengê AKP û MHP'ê li parlamentoyê de hate qebûlkirin. Her çiqas navê "otenazî" lê qanûnê hatibe derxistin jî kûçikin ku li kolanan dibinin wê li cihekî komî bên kom kirin. Ew jî wê bi destê şaredarîya were kirin. Bi ketina meriyetê ya qanûnê, bangên "qanûnê paş de vekişîne" hatin kirin. Tevî hemû bangawaziyan biryar di Rojnameya Fermî de hate weşandin û Qanûna rê dide kuştina kûçikan kete meriyetê.

## Xetereya mezin desthilatdariya AKP/MHP ye

Desthilatdariya AKP/MHP bi îdîaya ku kûçikên har zêde bûne û xetereya êrîşan zêde bûye biryara vê komkujiyê dide, lê rastî cuda ye. Ev di çalakiyên protestoyê de jî bi awayekî eşkere tê ziman. Daneyên salekê yên tûndiyê ku di pankartên van çalakiyan de cih digirin weha ne: Hêjmara êrîşên kûçikan; 182, hêjmara jinên bi destê zilam hatine kuştin 315, êrîşa cinsî ya li dijî zarokan 23 hezar, êrîşa cinsî ya li dijî jinan 29 hezar e. Li gorî van daneyan bi awayekî zelal xuya dike ku xetereya herî mezin ne êrîşên kûçikan, tûndiya zilam e. Her weha ev ne tenê salekê bi dehan salan weha ye û di desthilathilatdariya AKP'ê de qat bi qat zêde bûye. Ji aliyê din ve eger em li van daneyan encamên terora dewletê, zextên li ser civakê û qirkirina ekolojîk zêde bikin wê bi awayekî zelal derkeve holê ku ji bo siberojê xetereya herî mezin ev hişmendiya qirker a desthilatdariyê ye. Ji ber ku ev hişmendiya mêr a faşîzan û nijadperest ya AKP/MHP çavkaniya hemû tûndiyan e. Dîrok eşkere dike ku ev feraset di her firsendê de komkujiyên nû pêk tîne.

Ji xwe ev desthilatdariya ku qaşo ji bo jiyana rayagiştî biparêze vê qanûna komkujiyê dixe meriyetê, Peymana Stenbolê ku pêşî li tûndiya zilam digire jî li gorî kêyfa Erdogan ji nişka ve betal kir. Her weha bi salane di bin navê "ewlekariyê" û "başiya rayagiştî" de komkujiya herî mezin a xwezayê jî pêk tîne. Ev qanûna komkujiyê çavkaniya xwe ji hişmendiya nijadperest a dewleta Tirk digire. Kenan Evren ku ji bo şoreşgeran gotibû "Ma em wan darvenekin û xwedî bikin?", Erdogan ê yekperestiyê diparêzê û dibêje "Em ê nifşekî oldar û kîndar mezin bikin" û bê navber komkujiyan pêk tîne vê nijadperestiyê tundtir dikin. Yê olê xwe, nijada xwe ji yên din çêtir dibîne, wê cure însan jî ji yê din baştir bibîne û "cureperestiyê" pêş bixe. Faşîzm û terora dewletê tûndiya li hemberî jin, zarok, penaber, kemnetew, bindest muhalefetê û ajalan jî zêde dike. Ya ku îro civaka Tirkiye parça dike û exlaqê civakê dirizîne jî ev hişmendî ye.

## Pêşketin, di nirxên civakbûnê de ye

Ji bo vê zîhniyeta xwe veşerê û qanûna komkujiyê bi civakê jî bide qebûlkirin, desthilatdariya AKP/MHP welatên din mînak nîşan dide û vê weke "pêşketinê" penase dike. Lê di bin navê "modernbûnê" de yê ku herî zêde nirxên civakê bin pê dike pergala kapîtalîst e. Gelên van axan tim bi pîr û kalên xwe, bi cîran û mêvanên xwe, bi ajalên xwe re jiyiyan. Xwedî li hev derketin û nanê xwe bi hev re parve kirin. Ji xwe pêşketina herî mezin jî di demokrasî, exlaq û van nirxên civakbûnê de ye. Ev komkujî li dijî pîvanên mirovahî, bawerî, çand û civakî ye. Ji aliyê din ve çawa ku di sedsala 19'emin de kesên çîna jorîn weke moda li gorî daxwaza xwe cureyê kûçikan ji % 80'yî zêde kirin, îro jî bi armanca kar û berjewendiyê weke mal çêlîkên ajalan hildiberînin û bazirganiya van dikin. Yek ji sedema bingehîn a zêdebûna hêjmara ajalên li kolanan jî ev e. Eger armanc çareserkirina pirsgirêkê ba, di dewsa biryara komkujiyê de divê pêşî li vê bazirganiyê jî hatiba girtin.

## Hişmendiya "cureperestiyê"

Desthilatdariya AKP/MHP bi vê biryara komkujiyê ku li parlamenê erê kir li sûc û şermên xwe yên mirovahiyê yeke din zêde kir. Ew nijadperestî, dijminahî û kîna mezin a li hemberî civakê gihandin heta ajalan. Li pey xwe mîrateyeke bi xwîn hiştin. Lê ev xweza ne malê ti kesî ye û ji bo hemû zindiyan; mafê jiyanê, azadî, edalet pîvanên bingehîn in. Lewma li hemberî vê "cureperestî" û kiryarên qirker ji bo parastina jîngehê, xwezayê, ajalan û hemû zindiyên din pêdivî bi tevna têkoşînê ya hevbeş heye. Her çend dewleta Tirk ji ber van komkujiyên bê serûber yên li dijî însan û ajalan şerm nake û van sûcan layîqî xwe dibîne jî weke însan ji ber em di vê heyamê de û li ser rûye vê erdê bi kesên xwedî vê hişmendiya qirker a dûrî pîvanên mirovahiyê ne dijîn, em pir şerm dikin û ji ber xetereyên diafirînin gelekî bi fikar in.

# BIYOLOG, NIVÎSKAR Û FEMÎNÎSTA JI FASÊ:

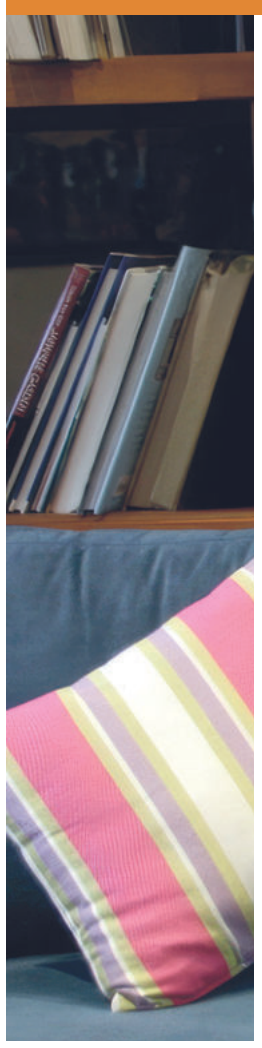

**Asma Lamrabet bi pirtûk, gotar û axaftinên xwe ku hin ji wan li derveyî welat kir, hewl dide nêrîna Îslamê ya li jinê, şîroveya wê ya baviksalarî raxe pêş çavan û nêrîneke nû biafirîne. Dibêje, "Jinên Misilman ji bo karibin xwe azad bikin, neçar nînin ku beşek ji nasnameya xwe înkar bikin. Yekane şîroveya vê jî reforma Îslamê ye"**

# Asma Lamrabet

● **Newaya jin**

Asma Lamrabet biyologeke tibbî, nivîskar û femînîsteke ji Fasê ye. Di cîhana Îslamê de yek ji entelektuelên bijarte ye ku mijara wekheviya jin û mêr xistiye rojeva Îslamê. Lamrabet sala 1961'ê li Rabatê ji dayik bû. Bavê wê kesayetekî pêşverû, çepgirek bû ku ji aliyê Qralê Fasê Hasan ê 2'yemîn ve cezayê mirinê lê hate birîn û ji ber vê yekê neçar ma ku sirgûn bibe. Tevî ku lîberalek bû û pîvanên pratîkî yên Misilmantiyê bi cih nedianî jî di mijara statuya jinê de hişk bû û ev paradoks dibû sedem ku Asma Lamrabet hîn di ciwantiya xwe de bikeve nava lêpirsînan. Di encama van lêpirsînan de jî fêhm kir ku ev paradoks ji ber perwerdeya olî ya pêşhukmî ye ku ji Fasiyên ciwan re dihate dayin.

Asma Lamrabet piştî ku li dibistaneke Katolîk a taybet perwerde dît, dest bi xwendina tipê kir. Ji sala 1995'an û pê ve li Spanyayê, bi giranî jî li Şîlî û Meksîkayê, li Latîn Amerîkayê 8 salan bi dilxwazî doktorî kir. Ji ber hevserê xwe yê dîplomat Youssef Amrani li Latîn Amerîkayê bû. Li wê derê teolojiya azadiyê ya Katolîk nas kir, ku tevgereke sosyo-polîtîk a Latîn Amerîkayê bû û ji xwe re dikir armanc ku hêviyê bide xizanan û wan ji nava şert û mercên giran ên jiyanê rizgar bike. Her wiha li ser nasnameya olî ya şexsî dest bi lêkolînê kir.

## Nêrîna fermî ya Îslamê ya têkildarî jinan

Di hevpeyvîneke xwe de ya ku 8'ê Nîsana 2018'an li rojnameya 'Liberation' a Fransî hate weşandin, bi vî rengî diaxivî: "Ji aliyê bingehînî ve tevlî şîroveya Quranê ya têkildarî zexta li ser jinê ya di nava civaka me ya baviksalarî nabim û ji bo hîn bibim bê bi rastî jî çi dibêjin, min pêwîstî pê dît ku li bingehê vegerim. Di encama lêkolîna xwe de pê hesiyam ku pirsgirêk ji ber wê yekê ye ku hin ferasetên dogmatîk li dora pîvana helal-heram a olî weke rastiyekê têne ragihandin."

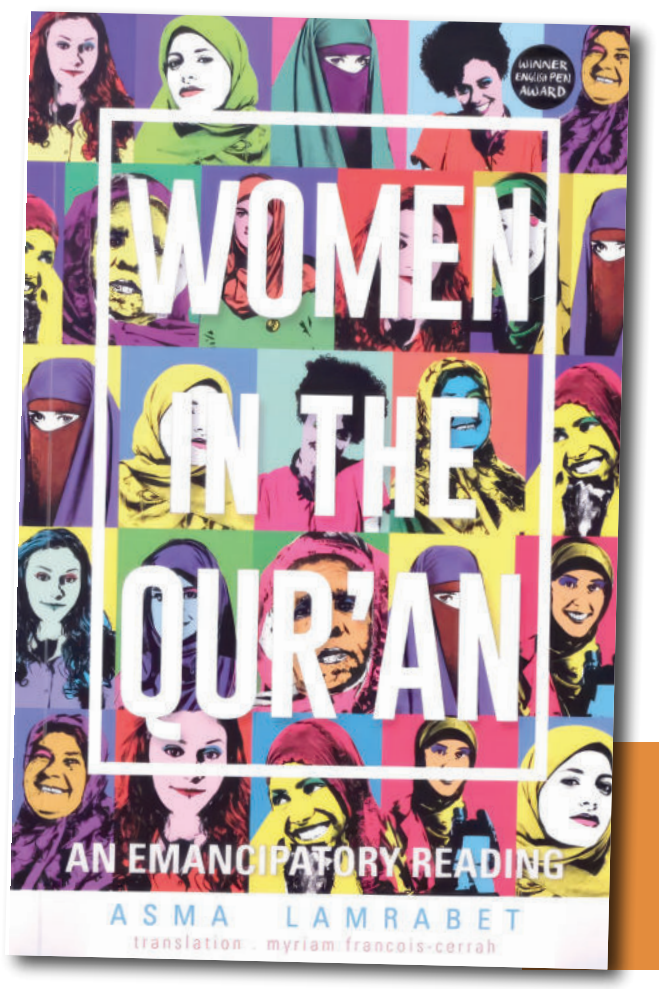


Asma Lamrabet sala 2003'an li welatê xwe Fasê vegeriya û heta sala 2007'an komeke ji jinên misilman bi rêxistin kir ku bi fikir û lêkolînên li ser diyaloga navbera Îslamê û çandan mijûl dibû. Ji ber ku tevlî perwerdeya olî nebû bû, agahiyên xwe yên li ser van mijaran di nava kar de zêde kir. Sala 2008'an Koma Fikir û Lêkolînên Jinan ên di Îslama Navneteweyî de (GIERFI) ava kir ku navenda wê li Barselonayê ye; bû serok û endama desteya rêveberiyê. Endamên vê koma navneteweyî di asta manewî û entelektuelî de bi pirsgirêka jinê ya di nava Îslamê de mijûl dibin; kêmasiyên gotin û feraseta fermî ya Îslamê ya têkildarî jinan radixin pêş çavan. Lamrabet gava ku ev kar dikir di heman demê de li Nexweşxaneya Zarokan a li Rabatê di mijara nexweşiyên xwînê de weke doktora pispor dixebitî.

## Şîroveya Îslamê bi rengê femînîst

Asma Lamrabet sala 2011'an bû midûra Navenda Lêkolînên Jinê ya di Îslamê de, ku ev sazî di bin sîwana saziya fikrî ya Rabita Mohammadia ya alimên Fasî de ye ku ji aliyê Qralê 6'emîn Mohammed ve ji bo teşwîqa li Îslameke vekirî û xweşbîn hate avakirin. Navenda Lêkolînên Jinê ji xwe re dikir armanc, ku di bin sîwana vê saziya fikrî de Îslamê bi rengê jinê û femînîst jinûve şîrove bike. Lê belê li gel mijarên cuda, piştî ku li ser meşandina têkoşîna li hemberî newekheviya navbera jin û mêr a di mijara mîrateyê de nîqaşekê destpê kir, saziyên olperest û derdorên hişk zexteke giran li Lamrabet kirin. Ji ber vê yekê jî Lamrabet di 26'ê Adara 2018'an de biryar da ku ji rêveberiya navendê îstifa bike. Îstifaya wê di nava hêz û derdorên Misilman ên reformîst de bû sedema şokê. Doktora lêkolînên Îslamê Farida Zomorod ku xwedî nêrîneke muxafazakar bû, xistin şûna wê.

## Cihêkariya li jinê û reforma Îslamê

Asma Lamrabet bi pirtûk, gotar û axaftinên xwe ku hin ji vwan li derveyî welat kir, hewl dide nêrîna Îslamê ya li jinê, şîroveya wê ya baviksalarî raxe pêş çavan û nêrîneke nû biafirîne. Di wê hevpeyvînê de dibêje, "Jin ên Misilman ji bo karibin xwe azad bikin, neçar nînin ku beşek ji nasnameya xwe (Misilman) înkar bikin. Yekane şîroveya vê jî reforma Îslamê ye." Li ser mijarên; zewaca navbera olan, mîrate, nixumandin, pirzewacî û reforma olî gelek pirtûk û gotarên xwe yên lêkolînê hene. Xwedî wî fikrî ye ku şîroveyên ji sedsala 9'an û vir ve bûne bingeha hiqûqa Îslamê gelekî baviksalarî ye. Dibêje, cihêkariya li jinê tê kirin ji ber xwendin û şîrovekirina metnên pîroz e, lewma ji bo jinûve bê şîrovekirin hewl dide.

Asma Lamrabet sala 2013'an bi pirtûka xwe ya bi navê "Di Quranê de Jin û Mêr: Wekheviya Çi?" ji aliyê Komeleya Jinê ya Ereb ve hêjayî xelata zanistên civakî tê dîtin. Sala 2019'an bi îradeya xwe ya şexsî biryarê dide ku êdî rûyê xwe nenixumîne. Sala 2021'ê di Roja Jinan a Cîhanê de ev yek îlan kir, "Pêşketina jinan li welatên misilman girêdayî şîroveya femînîst û reformîst a Îslamê ye. Bi taybetî bi rêya bicihanîna xwendina exlaqî-derûnî ya Îslamê ku ji xwendina baviksalarî ya kevneşop qut bûye, dikare pêk were, ku ew kevneşopî bû sedema pratîkeke olî ya cihêkar."

## Kete nava lêgerîna li 'rêyeke sêyemîn'

Li derveyî 'Femînîzma Rojavayî' û kesên ku xwe weke 'Femînîstên Misilman' pênase dikin, Lamrabet kete nava lêgerîna 'rêyeke sêyemîn'. Lamrabet helwesta 'baviksalar' a femînîzma rojavayî rexne dike û di wê hevpeyvîna xwe de dibêje, "Piştî ku welatên başûr femînîzm derkete holê, femînîzma rojavayî jî li hemberî wê dibe yek." Bi dewamî dibêje, "Di nava femînîzmê de pîvanên gerdûnî hene (azadî, wekhevî, edalet, azadbûyîn), lê belê ji her alî ve modelên xwe hildiberîne."

Asma Lamrabet dixwaze lêkolînên xwe yên li ser mijara exlaqa Îslamî kûr bike. Lamrabet xwedî gelek pirtûkan e. Hin ji wan bi vî rengî ne: "Quran û Jin: Xwendineke Rizgariyê" (2007), "Jin, Îslam, Rojava: Rêyên ber bi Gerdûnîbûnê ve" (2011), "Bawermend û Femînîst: Nêrîneke cuda li olan" (2016), "Îslam û Jin: Pirsên dibin sedema aciziyê" (2017), "Pêxemberê Îslamê û Jinên Jiyana Wî" (2020).

Ev nivîs di Tirmeh 2023'an de bi zimanê tirkî di rojnameya me de hatiye weşandin.
https://www.newayajin.net/fasli-biyolog-yazar-ve-feminist-asma-lamrabet/

**"Pêşketina jinan li welatên misilman girêdayî şîroveya femînîst û reformîst a Îslamê ye. Bi taybetî bi rêya bicihanîna xwendina exlaqî-derûnî ya Îslamê ku ji xwendina baviksalarî ya kevneşop qut bûye, dikare pêk were, ku ew kevneşopî bû sedema pratîkeke olî ya cihêkar."**

**▶ Özgün ve özerk örgütlenme aynı zamanda bir öz savunma pratiğidir. Kadının sözünün, kararının, duruşunun garantisi olarak örgütlenme, görünmezlik perdesini kaldırıyor, kadınların varlığını ortaya koyuyor ve iradesini açığa çıkarıyor.**

# Değişim için örgütlenmek gerek

● Newaya jin

Avrupa'da yaşayan Kürt kadınlarının çatı örgütü TJK-E (Tevgera Jinên Kurd a Ewropayê) Öcalan'a özgürlük hamlesi, Kürdistan'daki soykırım saldırıları protestoları gibi eylemlerle yıl boyunca alanlarda oldu. Bunun yanında Meclis, komün ve inisiyatifler aracılığıyla Kürt kadınlarını örgütleme, bilinçlenme çalışmaları hız kesmeden devam etti. TJK-E üyesi Zeynep Dersim'le 7. Kongreden bu yana yürüttükleri çalışmalar, Avrupa gibi kadın politikalarının binbir maskeyle yürütüldüğü bir alanda örgütlenme ihtiyaçları, önümüzdeki dönem planlamalarını konuştuk.

**Geçen yılki 7. kongrenizden başlayarak geçen bir yılı değerlendirdiğinizde TJK-E kadın mücadelesi trendine nasıl bir ivme kazandırdı, öncelikleri ve temel gündemi ne oldu?**

30 Haziran-3 Temmuz 2023 tarihlerinde gerçekleştirdiğimiz kongrede önemli kararlaşma ve planlamalara ulaştık. Geçen bir yıllık süreç, kongrede ortaya çıkan ortak kadın iradesini pratikleştirme temelinde geçti. 7. Kongremizi "Jin, Jiyan, Azadî ile Kadın Devrimine Yürüyoruz" şiarıyla gerçekleştirmiştik. Bu, aynı zamanda özgür kadın mücadelemiz açısından hamlesel bir süreci ifade ediyordu. Avrupa'nın her yerine yayılmış Kürt kadınlarına ulaşmak ve örgütlemek yıl içindeki temel çalışmamız oldu. Kadın hamlemizi bu temelde hayata geçirdik. Kapitalist sisteminin liberal politikalarına karşı eğitim çalışmalarına, kültürel-sanatsal faaliyetlere, örgütlenmeye ağırlık verildi. Diğer yandan Kürdistan'da gelişen soykırım, işgal ve imha saldırılarına karşı önemli bir eylemsel süreç geliştirdik. Yine kadına uygulanan şiddet ve kadın katliamlarına karşı farkındalık yaratma amaçlı birçok farklı eylem, etkinlik ve çalışmamız oldu diyebiliriz. Cinsiyetçi, geri ve geleneksel politika ve uygulamalara karşı mücadele yürütmek, alternatif plan, proje ve programlar oluşturmak kadın meclis ve komünlerimizin temel gündemlerinden biriydi. Kadınların ailede, sokakta, iş yerinde, okulda, ekonomik alanlarda uğradıkları baskı, şiddet, ayrımcılık, eşitsizlik ve sömürüyü görünür kılmaya ve farkındalık yaratmaya dönük çalışmalarımız oldu. Hem tek tek ülkeler hem de Avrupa çapında önemli konferans, çalıştay ve kadın kampları yaptık.

**Bu yıla damgasını vuran temel gündem "Öcalan'a Özgürlük Hamlesi" idi. TJK-E'nin hamle kapsamında çalışmaları nasıl bir sonuç yarattı?**

10 Ekim 2023'te başlatılan "Önder Apo'ya Özgürlük, Kürt Sorununa Siyasi Çözüm" hamlesine Avrupa Kürt Kadın Hareketi olarak öncülük etmeyi temel bir görev olarak gördük. 27 Eylül'de Düsseldorf'da yaptığımız "Özgürlük Kazanacak" Forumu ile Avrupa'nın her yerinden katılım sağlayan Kürt kadınları ve dostları, hamle sürecini başarıya taşımanın yol ve yöntemlerini tartıştı. Önemli planlamalara gitti. Yıl içinde halk toplantıları, Önder Apo'yu okuma günleri, info-standlar, İmralı'ya mektup kampanyası yapılan bazı etkinlikler oldu. Ayrıca CPT ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurumlara görevlerini hatırlatan eylemler gerçekleştirdik. Özellikle komplonun yıldönümünde, öncülüğünü yaptığımız 17 Şubat büyük Köln yürüyüşüyle, Önder Apo'nun fiziki özgürlüğünü sağlamak için sonuç alıncaya kadar ayakta olacağımızın, bunda ısrarcı olacağımızın mesajı çok güçlü verildi. Yine TJK-E olarak, CPT'ye görevlerini yerine getirmesi için 3 ay süren bir mektup kampanyası yürüttük. Bu kampanya kapsamında 20 bin mektup CPT'ye gönderildi. Yıl içinde kadınların bu konuda önemli bir emeği ve çabası olduğunu belirtebilirim. Bundan sonra da bu yönlü çalışmalarımızı güçlendirerek devam ettireceğiz.

**Kürdistan'daki soykırım saldırılarını bertaraf edecek mücadeleyi geliştirme sorumluluğu sadece özgürlük gerillasına mı ait? Bu direnişi güçlendirmede Avrupa'daki kadınlara düşen sorumluluklar neler?**

Elbette biz Kürt kadınları birçok önemli ve hayati gündemi beraber yürütüyoruz. Bu önemli gündemlerden biri de Kürdistan'da uygulanan sömürge ve soykırım saldırıları. Tabii ki bu saldırılara karşı tek sorumluluğu sadece gerillaya bırakmak doğru olmadığı gibi, ahlaki ve vicdani de değildir. Özgürlük gerillası zaten üzerine düşeni fazlası ile yapmakta. Daha da önemlisi, dönemin mücadele tarz ve temposu nasıl olmalı onu göstermekte. Bu soykırım saldırılarına karşı birçok eylem yapıldı. Bunlar devam da ediyor. Ancak şu çok açık ki mücadeleyi daha fazla büyütmeli, kadınların ve halkın tepkisini daha iyi örgütlemeliyiz. Yine uluslararası alanda bu soykırım saldırılarını daha güçlü teşhir etmek gerekiyor. Özellikle Avrupa'da yaşayan Kürt kadınları ve halkı olarak bu konuda daha etkili ve aktif bir rol oynayabiliriz.

**Militarist politikalar kadın ve toplumların hayatını birebir etkiliyor. Bütçeler silahlanmaya ayrılıyor, patriarkaya alan açılıyor, buna karşılık kadın hakları kırpılıyor, kadına yönelik ayrımcılık ve şiddet artıyor. Kadın mücadelesi bu noktada nasıl bir rol oynayabilir?**

Kapitalist modernitenin krizli halinin günümüzde kendini en çok yansıttığı olgu kadın özgürlüğü-köleliği ikilemidir. Bu durum tesadüfi olmayıp doğrudan kadın ve etrafında oluşan ilişki ve çelişkiler düzeni ile bağlantılıdır. Böyle bir ortamda kadınların öz savunma teorisinin ve pratiğinin daha fazla konuşulması ve tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Tahakküm ilişkilerinin sonucu olarak gelişen şiddete ve her türlü zihinsel müdahaleye karşı nasıl bir mücadele hattı, nasıl bir öz savunma bunu daha fazla konuşmak gerekli.

Kadın mücadelesi, erkek egemen sistem karşısında öz savunma hattı oluştururken özgün ve özerk örgütlenme yapısıyla bu hattı güçlendiriyor aslında. Yani özgün ve özerk örgütlenme aynı zamanda bir öz savunma pratiği oluyor. Kadının sözünün, kararının, duruşunun garantisi olarak özgün ve özerk örgütlenme, kadınların görünmezliğinin perdesini kaldırıyor, kadınların varlığını ortaya koyuyor ve özgür iradesini oluşturuyor. Bu nedenle gelişen militarizme ve totaliterleşmeye karşı biz kadınların kendi demokratik sistemimizi geliştirmemiz, öz savunmamızı bu temelde örgütlememiz ve kadın dayanışma ağlarını oluşturmamız büyük önem taşımakta. Totaliter ve militarist rejimler erkek yaratımıdır. Buna karşı demokratik ve özgürlükçü bir toplum ise ancak ortaklaşmış bir kadın mücadelesi ile gerçekleşebilir.

**Özel olarak dikkat çekmek istediğimiz bir konu da kadınların 'liderlik' maskesi altında egemen erkek politikaların sözcüsü kılınmak isteniyor. Erkek aklı bu hamleler ile nereye varmak istiyor?**

Son yıllarda faşizm, kadın yüzüyle -Avrupa merkezli olarak- krizin çözümü olarak yine kendi politikalarını sunuyor. Oysa ki, kadın özgürlüğü ile faşizm uzlaşmaz iki konudur. Bugün özellikle siyasi partilerin çoğunda kadınlar lider konumuna getirilmekte, faşizm kadın yüzüyle yumuşatılıp, topluma kabul ettirilmeye çalışılmakta. Faşizmin yıkıcı politikaları bu yöntemle gizlenmeye çalışılarak sömürü sistemi sürdürülmek isteniyor. Ancak tam da bu politikaların hedefinde kadınlar var. Bu politikalarla kadınlar hem geleneksel rollerine geri döndürülmek isteniyor, hem de sistem restore edilerek devamlılığı sağlanıyor. En önemlisi 'liderlik' maskesi altında ataerkil- kapitalist sistemin değerlerini yaşatmaya yönelik politikalar kadınların dilinden ifade edilip, kadın özgürlük mücadelesi geriye çekilmeye çalışılıyor. Kadınların kürtaj hakkının elinden alınması, çok çocuk doğurması, ev içi emeğin sömürülmesi konularında da en çok söz söyleyen yine bu faşist parti kadın liderleri oluyor. Oysa ki, kadınlar İsviçre gibi ülkelerde bile halen eşit işe eşit ücret almadıkları için eylem düzenliyor. Dünya genelinde kadınlar bedenleri ve emekleri üzerindeki sömürünün kalkması için Kadın Grevleri düzenliyor. Yani kadın mücadelesi bu tarz politikalarla her ne kadar etkisiz kılınmak istense de yine kadınların mücadelesiyle deşifre oluyor.

**Kürt Kadın Hareketi'nin Demokratik Kadın Konfederalizmi fikri Avrupa kadın hareketleri nezdinde nasıl karşılanmakta?**

Yaşadığımız çağı tarihsel kılan, içindeki değişim potansiyelidir. Yaşamın birçok alanında, toplumdan siyasete, ekonomiden ekolojiye kadar ciddi altüst oluşlar söz konusu. Hareketliliğin olduğu yerde değişim de meydana gelir. Fakat bu değişimin kimden yana olacağını, Kapitalist Modernite'nin mi Demokratik Modernite'nin mi bu süreçten güçlenerek çıkacağını belirleyecek olan kadın öncülüğündeki özgürlük, demokrasi ve ekoloji mücadelesi ve onun örgütlülük düzeyi olacak. Fırsatlar kadar karşı karşıya olduğumuz tehlikeleri de görmeliyiz. Erkek egemen sistem bazen yumuşak güç araçlarıyla, liberal söylemler, sahte vaatlerle; bazen kaba şiddet, tehdit ve şantaj, katliamla kadınları sindirip mücadeleyi etkisizleştirmek istiyor. Dolayısıyla kazanılmış hiçbir hakkın güvence altında olmadığının bilinciyle öz savunmamızı geliştirmek biz kadınlar için temel konuların başında gelmekte. Bu ise ancak daha yüksek bir örgütlülük düzeyi ile mümkün olabilir.

Belki de tarihte ilk kez kadın devrimini gerçekleştirmenin koşulları bu kadar olgunlaşmıştır. Aslında 'Demokratik Kadın Konfederalizmi' fikri tam da bunu ifade ediyor. 21. yüzyılı kadın devrim çağına dönüştürmek önemli bir örgütlenme ve mücadele düzeyi istemekte. Avrupa Kadın hareketleri açısından bu konuda belli sıkıntılar var. Kadın özgürlük mücadele perspektifi belli sınırlarda, dar ve tek yanlı kalıyor. Bütünlüklü bir mücadele ve örgütlenme düzeyi açığa çıkmıyor. Hem tek tek ülkelerde hem de kıta çapında kadın hareketleri arasında ciddi kopukluklar ve parçalılık var. Bunun aşılması için gerekli olan; ortak kadın mücadelesini örgütlenmenin yol ve yöntemlerini bulabilmek. Demokratik Kadın Konfederalizmi perspektifi işte bu bütünselliği sağlamanın ve ortaklaşmanın formülü oluyor.

**TJK-E'nin önümüzdeki dönem öncelikli gündemleri neler olacak, kadınların sosyal, kültürel vb ihtiyaçlarına ilişkin ne tür projeleriniz olacak?**

Bu yıl temel gündemlerimizin başında "Önder Apo'ya Özgürlük, Kürt sorununa Siyasi Çözüm" hamlesini güçlendirerek devam ettirmek olacaktır. Bununla birlikte "Jin, Jiyan, Azadî ile Kadın Devrimine Yürüyoruz" hamlesi kapsamında inşa çalışmalarımızı daha da ileri bir noktaya taşımak hedefindeyiz.

Söylemlerimizi pratikleştirdiğimiz oranda değişim yaratabiliriz. Kadın varlığı, iradesi, değerleri, düşüncesi siyasetten, ekonomiye, evden sokağa, sağlıktan eğitime yaşamın her alanında örgütlenirse, her türlü ayrımcı, cinsiyetçi, kadın düşmanı politikaya karşı durulabilir.

Bunun için önümüzdeki dönem özellikle özgür eş yaşamın geliştirilmesi temelinde bilinçlendirme çalışmaları, erkeğin değişim ve dönüşümüne dönük eğitimler başta olmak üzere farklı çalışmalarımız olacak. Aslında eğitim çalışmalarını bir seferberlik tarzında yürütmeye dönük planlamamız bu yıl itibari ile de devam edecek. Bunun yanı sıra anne-çocuk kampları, seminerler, atölye çalışmaları ve farklı projelere yer verilecek. Yine asimilasyon ve kültürel soykırıma karşı kültür-sanat çalışmalarının kadın bakış açısı ile ele alınması ve güçlendirilmesine dönük de kapsamlı bir planlamamız var. Meclis ve komünlerimizin bünyesinde kadın veya çocuk koroları oluşturma, kadın dengbej grupları oluşturma, müzik kursları, folklor çalışmaları, Kürtçe dil kursları ve benzeri çalışmalara ağırlık verilecek. Önemli bir mücadele yılına girdik. Avrupa Kürt Kadın hareketi olarak bu yılı özgürlük ve başarı yılı yapma iddiamız ve kararlılığımız var. Yeter ki ortak akıl, ruh ve özgürlük aşkı ile mücadeleye sıkı sıkı sarılalım.

# Orman yangınları ve ekosistem

Ormansızlaştırılmış bölgeler ve ağaçların yok edildiği alanlar, yangınların başlaması için etkin rol oynamakta. Ağaçların yaklaşık yüzde 60'ı, yani 12,5 milyon hektarlık alan, yangınlara karşı 'Birinci Derecede Hassas Bölge'de yer alır. Ağaçların kesilmesi, doğal yangınlara karşı arazinin koruyuculuğunu büyük ölçüde azaltabilir çünkü ağaçlar, orman tabanını nemlendirerek yangına karşı önemli bir koruma sağlar. Bu koruma olmadığında, orman tabanı kuru hale gelir ve yangın için potansiyel yakıt oluşturabilir.

## Orman yangınlarının etkileri

Sultan Gülsüm

Ormansızlaşma, atmosferdeki karbondioksit ve oksijen dengesini bozabilir. Ağaçlar, karbondioksit emer ve oksijen salar; bu dengenin bozulması, yüksek karbondioksit seviyelerine ve artan sıcaklıklara yol açabilir. Bu durum, orman yangını riskini artırabilir. Orman yangınlarının, bal üretimini ve doğadaki hayvanların dolaşımını olumsuz etkileyebileceği unutulmamalıdır. Orman yangınları, sera gazı salımına, hava kirliliğine ve yaşam alanlarının tahribatına neden olabilir; bu nedenle bilimsel uygulamalara odaklanılmalı ve ormansızlaşmaya dikkat edilmelidir.

## Şırnak'ta ağaç örtüsü kaybı

Şırnak'ta 8 Ekim 2020'de "güvenlik gerekçesi" ile başlatılan ağaç kesimleri, 4 yıldır devam etmektedir. MA'nın haberine göre, Komate bölgesindeki köylülere askerlerin önceden "ağaçları kesin" talimatı verdiği, ancak köylülerin bu talebi reddettiği belirtilmiştir. Köylülerin uygulamayı reddetmesi ardından korucular devreye girerek ağaç kesimine başlanmıştır. Şırnak'ta, 2001-2023 yılları arasında Global Forest Watch verilerine göre 22 yıllık süreçte, ağaç örtüsünde yüzde 65 oranında (88 hektarlık) kayıp yaşanmıştır. Sistematik olarak gerçekleştirilen orman yakma faaliyetleri, orman yangınlarının uzun süre devam etmesine neden olabilir.

## Biyoçeşitlilik için risk

Orman yangınları, doğal ve doğal olmayan nedenlerden kaynaklanması dolayısı ile kritik ekosistem süreçleridir. Doğal olmayan nedenler arasında, askeri faaliyetlerden kaynaklanan "ağaç kesimi, orman yakma" gibi örnekler de bulunmakta. Ormansızlaştırma genellikle yanmaya uygun organik madde yığını bırakır. Bu durum, özellikle kuru koşullarda oldukça yanıcı olabilir ve orman yangınları için uygun bir zemin oluşturabilir. Yanan alanlar ve içindeki canlılar kalıcı olarak yok olabilir. Operasyonlar sırasında ekolojik açıdan hassas olan ormanlar yakılarak biyoçeşitlilik için büyük risk oluşturabilir. Orman yangınlarının küresel etkisi hem ani hem de geniş kapsamlı olabilir. Orman yangınları, hem insanların hem de hayvanların yaşamını tehdit edebilir, mal kaybına neden olabilir ve yerel ekonomileri olumsuz etkileyebilir.

Ekosistem dengesi bozulduğunda, türlerin uyum sağlaması zorlaşabilir ve patojenik aktiviteler artabilir. Yangınlar, ormanlara kalıcı zararlar vererek karbon salımına yol açabilir. Orman yangınları, ekosistemdeki nemli mikro iklimleri etkileyerek orman dayanıklılığını azaltabilir. Orman yangınları için su temini hayati önem taşır; ancak kuraklık durumunda su kısıtlı olabilir. Kuraklık, yüksek sıcaklıklara neden olarak yangın riskini artırabilir. Bu durum, hızlı yayılan ve zor kontrol edilebilen orman yangınlarına yol açabilir. Yangınlar, suyun ani şekilde akmasına, toprağın erozyona uğramasına ve su döngüsünün dengesizleşmesine neden olabilir. Evler ve altyapı zarar görebilir ve üretilen duman, özellikle solunum yolu rahatsızlığı olan yerel halk üzerinde ciddi etkilere yol açabilir.

Orman yangınlarıyla mücadele etmek ve ardından yeniden inşa çabaları ekonomik açıdan zorlayıcı olabilir. CO2 emen ağaç sayısındaki azalma, bu emisyonların etkisini artırabilir. Ayrıca, orman yangınları çevreye uzun vadeli zararlar verebilir. Toprak erozyonuna, biyolojik çeşitlilik kaybına ve su döngüsünün bozulmasına yol açabilir. Ormanların yok edilmesi ve orman yangınları gibi iki tehdit ile mücadele ederken, politika değişikliklerinin önemi giderek artmaktadır.

## Sadece yüzde 4'ü doğal neden

Orman yangınları, iklim kriziyle mücadelede bilimsel anlayış sorunlarının varlığını göstermektedir. Orman yangınlarının şiddetli olması, yanlış zamanda veya sıklıkla meydana gelmesi, ekosistemin insan ya da devlet müdahalesiyle zarar gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu durumlar doğal yaşam için ciddi tehditler oluşturmaktadır. Küresel olarak, orman yangınlarının yalnızca yaklaşık yüzde 4'ü yıldırım gibi doğal sebeplere dayanırken, geri kalanları insan müdahalesiyle ya da kasti olarak çıkarılan yangınlardan kaynaklanan ekolojik yıkımdan kaynaklanmaktadır.

## Yangına karşı savunmasızlık

Genellikle, ormanlar yangın sonrası etkileri kendi başlarına iyileştiremez. Yanmış alanlar ve içindeki bitki ve hayvanlarla birlikte tüm ekosistem geri dönüşü olmayan bir şekilde kaybolur. Küresel tür çeşitliliğini korumak için kritik olan tüm ekolojik bölgelerin yüzde 84'ü, değişen yangın yoğunlukları ve sıklıkları nedeniyle tehdit altındadır ve bu durum ekosistemde dengenin bozulmasına yol açar. Türlerin azalması veya yok olması yerine patojenik faaliyetlerde artış ve hızlı yayılma olasılığı yüksektir.

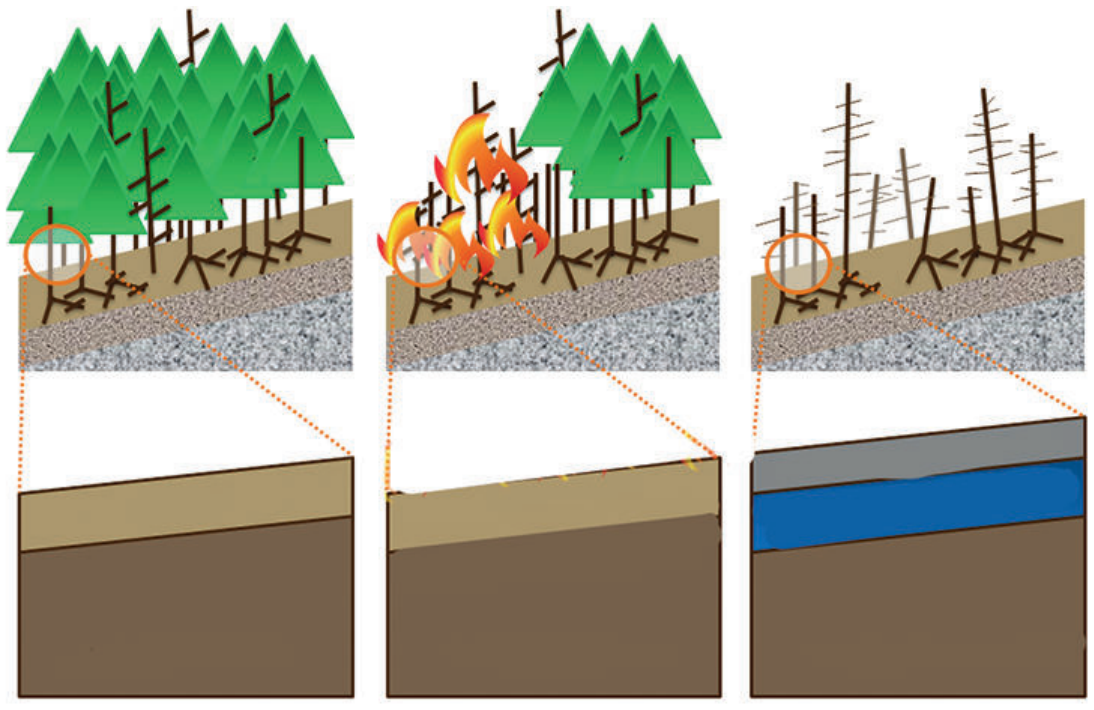

**Yangınlar sadece yer üstündeki ekolojik dengeyi bozmakla kalmaz, aynı zamanda yangın sonrası oluşan kalıntılar toprağın daha fazla suya ihtiyaç duymasına yol açar.**

Düzenli şekilde ormanların yakılması nitelikli ormanlık alan kaybına ve milyonlarca ton karbondioksit salımına neden olmaktadır. İklim değişiklikleriyle birlikte yangına karşı savunmasızlık artmaktadır.

Oluşan kül besin maddelerini yok eder ve toprağı aşındırır. Orman yangınları, orman dayanıklılığını zayıflatır, ekosistem içinde nemi tutan ve geri dönüştüren gölgelik altında nemli bir mikro iklim yaratma kapasitesini etkiler. Türkiye'de ağaç örtüsü kaybı, 2001-2023 yılları arasında 732 bin hektar olarak gerçekleşmiştir.

## Ağaç örtüsü kaybı artıyor

Türkiye'de, 2001 ile 2023 yılları arasında ülke genelindeki tüm ağaç örtüsü kaybının yüzde 54'ü 9 kentte gerçekleşirken Muğla, ortalama 9,04 kha'ya kıyasla 69,4 kha ile en yüksek ağaç örtüsü kaybına sahip olarak öne çıktı. 2000 ile 2020 arasında Türkiye genelinde ağaç örtüsünde 88,8 kha ( yüzde 0,65) net bir değişim yaşandı.

2000 yılı itibarıyla Türkiye arazi örtüsünün yüzde 9,2'si yüzde 30 ağaç örtüsüydü. Sadece yüksek güvenirlikli uyarılar dikkate alındığında bile 21 Ağustos 2023 ile 19 Ağustos 2024 arasında 1.765 yangın uyarısı rapor edilmiştir. Türkiye, 2001-2023 yılları arasında yangınlar sonucunda 104 kha ormanlık alan ve diğer tüm ekosistem kayıplarıyla birlikte 628 kha ormanlık alan kaybı yaşamıştır. 2021, yangınlar nedeniyle en fazla ormanlık alan kaybının yaşandığı yıl olup 27,0 kha ile tüm ormanlık alan kaybının yüzde 34'ünü oluşturmaktadır.

**Referans:**
**https://www.globalforestwatch.org/dashboards/country/TUR/?map**

> **"Ormanlar yangın sonrası etkileri kendi başlarına iyileştiremez. Yanmış alanlar ve içindeki bitki ve hayvanlarla birlikte tüm ekosistem geri dönüşü olmayan bir şekilde kaybolur."**

# Fars kadın mücadelesine yön veren isim:

# Sadiqeh Dowlatabadi

Tasarım: Mohaqiq Calligraphy

Sadiqeh Dowlatabadi'ye Zaban-e Zanan kadın gazetesinin toplatılma kararı "Yüz yıl erken doğdun" denilerek iletildiğinde şu cevabı verdi: "Yanılıyorsunuz, yüz yıl geç doğdum. Eğer durum böyle olsaydı kadınların bugün erkeklerin zincirlerinin esiri olmasına izin vermezdim."

Sadiqeh Dowlatabadi, Fars kadın hareketinin öncü isimlerinden olan İranlı bir feminist aktivist ve gazeteciydi. 1882 (bazı kaynaklarda 1883) yılında Isfahan'da doğan Dowlatabadi'nin babası ilerici bir din hukukçusu olan Haj Mirza Dowlatabadi, annesi ise Khatameh Begum'du. Babası kızının Tahran'da Farsça ve Arapça eğitim almasına izin verdi. Daha sonra Dar-ol Fonoun Akademisi'nde orta öğrenimine devam eden Sadiqeh, Eğitim Derneği ve Meşrutiyet Hareketi'nin önde gelen isimlerinden olan iki kardeşi Yahya ve Muhammed Ali ile birlikte öğrenimini sürdürdü.

## 15 yaşında evlendirildi

Fidan Yıldırım

Ailesinin nispeten özgür bir yaşam sürdürmesine karşılık o dönemde kızlar için okul bulunmadığından Sadiqeh Dowlatabadi daha on beş yaşında iken Etezad al-Hakma adlı biriyle evlenmek zorunda kaldı. Ancak çocuk sahibi olamaması nedeniyle kısa süre sonra boşandılar.

Dowlatabadi bundan sonraki yaşamında kadınların eşitliği için mücadele etti ve İran'daki en önde gelen kadın aktivistlerden biri oldu. Evliliğinin sona ermesi ardından Tahran'a yerleşti ve öncü bir grup kadınla birlikte Mokhadderat Derneği'ni kurdu. Dernek Banoagha Begum adlı bir kadın tarafından yönetiliyordu ve ilk zamanlarda illegal faaliyet yürütüyordu. Dernek üyeleri 1905 yılında Tahran'da anayasa kararnamesinin Muzafferuddin Şah Kaçar tarafından imzalanması ardından bu çalışmanın ilerlemesini destekledi. Ancak bu desteğe rağmen yeni İran yasa taslağı hazırlandığında kadın hakları göz ardı edildi. Hatta kadınların desteğiyle seçilen bazı parlamento üyeleri genç kadınların eğitim görmesine bile karşı çıktı.

## Ekonomik bağımsızlık mücadelesi

Mokhadderat Derneği çalışmalarının odağında kız okulları inşa etmek, çeyiz ödemelerinin miktarını azaltmak, yerel üretimi desteklemek ve Ulusal Banka'nın yeniden açılmasına yardımcı olmak vardı.

## Kadınların sesi gazetesini kurdu

Mücadelesinden vazgeçmeyen Dowlatabadi bundan sonra birkaç kadınla birlikte Isfahan'da Khatin Isfahan adında, kadın hakları konusunda farkındalık yaratmayı amaçlayan bir dernek kurdu.

Sadiqeh Dowlatabadi, kadınları eğitmek için onların sorunlarını ve kaygılarını ele alan haberler ve makalelere ihtiyaç olduğunu görerek "Zaban-e Zanan" (Kadınların Sesi) adında bir gazete çıkarmak için Eğitim Bakanlığı'na başvuruda bulundu. "Zaban-e Zanan" gazetesi için başvurduğu Milli Eğitim Bakanlığı'ndan daha cevap gelmeden 1919'da kendi evinde gazeteyi dört sayfa olarak çıkarmaya başladı. Ondan üç yıl önce Maryam Omid'in editörlüğünü yaptığı "Shokofe" adlı gazetenin ardından "Zaban-e Zanan", kadın haklarını açıkça ele alan ilk gazeteydi ve yalnızca kızlardan ve kadınlardan başvuru kabul edeceği duyurusunu yaptı. Gazete öncelikle kızların eğitiminin önemini vurgulayarak onlar için okulların kurulmasını savundu. Ek olarak, eş seçimi, evlilik ve ev idaresi ilkeleri gibi konuları işledi. Bu alanlardaki ataerkil ve geleneksel normları eleştirip dönüşüm için yeni planlar sundu.

Kadınların iş yaşamına katılımını teşvik etmek isteyen Dowlatabadi, dernekten bir veya iki kadınla birlikte kafeleri, iş yerlerini dolaşıp kadınların üretime ve yerelde ekonomilerini teşvik ediyordu.

1909 yılında İran'a Batılı mali danışmanların atanması nedeniyle Rusya İran'a ültimatom verdi. Bunun üzerine Sadiqeh Dowlatabadi ve dernek üyesi diğer kadınlar parlamentoda büyük bir toplantı düzenlediler. Üzerlerine geçirdikleri cübbelerin ve kefenlerin altına sakladıkları silahları sembolik olarak sergileyerek, ülke temsilcilerine, ülkeyi yönetemiyor ve yabancı güçlere karşı koyamıyorlarsa, bir yana çekilmeleri ve başkalarının ülkeyi yönetmesine izin vermeleri gerektiği mesajını verdiler.

Sadiqeh Dowlatabadi 1915 yılı dolaylarında Isfahan'a döndü. Kadın haklarına diğer derneklerden daha fazla vurgu yapan ve dönemin hakim erkek egemen geleneklerine meydan okuyan Kadın Özgürlüğü adlı derneğin üyeliğini yapıyordu. 1918 yılında "Seyidat İsfehan" şirketini kurdu ve kadınların ekonomik bağımsızlığını elde etmesi için İsfahan, Yezd ve Kirman'da üç hazır giyim fabrikası açtı. 1921 yılında Tahran'a gittikten sonra, "Seyidat İsfahan" şirketinin o şehirde hedeflerinin devamı niteliğindeki "Tajarib Al-Seyidat" şirketini de kurdu.

## Kızlara okul açtığı için işkence gördü

Dowlatabadi kadınların ilerlemesinin tek yolunun eğitimden geçtiğine inanıyordu. Isfahan'da Tahran Amerikan Okulu mezunu Badraldji Rakhshan ile beraber zamanının önde gelen kurumlarından biri olan Şeriat Okulu'nu kurdu. Ancak okul yalnızca üç aylık bir ömre sahip olabildi. Bunun ardından 1917'de Om-al-Madares (Okulların Annesi) adlı bir başka kız okulu kurdu. Bu okul da dindar muhafazakarların karşı çıkması nedeniyle kapatıldı ve Dowlatabadi üç ay boyunca dövülerek göz altında tutuldu.

## 'Yüzyıl erken doğdun!'

"Zaban-e Zanan" gazetesi ülke meselelerine de kayıtsız kalmadı. 1919 yılındaki "Anglo-Pers" anlaşmasını ve İngiliz etkisini protesto ederek siyasi liderleri eleştirdi. Bu nedenle dini aşırıcılar gazete ofisine saldırılar düzenleyerek Dowlatabadi ve gazete çalışanı diğer kadınları tehdit etti. Bu tehditler onları durdurmadı. İran Başbakanı Tonekaboni, Isfahan yetkililerine gönderdiği bir mektupla gazetenin toplatılmasını emretti.

Isfahan yetkililerinin başı gazetenin toplatılma kararını Sadiqeh Dowlatabadi'ye, "Yüz yıl erken doğdun" sözleriyle iletti. Dowlatabadi, şu cevabı verdi: "Yanılıyorsun, efendim; ben yüz yıl geç doğdum. Çünkü eğer durum böyle olsaydı, şu anda boyunduruk altında olan ve zayıflamış kadınların bugün erkeklerinizin zincirlerinin esiri olmasına izin vermezdim."

Gazete 57 sayı, yayın hayatına devam etti. 1 Ocak 1921 itibariyle gazetenin yasaklanmasından sonra Tahran'a dönen Dowlatabadi burada faaliyetlerine devam etti ve bir grup kadınla beraber Kadın Deneysel Derneği'ni ve dezavantajlı kızlar için bir okulu kurdu.

## Uluslararası Kadın Kongresi'ne katıldı

1922 yılında Fransa'ya giden Sadiqeh Dowlatabadi "Time" gibi gazetelere kadınların bağımsızlığı hakkında makaleler yazmanın yanısıra yatılı bir koleje kaydoldu. 1926'da Paris'te yapılan Uluslararası Kadın Kongresi'ne katıldı. Kongrede kadın haklarını savunan önemli bir konuşma yaptı.

Tekrar İran'a döndü ve bu kez eşit haklar için mücadele etmekle kalmayarak başörtüsünün kaldırılması için çalıştı. 1935'te İran Kadın Merkezi'nin kurucuları arasında yer aldı. 1951 yılında Muhammed Musaddık seçim yasasını revize ettiğinde Dowlatabadi ona bir mektup yazarak kadınların oy kullanma hakkının dahil edilmesi çağrısında bulundu. Talebi kabul edilmedi ama aktivist ve düşünür arkadaşlarıyla birlikte bu doğrultuda çabalamaya devam etti. İran'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı ancak 1962 yılında tanındı. Ne var ki Dowlatabadi kendi emeklerinin de önemli katkısının olduğu bu dönüm noktasını göremeden 30 Temmuz 1961'de Tahran'da hastalık nedeniyle yaşamını yitirdi ve Zargandeh mezarlığında toprağa verildi.

## Mezarı ortadan kaldırıldı

Vasiyetinde cenazesine başörtülü hiçbir kadının katılmamasını şart koşmuştu. Bu nedenle 1979'da mezarına saldırı düzenleyen aşırılık yanlıları bunu gerekçe yaptılar. Kardeşleri Muhammed Ali ve Mahmud Neriman'ın mezarları da hedeflendi. Mahmud Ahmedinejad'ın belediye başkanlığı döneminde, mezarları ortadan kaldırmak amacıyla buraya bir park yapıldı.

Geride bir mezarı dahi kalmamış olsa da Sadiqeh Dowlatabadi, kadınların eşit haklara sahip olması için verdiği mücadele ile İran kadınlarının mücadele tarihinde ölümsüzleşti...

AYLIK 3 € | ABONE FORMU | 12 AYLIK 30 €

İsim: .....
Adres: .....
.....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH: .....
ABONE: .....
İMZA: .....
YAPAN: .....

NEWAYA JIN
Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin2005@gmail.com

# Çıplak arama ve Avrupa standartları

Evetttt, şimdi size “dandini, dandini” ya da “dandik” şeyler anlatacağım. Yükselttiğimiz ya da bize öyle gelen ‘Avrupa demokrasi’sinin çıtasından bahsedeceğim. Yani çıtaları yükselteceğiz, yüksekten yüksekten uçacağız veyahut şarkıda olduğu gibi “yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar” diyeceğiz. Aslında bir yerde yüksekten “atmayın, atlamayın” da diyebiliriz. Maazallah düşersiniz, yerden kopyanızı sökerler. Hani ben söyleyeyim, sonra “vay ben bilmedim, vay ben görmedim, vay ben kör olaydım da bu günleri görmeseydim” ya da manalı bir “vaayyy, vaaayyyy sennnn” demeyesiniz.

## ‘Özgürlük’ mü kafes mi?

Şimdi tüm bu kör olası sözcükler niye? Kulağınıza küpe olsun sevgili okuyucu; görmediğiniz şeyin şahidi olmayın. Asla ama asla gözünüzle tatmadığınız, deneyimlemediğiniz, sizinle aynı kültürel kökeninden gelmeyen, bir başkasının ya da bir başka ülkenin ‘özgürlük’ anlayışını ve ‘demokrasi’ olgusunu –ki, bunları tırnak içerisinde belirtiyorum- kendinize örnek almayın. Eğer böyle bir şey yaparsanız büyük bir ihtimalle kendinize yeni bir kafes satın alıyorsunuzdur. Üstelik de satın alma bedeli canınızdır.

Konuya giriş yapmadan baştan söyleyeyim; asla ama asla bu yazıdaki amacım başkalarının kültürel değerlerini, yaşam anlayışını ya da kanunlarını kötülemek, aşağılamak, hor görmek, küçümsemek değil. Lakin huyum kurusun, sorgulamadan edemiyorum. Laf aramızda sevgili okuyucu, benim bir abem var, daha ben çocukken “senin burnun çok uzun, her şeye karışıyorsun” diyordu. Sanırım, “İnsan yedisinde neyse yetmişinde de odur” sözü en çok benim için söylenmiş diyebilirim. Ne yapayım, başıma ne geldiyse merakımdan geldi yeminle...

## Çağdaş işkence!

Neyse, kafanızı çok karıştırmayayım. Geçenlerde Leyla Güven’in kamuoyuna açık yazdığı bir mektubu kamu olarak okudum. Bir cümlesi çok dikkatimi çekti; “21.yüzyılda Filistinli tutsaklar İsrail zindanlarında, Kürt tutsaklar da Türkiye zindanlarında her türlü ‘çağdaş’ işkence yöntemiyle teslim alınmak isteniyor” demiş. Cümledeki ‘çağdaş işkence’ sözü epey bir dikkatimi çekti, meraklandım, az biraz ürktüm. ‘Çağdaşlığın’ işkence biçimi oldukça düşündürücü... Aklıma tutuklanan ve cezaevine götürülürken çıplak aramadan geçen yaşlı, başlı analar geldi. Çıplak aramaya maruz kaldıklarında, hayatlarında böyle utanç verici bir şey görmediklerini ve yaşamadıklarını söylemişlerdi.

## Avrupa çıplak aramaya sessiz

Haberlerde de sık sık cezaevlerinde mahpusların yaşadığı sorunlar gündeme geliyor. “Çıplak aramaya maruz kaldık, lütfen herkes duyarlı olsun”, “Sesimizi duyun” çağrıları neredeyse günlük yapılıyor. “S tipi cezaevi, Y tipi cezaevi, kuyu tipi cezaevleri” deniliyor. Düşünsenize gökyüzüne tel çekmişler. Böyle bir durumda hapislik olan kim? Telin altındaki mi, yoksa üstündeki gökyüzümü?!

Cezaevindeki işkenceler en çok da Avrupa insan hakları kurumlarına, kuruluşlarına taşınıyor. Geçenlerde BM oturumlarında işkence, cezaevlerindeki hak ihlalleri gündeme geldi. Yine “Çıplak aramanın onur kırıcı, insan bedenine yönelik bir işkence olduğu” her fırsatta Avrupalılara hatırlatılıyor. Fakat Avrupa “insan hakları” kurum ve kuruluşlarının bu konularda doğru düzgün bir açıklamasına ben tanık olmadım. Fakat hiç düşündünüz mü neden doğru düzgün bir açıklama yok?

## Mahkemeye prangalarla çıkmak

Bundan birkaç yıl önce Avrupa’nın bir ülkesinde bir arkadaşım gözaltına alınmıştı. “Feminist, terörist Kürt kadın olmak” gerekçesiyle... Onu çırılçıplak soymuşlardı. O da yetmemiş, çıplak haliyle ona “kalk, otur, kalk otur” yaptırmışlardı. Şok olmuştu. Çünkü o bunu yaparken üç kişi onu izlemişti ve kendini tacize uğramış hissediyordu.“Hiç böyle utanç verici şey görmedim. Sanki bir nesneydim, eşyaydım gibi bana bakıyorlardı. Regl olduğumu söyledim. Ona rağmen kalk-otur yaptırdılar. Çok iğrençti” demişti. Yine siyasi nedenlerle -ki Avrupalılar siyaseten hiç kimsenin cezaevinde olduğunu kabul etmediklerinden, ‘terör suçu’ diye icat ettikleri bir kanunla şimdilik Kürtleri içeri atıyor- cezaevinden çıkan gençten bir arkadaşım 3 yıl boyunca 24 saat olan günün sadece bir saatinde gökyüzünü görebildiğini anlatmıştı. “O da kutu gibi bir gökyüzü” diyordu. Yine ‘terör’ suçlamasıyla tutuklanan pek çok Kürt, mahkemelere prangalarla çıkarıldı. Yani ayakları, kolları zincirliydi. İçeride ise neler yaşatıldığını varın siz düşünün. Çağdaş dünyanın çağdaş ülkeleri ‘çağdaş işkence’ yöntemleri böyle. Almanya cezaevlerinde ‘sessiz ölüm işkenceleri’ uygulanıyor. O cezaevlerinden çıkan pek çok kişi değerlerinenançlarına ters düştü. Daha doğrusu düşürüldü. Düşünsenize RAF diye bir örgüt kalmadı.

## Avrupa cezaevleri sorgulanmıyor

Aklıma 90’lı yıllar geldi. O vakitler girdiğimiz açıklık grevlerinde Avrupa cezaevi standartlarını talep ediyorduk. Çünkü ‘Avrupa cezaevlerinin standartları’ yüksekti. Tutukluydun ama ‘insani hakların’ vardı. (Kim gidip gördüyse artık) Yani ‘yüksek demokratik standartlara’ sahipti. Şimdi bu gerçeklikle karşılaşınca bir yanım için için ağlıyor, öbür yanım kahkahalarla gülüyor. ‘Yüksek standartlar’a mı yanayım, yoksa dandik ‘demokrasi’, sınırları çizilmiş ‘özgürlük’ olgusuna mı hiç bilemiyorum. Ama bir şeylerin ters olduğu kesin. Avrupa insan hakları savunucuları Avrupalı devletlerin cezaevlerindeki yöntemlerini sorgulamıyor. Devlet penceresinden baktığı için doğru buluyor. Çıplak aramayı bu yüzden taciz ve işkence olarak görmüyor. Ve daha sayamayacağım pek çok şey... Yani araştırmaya muhtaç bir konu. Ve bana kalırsa Avrupa insan hakları örgütleri, Avrupa demokrasisi ve özgürlükleri konusunda sınıfta kalmış. Bizim ise çıtamız yüksek. Konumuza dönersek, çıplak arama bir işkence, taciz, hatta bana göre tecavüzdür ve kabul edilmezdir. Haydi sizi STAR’a emanet ediyorum, hayat yüreğinizden öpsün...

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | 1 | 4 | 5 | 6 | 2 | | |
| 3 | | | | | | | | 7 |
| | 4 | | 7 | 3 | 8 | | 5 | |
| 1 | | 4 | 3 | | 7 | 5 | | 2 |
| | 6 | 3 | 5 | | 9 | 8 | 7 | |
| 7 | | 5 | 1 | | 2 | 9 | | 3 |
| | 1 | | 8 | 2 | 3 | | 9 | |
| 6 | | | | | | | | 4 |
| | | 9 | 6 | 7 | 3 | | | |

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 4 | 5 | | 2 | | 1 | | 3 | 9 |
| | 9 | | 4 | | 6 | | 2 | |
| | | | | | | | | |
| 7 | 6 | | 1 | | 2 | | 5 | 8 |
| | 2 | 8 | | 9 | | 6 | 4 | |
| 9 | 4 | | 8 | | 7 | | 1 | 2 |
| | | | | | | | | |
| | 1 | | 6 | | 5 | | 9 | |
| 6 | 3 | | 7 | | 9 | | 8 | 1 |

# bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | | | | ■ | | | | | | | | | | | |
| 2 | | | | | | | | | | | ■ | | | | |
| 3 | | | | | ■ | | | | | ■ | | | | | |
| 4 | ■ | | | | | | ■ | | ■ | | | | | | |
| 5 | | | | | | ■ | | ■ | | | | | ■ | | |
| 6 | | ■ | | | | | | | | | ■ | | | ■ | ■ |
| 7 | | | | ■ | | | | | | | | ■ | ■ | ■ | |
| 8 | ■ | | | | | | | | ■ | | | | | | |
| 9 | | | | | ■ | | ■ | | | ■ | | | ■ | | |
| 10 | | | ■ | | ■ | | | | | ■ | ■ | ■ | | | |
| 11 | | | | | | ■ | ■ | ■ | | | | | | | ■ |
| 12 | | ■ | ■ | | | | | ■ | | | | | | | |
| 13 | | | | | | | | | ■ | | | | | ■ | |
| 14 | | | | | | ■ | | | | | ■ | | | | |
| 15 | ■ | | ■ | | ■ | | | | | | | | | ■ | |

**Sağdan sola:**

**1-** Üye / Urfa’da bulunan dünyanın bilinen en eski kült yapılar topluluğu, **2-** Guti imparatorluğu döneminde inşa edildiği tahmin edilen Cizre’de Dicle Nehri kenarında ünlü bir kale / gerçekleştirilmesi zamana bağlı istek, **3-** kişiye ait belge, onay işareti / kedi, köpek yavrusu / ödünç alınan veya verilen mal, para, **4-** nahiye / takma ad, **5-**buğdaygillerden sulak ve nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler / hızlı / Arapça’da hayır, **6-** omurga içinde bulunan kanal boyunca uzanan sinir dokusu / bir nota, **7-** Nazım Hikmet’in soyadı / tek bir sanatçının tek bir çalgı ile verdiği konser, **8-** başyapıt / Amerika'ya özgü kavuna benzer bir tür meyve, **9-** kötü / duman lekesi / lityum’un simgesi / ordu’nun kısaltması, **10-** evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi / Yemen’de yetişen çok kokulu ve en iyi nitelikli bir kahve / Kürt Ulusal Kongresi’nin Kürtçe kısaltması, **11-** gülgillerden bir meyve / uyma, boyun eğme, **12-** bir kişi, düşünce, akım veya herhangi bir şeyi tek başına simgeleyen şekil veya resim / çiçeğinin kurutulup kaynatılmasıyla içecek elde edilen büyük bir ağaç, **13-** Akla uygun, ölçülü, hesaplı / nişastalı tanelerin su ile kaynatılarak bulamaç kıvamına getirilmiş durumu, **14-** Gereken ilgiyi göstermeme, savsaklama / hastalıktan kurtulma, onma / hazır, **15-** peşin karşıtı.

**Yukarıdan aşağıya**

**1-** Ağabey / bir yağış türü / en çok beğenilen, **2-** delgeç / lokanta / ceylan, **3-** oyunculuk kariyerini geride bıraktıktan sonra heykel ve plastik sanatlara yönelen ve Cumartesi Anneleri heykeliyle beğeni toplayan kadın sanatçı / samaryum’un simgesi, **4-** yatak ve minderlerin altına sermeye yarayan Dersim’e ait eski bir dokuma türü / Hem Farsça hem de Kürtçe’de kullanılan, bir araya gelmek, buluşmak, birbirlerine nefes olmak anlamındaki kelime. **5-** Kürtçe’de inek / çok sayıda tahıl ve kuruyemiş çeşidinin kaynatılmasıyla elde edilen bir tür tatlı / bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelikleri bulunan yöntem veya akım, **6-** küme / fotoğraf / bir sayı, **7-** ego / tende bulunan ufak, koyu renkli leke / ince yağmur / sevinç, mutluluk, **8-** seçkin / coşkun, ilhamla dolu / mitolojik bir çalgı, **9-** bir tatlı türü / Değişik çağların ve uygarlıkların kültür değerlerini temsil eden eser veya kalıntı / bir renk / demir’in simgesi, **10-** leke’nin ünsüzleri / Kürt gerillalarla özdeşleşmiş ayakkabı markası / gönülden gelen dostluk, doğruluk, **11-** maliyet fiyatıyla satış fiyatı arasındaki fark / dilsiz / karışık renkli, **12-** askerlik ödevini bitirenleri ordudan bırakma / matematikte sabit bir sayı / doğal olmayan, **13-** bir kadın ismi / bir tür halk çalgısı, **14-** bir araçta ayak yardımıyla dönmeyi veya hareketi sağlayan düzen / heykel, **15**-1863-1945 yılları arasında yaşayan Zanaro soyadlı İtalyan kadın ressamın ilk adı. / suya batma, boğulma / mayalı bir içki

**233. Sayının Bulmaca Çözümü**

| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | U | R | S | U | L | A | L | E | G | U | İ | N | ■ | K | A |
| 2 | T | A | N | T | U | N | İ | ■ | A | L | L | A | M | A | K |
| 3 | A | K | ■ | ■ | Z | O | N | A | ■ | E | K | ■ | A | R | I |
| 4 | M | İ | H | N | E | T | Ç | E | K | M | E | K | ■ | N | L |
| 5 | A | T | A | ■ | R | ■ | ■ | R | E | A | L | İ | T | E | ■ |
| 6 | R | ■ | M | E | N | O | P | O | Z | ■ | ■ | T | A | ■ | A |
| 7 | A | Y | A | N | ■ | N | E | B | Z | E | ■ | A | B | E | S |
| 8 | ■ | A | S | ■ | B | E | D | İ | A | ■ | E | B | A | D | İ |
| 9 | A | N | E | M | İ | ■ | A | K | P | ■ | S | E | N | E | M |
| 10 | S | A | T | E | N | ■ | L | ■ | ■ | F | E | ■ | I | R | A |
| 11 | E | R | ■ | D | B | ■ | ■ | S | A | ■ | N | E | Y | ■ | N |
| 12 | P | D | F | ■ | O | R | A | ■ | Ş | A | D | ■ | A | P | ■ |
| 13 | T | A | ■ | A | Ğ | A | R | T | I | ■ | E | S | R | A | R |
| 14 | İ | Ğ | A | Ğ | A | C | I | ■ | ■ | E | R | ■ | I | R | ■ |
| 15 | K | ■ | F | A | ■ | A | K | L | İ | ■ | E | N | K | A | Z |

# Güneş ışığının faydaları

Yaz mevsiminde güneşten korunmak için önlemler öne çıkar. Çünkü uzun süreli güneş ışığına maruz kalmanın başta cilt sağlığı olmak üzere genel olarak sağlık üzerinde etkileri var. Bununla birlikte güneş ışığının hayati bir gereksinim olduğunu söylemek gerek. Peki güneş ışığının faydaları neler?

## Kemik sağlığını destekliyor

Uzmanların "mucizevi" diye nitelendirdiği D vitamininden maksimum faydayı sağlayabilmek için her gün en az 15 dakika güneş ışığından faydalanmak şart. D vitamininin yüzde 20'si yiyeceklerle sağlanırken bu, tek başına yeterli olmaz. Besinler yoluyla alınan D vitamini güneş sayesinde daha aktif hale gelir.

## Mutluluk hormonu üretiyor

Güneş ışınları mutlu hissetmemizi sağlayan serotonin ve melatonin gibi hormonların üretimini hızlandırıyor. Dolayısıyla karamsar hissettiğiniz günlerde güneşe çıkmanız, kendinizi daha mutlu ve enerjik hissetmenizi sağlayabiliyor. Ayrıca güneşli gün sayısının fazla olduğu ülkelerde yaşayan insanların daha mutlu olması da bu bilgiyi kanıtlar nitelikte!

Yine güneş ışınlarından mahrum kalmak serotonin üretimini azalttığı için yemek yeme isteği ve eğilimi artıyor. Kışın serotonin üretiminin azalması nedeniyle kilo alımı artıyor.

## Güneş banyosunun etkileri

Güneşe uzun süre maruz kalmak cilt sağlığını tehdit etse de, dikkatli ve yeteri kadar güneş almak cildi besliyor. Egzama, akne, kepeklenme gibi problemlerin etkileri güneş banyosu ile giderilebiliyor.

## Enerji veriyor

Gün ışığından faydalanmak, doğal yollardan enerjimizin artmasına, kendimizi daha zinde hissetmemize yardımcı oluyor.

## Bağışıklık sistemini destekliyor

"Güneş girmeyen eve doktor girer" sözü bir anlamda gerçeği yansıtıyor. Yeteri kadar güneş almak, bağışıklık sistemi sağlığını ciddi ölçüde destekliyor.

## Stres ve ağrı düzeyi düşüyor

Araştırmalar, güneş ışığı almanın stres ve ağrı düzeyini düşürdüğünü gösteriyor. Bunun sebebi ise hem D vitamini sentezlenmesini sağlaması hem de doğal ağrı kesiciler olarak bilinen beta endorfinleri artırması olarak yorumlanıyor.

## Uyku kalitesini artırıyor

Güneş ışığının sirkadiyen ritim olarak da bilinen uyku-uyanıklık döngümüz üzerinde olumlu bir etkisi olabilir. Sabahları ve günün erken saatlerinde doğal ışığa maruz kaldığımızda, iç vücut saatimizin düzenlenmesine yardımcı olur, gün boyunca uyanıklığı destekler. Bu da geceleri uyku kalitesini artırır.

## Uygun ve ideal ölçüde

Tüm bu yararlara karşın uygun zaman ve ideal ölçünün üzerinde güneşte kalırsanız faydadan çok zarar görürsünüz. Güneşten yararlanmak için sabah ve akşam saatlerini seçin. "İdeal" ve "aşırı" güneşe maruz kalma ölçüsü, cildinizin türüne ve sağlık durumunuza bağlıdır. Güneş koruyucu krem kullanmayı ihmal etmeyin.

## Antioksidan zengini baharat

# Safran

Safran, antioksidan ve antikanser faydaları ile bilinen bir baharat türüdür. Safran çiçeğinin (crocus sativus) stigma adı verilen iplik benzeri yapıların kurutulmasıyla elde edilir. Stigmaların titizlikle toplanması, dikkatlice yerleştirildikten sonra kurutulması nedeniyle en pahalı baharatlar arasında yer alır. Lezzetinin derinleşmesi için kuruyana kadar sıcakta tutulması önemlidir. Hint, Ortadoğu ve Akdeniz yemeklerinin temelini oluşturur. Safranın faydaları şöyle sıralanabilir:

### Hücre hasarlarıyla savaşır

Safran, antioksidan açısından zengin bir baharat olduğundan hücre hasarlarıyla savaşarak hastalıkların önlenmesine yardımcı olur. Bunun yanında beyin ve sinir sistemi sağlığına karşı tüketilen baharatlar arasındadır. Öğrenme ve hafıza fonksiyonunu geliştirir.

Adet öncesi semptomların azalmasına yardımcı olur.

Kalp hastalıklarına etkisi olumludur. Kolesterol ve trigliserit seviyelerini düşürerek kardiyovasküler sağlığı destekler. Uyku artırıcı özelliğe sahiptir. Ayrıca erken cilt yaşlanmasının yaygın bir nedeni olan UV radyasyonuna karşı koruma sağlar. Cilt hücrelerini korur ve yaşlanmanın neden olduğu belirtilerin azalmasını sağlar. Safran, anksiyete ve depresyona karşı zihinsel sağlık bozuklukları için doğal bir tedavi görevi görür. Krosin ve safranal gibi safran içerisinde yer alan bazı maddeler, dopamin, norepinefrin ve serotonin gibi duygu durum artırıcı nörotransmitterlerin geri alımını engeller. Böylelikle ruh halinin iyileşmesine yardımcı olur. Antiinflamatuar etkisiyle kan basıncını düşürür.

### İltihabı azaltır

Vücudun hücre hasarına ve yüksek tansiyon da dahil olmak üzere hastalıklara yol açabilecek oksidatif stresten korunmasına yardımcı olur. Oksidatif stres, hücrelerin hasara uğramasına neden olarak vücudun bağışıklığını düşürür. Safran baharatı tüketildiğinde vücuttaki iltihap azalır. Ancak dikkat edilmesi gereken bir nokta, astım hastalarının üzerinde alerjik etki

## YEMEK TARİFİ

### Fırında Sebze Kebabı

**Malzemeler**

* 3 adet patates
* 3 adet kabak
* 1 adet yeşil biber
* 2 adet havuç
* 1 çay bardağı zeytinyağı
* 2 tatlı kaşığı kekik
* 1 yemek kaşığı domates salçası
* 3-4 diş sarmısak
* 1 kase yoğurt

**Hazırlanışı**

Tüm sebzeleri soyun ve uzun dilimleyin. Bir kasede zeytinyağı ve baharatları karıştırın. Dilimlediğiniz sebzelerin üzerine dökerek harmanlayın. Fırın poşetlerine hazırladığınız sebzeleri koyup 180 derece fırında 20 dakika pişirin. Daha sonra poşetten çıkarıp fırın tepsisine sebzeleri boşaltın. Sarmısakla birlikte 10 dakika daha fırına sürün. Çıkardıktan sonra yoğurdu üzerine gezdirerek servis edin.

***Afiyet olsun...***

# Eskimiş güneş kremi kullanmayın!

Güneş kremi güneşin birçok zararlı ışınından korurken, yanlış kullanımı başka sağlık sorunlarına yol açabiliyor. Kremin güneşe çıkmadan önce temiz ve kuru cilde eşit miktarda sürülmesi gerekiyor. Çok sık yapılan yanlışlardan biri bir kere güneş kremini sürmenin yeterli görülmesi. Uzmanlara göre vücudu tek seferde kremlemek yeterli değil. Deniz suyu, terleme veya güneşin etkisi kremin etkisini zamanla azaltabiliyor. Her iki saatte bir, aşırı terleme durumda veya her banyodan sonra, her denize girdiğinizde kremi yenilemeniz gerekir.

### Açıldıktan sonraki kullanım süresi

Tüm ürünlerde olduğu gibi güneş kreminin de son kullanma tarihi vardır. İki nokta önemli; biri ürün açılmamışsa geçerli olan tarih, diğeri ise ürün açıldıktan sonra kullanım süresini belirten tarih. Genellikle hatırlanması gereken ikincisi ve genellikle güneş kremleri için bu süre altı aydır.

Ürünün oksitlenmesi nedeniyle bir güneş kremi "bir yıldan diğerine geçerli değildir." Ayrıca deniz kenarında, açık ortamda unutulan kremler daha çabuk bozulur. Dolayısıyla güneşten korunmak adına cildimize daha fazla zarar verecek bir kullanım şekline başvurmayın.

Çinko, vücutta önemli fonksiyonların yerine getirilmesi için gerekli olan ve demirden sonra en çok bulunan ikinci mineraldir. Metobolizmadan sindirime, beyin fonksiyonlarından sinir sistemine kadar birçok işlevin yerine getirilmesine katkıda bulunur. Özellikle bağışıklık direncinin yükseltilmesine yardımcı olarak hastalıklara yakalanma riskini düşürür.

Kolajen sentezlenmesinde ve hücre yenilenmesinde görevli olduğundan, çinko içerikli kremler yanıklarda, çeşitli cilt yaralarının iyileşmesinde yardımcı olur. Akne gibi iltihabik cilt hastalıklarında oral yolla ve topikal olarak düzenli kullanılması, akneye yol açan bakterilerin büyümesini engeller.

Düzenli çinko takviyesi ile zatürre, hafıza ve unutkanlık riskleri azaltılabilir. Bunların dışında yüksek kolestrol, romatoid gibi hastalıkların tedavisinde de kullanılır.

Çinko çoğu bitkisel ve hayvansal gıdalarda bulunan ve normal bir beslenmeyle kolayca alınabilen bir mineraldir.

# Çinko nedir ne işe yarar?

### Çinko açısından zengin gıdalar şunlardır:

* **Kabuklu deniz ürünleri:** İstiridye, midye, ıstakoz.
* **Balık:** Sardalya, somon, dil balığı, pisi balığı.
* **Et:** Kuzu eti, sığır eti.
* **Kümes hayvanları:** Tavuk eti, hindi eti ve yumurta.
* **Baklagiller:** Nohut, mercimek, barbunya, fasulye.
* **Yağlı tohumlar:** Kaju, fındık, kabak çekirdeği
* Süt, yoğurt, peynir.
* **Tam tahıllar:** Yulaf, kinoa, kahverengi pirinç.
* **Sebzeler:** Yeşil yapraklı sebzeler, pancar, kuşkonmaz, bezelye.

### Birlikte kullanmayın

Çinko eksikliği çeşitli sağlık sorunlarına yol açabileceği gibi, çinkonun fazla tüketimi de istenmeyen durumlara sebep olabilir. Özellikle doğum kontrol hapları, antibiyotikler ve idrar sökücü ilaçlarla birlikte kullanımı önerilmez. Çinko demir, bakır, magnezyum ve kalsiyum gibi takviyelerle kullanıldığında da bunların etkisini azaltabilir.

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya Jin

EYLÜL 2024

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net

# Anlamın ve hissin yarattığı bir kadın:

# AXÎN GABAR

● Laleş Renas

Yol, dağlarda varoluşumuzu ören, bizi kendimize taşıyandı. Ve bu yol, O'nun yolculuğu olacaktı..."Axîn heval!" dedim var gücümle ve arkasından koşarak tünelden çıktım. O, heyecanla çantasını sırtlamış, çoktan vadiye doğru yol almıştı. Birden arkasına döndü. Koşarken aklımdan geçen tüm tüm cümleler sanki birer birer tünelin duvarlarına çarparak yutuldu ve ağzımdan sadece bir cümle dökülüverdi: "Kendine iyi bak, serkeftin!" Kendine bakmak, eski Yunan'da bir felsefi ilke, yaşam felsefesinin temeli; kendine dikkat etmek, özen, ilgi, ihtimam göstermek 'kendini bilme'ye de temel oluşturan ana düsturdu. Yani özünü koru ve ona özen göster d mekti. Öz güvenli, dik duruşuyla tebessüm etti; "Güzel yaz beni, çok mutluyum" dedi ve hızlıca gruba yetişti. Bu, O'nu son görüşümdü...

## Toprağa bağlılıktan aldı adını

Zeynep Özkan; 1990'lı yıllarda faşist Türk devletinin Şırnak'ın birçok köyünü ateşe vermesiyle Cizre'ye göç eden ve Bane köyünde yaşamına devam eden bir ailede doğdu. Yakılan köylerin, faili meçhullerde, sokak ortasında katledilen Kürtlerin, buna karşı dağları mesken tutan savaşçıların hikayelerini dinleyerek büyüdü: "Annem, kulağımıza fısıldayarak her anlattığında düşmanın varlığını ve buna karşı mücadele etmemiz gerektiğini anlıyorduk. Onlar ne kadar işkence ederlerse biz bir o kadar bağlanıyorduk toprağımıza ve mücadeleye." Yurtseverliği, onun uğruna korkusuzca mücadele etmeyi Cesur Cizre topraklarından öğrenmişti; 2014'te dağların yolunu tuttu: "Okulu bıraktım ve PKK' ye gelmeye karar verdim. PKK, benim için en büyük okul oldu."

Toprağına bağlılığı koyduğu isme de yansıdı: Zeynep Özkan, gerilla Axîn oldu. Cıvıl cıvıldı. Yaşamdaki canlılığı hemen dikkat çekmişti. 'Neşemi hep koruyacağım' sözü verdi kendine. İlk pratik alanı Qendîl oldu. İlk eğitimini aldığı, ilk gerilla pratiklerini yaşadığı, büyük bir aşkla bağlandığı Qendîl'de beş yıl kaldı.

## Küçük yeşil defter

O'nu ilk kez, 2019'da geldiği eğitimde gördüm. Bir röportaj için askeri akademilere gitmiştik. Gerilla kolay kolay kameranın önüne geçmez. Dağları tepeleri aşan, korkusuzca işgalcinin üzerine yürüyen gerilla kamera karşısında heyecanlanır, bazen konuşamadan sadece gülümser. Okul Komutanlığı'nda yer alan gerilla Axîn bizim ikna çabalarımızı görünce yanımıza geldi, savaşçılarını konuşturmak için binbir yöntem denedi. Kimisine sadece gülümseyip ikna etti, kiminin elini tutup cesaret verdi, kimine bu an'ların tarihe not düşmek olduğunu anlattı. Enerjinin, kişide oluşturduğu his ve duygu dünyasını artık bilmeyen yoktur sanırım. İşte o gün gerilla Axîn ile aramızda böyle bir enerji akışı oldu. Savaşçılarını konuşmaya ikna ettikten sonra kısa bir süreliğine ortadan kayboldu. Dönüşte askeri gabardin yeleğinin cebinden küçük yeşil bir defter çıkardı, günlüğüydü.

Her sayfasında şehit yoldaşlarını yazdığı satırları okurken kamerayı da açmıştık. O an karşısında kamera değil de sanki şehit yoldaşları vardı, böyle bir duygu yoğunluğuyla süzülüyordu sözcükler.

## Bir komutan, bir hizmetkar

Yollarımız bir yıl sonra yine kesişti. Haziran 2020'de işgalciler işbirlikçi birçok gücün yardımıyla Heftanîn'e saldırmıştı. Savaşı takip etmek için Heftanîn'e, orada en stratejik yer olan Xantur'a doğru yol aldım. Arazinin yarısı yanmış, geçtiğimiz köylerdeki evler bombalanmış, geriye arazide yırtık çocuk ayakkabıları kalmıştı. Yanımdaki gerilla "Bu yoldan ayrılmadan git ve önüne çıkan ikinci yoldan yürümeye başla, arkadaşlar bulur seni" diyerek ayrıldı. Ağaçların arasında kamerama sarılıp yavaş yavaş ilerlerken, sırtımdaki çantayı bir el geriye çekti. Arkamı döndüğümde, "Muhteşem sonu çekmeye mi geldin?" dedi. İşte gerilla Axîn, Cenga Heftanîn'de karşımdaydı. Çok yüksek sesle gülmüş olmalıyım ki hemen uyardı, "Düşman, yirmi dakika uzaklıkta sesiz ol" dedi. Beni bulundukları mevziye götürdü. Araziye hakimiyeti, savaşçılarına yaklaşımı, duyarlılığı ile tecrübeli bir komutan olmuştu. Yirmi dört saat hiç uyumadan işgalcilerin hareketliliğini takip ediyor, nerde eylem yapılabilir ya da işgalciler saldırmak isterse neler yapılabilir diye sürekli tartışma yürütüyordu savaşçılarıyla. Bir komutandan çok bir hizmetkâr gibiydi yoldaşlarına karşı. Yoğunluğunun içinde bile muhakkak fırsatını bulur bir şeyler okurdu. "Benim kadın özgürlük ideolojisinde kendimi eğitmem lazım. Emek vermem lazım. Çünkü kadınlar kurtulursa herkes, her şey kurtulur. Dağlar da, toplumumuz da, halkımız da, dünya kadınları da" diyordu. Her röportajda ya da konuşmada "tıpkı şehit Çiyager'in dediği gibi son muhteşem olacak ve biz buna inanıyoruz. Bizi böyle azimlice savaştıran da bu inançtır" diyordu.

## Hejar Zozan'ın anıları

İşgalci Türk Ordusu, Qesrok tepesinde konumlanmaya çalışırken, sık sık araziye operasyonlara çıkıyordu. Bir gece saat iki, üç civarıydı. Axîn, açtığı yağmurluğun altında hala uyanıktı. Nöbetçi olan Nuda (daha sonra şehit düştü), birden gelip, "arazide bir ışık yanıyor" der demez Axîn yerinden fırladı ve silahını aldı. "Düşman, araziye çıkmış, basıncı yoldaşı heval Hejar'ların yanına götür, burada kalmasın" dedi. Yanına bir savaşçıyı alıp atiklikle bıraktı kendini arazinin derinliğine ve gözden kayboldu. Vedalaşmamıştık... Evrenin, her zaman bir bildiği vardır. Bazı insanlarla hep aynı yola çıkar yürüdüğünüz yollar. 2023 ve 2024'te gerilla Axîn'i tekrar tekrar gördüm. Cenga Heftanîn'de işgalcilere karşı birlikte savaştığı Komutan Hejar Zozan'ın, Serhad alanında şehit olması onu çok etkilemişti. "O benim öğretmenim, yaşam komutanım oldu. Ne olursa olsun, Kuzey'e gidip düşmanla hesaplaşmalıyım" diyordu sık sık.

## Yol O'nu kendine taşıdı

Yanına tüm şehit yoldaşlarının vasiyetlerini, hayallerini alarak yiğitlerin diyarı Botan' a yol aldı şu sözleri heybemize bırakarak: "Bu halka özgürlük borcumuz var. Önderliğimizin, Bilgemizin İmralı'da hala tutsak olması gidişimin en büyük gerekçesidir. Şundan eminim; vereceğimiz emek, diğer yoldaşlarımızın emeğine eklenip bu halka zaferi getirecektir. İddiamız net, isteğimiz net, kararımız net, amacımız net. Yolumuz bellidir."

Yol, onu kendine taşıdıkça yürüdü. Alın terine, Şehit Hejar Zozan'ı ve daha nicelerinin anılarını katarak biledi öfkesini. O, hissin ve maneviyatın yarattığı bir duruşun sahibiydi. Gerilla Axîn Gabar; 19 Haziran 2024 tarihinde Botan'ın Mawa bölgesinde gerilla Şervan Botan'la birlikte yürüyüş bayrağını yoldaşlarına devrederek ölümsüzleşti.

# Dağların baharı bitmez

● Amara Harun

Gördüğünüz yalnızca ellerindeki çiçekleri solumaya çalışan bir gerilla mı? Başındaki kefiyesi en az elli yıllık, ARGK gerillasıyla sembolleşmiş. Yüzündeki tebessüm tüm zorluklarına rağmen yaşamla buluşmadaki ısrarın nişanesi. Adeta dağın yüreğini okşuyor genç kadın gerilla ve gözlerimi alamıyorum bu kareden. Bu fotoğraf baharın geç geldiği dağ zirvelerinden. Dört mevsimi yaşayan Kürdistan dağlarından. Kadın gerilla bu kareyle bir hikaye anlatıyor bize. Çağın en vahşi savaşına tanıklık eden o gözler, güzele kör olmuyor; yaşamı anlatıyor görebilene. Yaşamın öldürülemeyeceğinin dersini veriyor. Yaşam ve savaş iç içe örülüyor bu coğrafyada. Girê Fm'de her gün kimyasal gazlar kullanılırken, Kürdistan dağları cayır cayır yakılırken, yazın ortasında havadan yağdırılan bombalarla arazisi kül edilirken inatla baharı yaşıyor tepeleri. Karların erimediği o dağ zirvelerinde çiçekler boy veriyor. Yani anlatmak istediği bir şey var bu doğanın: Kürdistan dağlarında baharlar hiç bitmeyecek! Yakılsa da, yıkılsa da bu halkın en güzel çocukları yeşertecek kuru dalı, bahar zamanlarını hediye edecek insanlığa. İnsanı, doğayı, güzele dair ne varsa kimyasal gazlarla zehirlemeye çalışan işgalciye inat açacak Kürdistan'ın çiçekleri. Yazın ortasında dipdiri kalacak Şilêr çiçeği. Gerilla çiçek solumaktan, halkının baharı olmaktan asla vazgeçmeyecek. Savaş ve yaşamın kopmaz bağını anlamak isteyenler bu fotoğrafa iyi baksın. Ne yaparsanız yapın yaşamla bağını koparamazsınız gerillanın. Dağların zirvesinde başı göğe değse de, yerin yedi kat altında olsa da yaşamı diridir, yaşam sevinci tazedir. Hep yaşama yürür. Kürdistan'da baharlar hiç bitmez, çiçekler açıverir gerillanın avuçlarında her an.